

**РОБОТА З БАТЬКАМИ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ:
ІНСТРУМЕНТИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**РОБОТА З БАТЬКАМИ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ:
ІНСТРУМЕНТИ
ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

Ужгород – 2024

*Затверджено на засіданні кафедри теорії та методики початкової освіти Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від 24 вересня 2024 р.)*

Рецензенти:

Теличко Наталія Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Мукачівського державного університету.

Січка Вікторія Олександрівна – вчитель початкових класів, вчитель-методист Мукачівської ЗОШ І-ІІІ ст. №13 Мукачівської міської ради Закарпатської області.

За загальною редакцією
доктора педагогічних наук, професора **Товканець Г. В.**
Упорядник: кандидат педагогічних наук, доцент **Лалак Н.В.**

Р 58 Робота з батьками молодших школярів: інструменти партнерської взаємодії. За заг. ред. Г.В. Товканець. Ужгород: РІК-У, 2024. 120 с.
ISBN 978-617-8390-41-9

У методичній розробці обґрунтовано теоретичні та практичні аспекти роботи вчителів з батьками молодших школярів на засадах педагогіки партнерства. У сучасному суспільстві об'єктивно назріла необхідність використання нових підходів педагогіки партнерства, конструктивної взаємодії батьків і освітніх організацій, у якій би відбувалося об'єднання виховних сил для гармонійного розвитку особистості дитини. Це педагогіка, яка відкидає систему примусів, заборон, покарань як методів виховання, і взагалі виступає проти насильства у освітньому середовищі. Представлено дієві інструменти партнерської взаємодії, подано цікаві ідеї, методичні поради, рекомендації щодо використання інноваційних форм співпраці ЗЗСО та сім'ї.

Рекомендовано педагогам-практикам сучасного ЗЗСО, здобувачам вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта, батькам, всім, хто цікавиться проблемою моделювання партнерської взаємодії педагогів та батьків.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОБОТА З БАТЬКАМИ УЧНІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: СПРЯМУВАННЯ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ.....	7
<i>Ганна ТОВКАНЕЦЬ</i>	
ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ ТА СІМ'Ї В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ВИМІРІ.....	19
<i>Тетяна МОЛНАР</i>	
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: УСПІШНА ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ З БАТЬКАМИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	27
<i>Наталія ЛАЛАК</i>	
ТРЕНІНГ – СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ З БАТЬКАМИ...	40
<i>Марія КУЗЬМА-КАЧУР</i>	
ІНТЕРАКТИВНІ БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ШКОЛОЮ ТА РОДИНОЮ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ І ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ	48
<i>Маріанна ГОРВАТ</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З БАТЬКАМИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ...	65
<i>Любов ФЕНЧАК</i>	
ПОЗАУРОЧНІ ФОРМИ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА З БАТЬКАМИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	77
<i>Надія БРИЖАК</i>	
РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	86
<i>Ольга ХОМА</i>	
СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ І ВЧИТЕЛІВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ШКОЛЯРІВ	92
<i>Оксана ЛІБА</i>	
МЕТОДИКА «ЧЕРВОНА ДОРІЖКА»	102
<i>Тетяна МОЧАН</i>	
ПІСЛЯМОВА.....	111
БІБЛІОГРАФІЯ.....	113

ПЕРЕДМОВА

Питання ефективної взаємодії між учителем та батьками ніколи не втрачало своєї актуальності. Особливо актуальним воно є нині, коли авторитарна модель співпраці не лише морально застаріла, а й приховує чимало загроз, яким не місце в XXI столітті. Адже система, у якій педагог або батьки безапеляційно диктують свої умови оточуючим, лише вносить деструктив до освітнього процесу. Щоб змінити ситуацію на краще, навчальні заклади України втілюють у життя ідеї педагогіки партнерства.

Педагогіка партнерства – це простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогу, співпраці, прийняття. Вона є складовою Концепції «Нова українська школа» і спрямована на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми, батьками та суспільством. Педагогіка партнерства створює рамку для конструктивного діалогу та співпраці між батьками та вчителями, щоби діти були щасливішими, а якість освіти вищою. Права та обов'язки учнів, батьків та вчителів треба чітко формулювати, а головне – усвідомлювати і захищати. Як показує практика, недостатні знання соціальних і вікових особливостей школярів призводять до руйнування психологічного комфорту сім'ї, ведуть до зростання у дітей відхилень в емоційно-вольовій сфері розвитку.

Необхідно враховувати, що сучасні здобувачі освіти – це діти нового покоління, яким властиві висока активність, нестандартність мислення, розвинені інтелектуальні здібності, багата уява, обдарованість і водночас дуже нестійка увага, надзвичайна чутливість і вразливість. Тому їх дратують узвичаєні у сучасних закладах освіти форми міжособистісної взаємодії: нестриманість, наказовий або підвищений тон розмови, зазвичай негуманний, авторитарний стиль спілкування педагогів, нетерпимість до «інакшості», тощо. Педагогіка партнерства ґрунтується на таких принципах: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог, взаємодія, взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільні засади, обов'язковість виконання домовленостей).

Головними завданнями спільної діяльності ЗЗСО та сім'ї з питань розв'язання проблем навчання, виховання і розвитку учнів є:

- інтеграція зусиль сім'ї та педагогічного колективу в діяльність із розвитку особистості дитини;

- забезпечення участі батьків в організації освітнього процесу і шкільному самоврядуванні;
- мотивація батьків до вивчення науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблем розвитку та виховання дітей;
- підвищення психолого-педагогічної культури батьків, поповнення багажу їхніх знань, умінь і навичок виховної взаємодії з дітьми;
- підвищення відповідальності батьків за виховання дітей;
- створення системи просвітницької роботи, спрямованої на підвищення правової культури батьків;
- презентація успішного досвіду сімейного виховання;
- підвищення рівня поінформованості батьків та їхньої компетентності з проблем формування здорового способу життя, профілактики асоціальної поведінки та поширення шкідливих звичок, репродуктивного здоров'я дітей та молоді, організації змістовного сімейного дозвілля;
- залучення батьків до виховної роботи з дітьми та молоддю у своїй територіальній громаді.

У рамках педагогіки партнерства, як одного з ключових компонентів Концепції НУШ, взаємодія між учнем, учителем і батьками має ґрунтуватися на основі спілкування, взаємодії та співпраці. Є два основні шляхи успішної співпраці навчального закладу та батьків для розвитку партнерства: постійне, чітке, двостороннє спілкування; різні способи залучення батьків до освітнього процесу.

Партнерські відносини між вчителем та батьками повинні бути міцними й різнобічними. З цією метою важливо дотримуватися наступних вимог: використання заходів, спрямованих на підвищення авторитету батьків; довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їх педагогічної культури й активності у вихованні; педагогічний такт, неприпустимість необережного втручання в життя сім'ї; життєстверджувальний, мажорний настрій при розв'язанні проблем виховання, орієнтація на позитивні риси дитини, на успішний розвиток особистості.

Сучасні реалії спонукають до урізноманітнення та оновлення форм співпраці ЗЗСО та сім'ї. Різні родини мають різні інтереси, цінності, культурний рівень та педагогічний досвід. Саме тому форми роботи, що працюють для однієї сім'ї, можуть бути абсолютно непридатними, неефективним та нецікавим для іншої. Толерантність у використанні різноманітних форм залучення батьків до співпраці, індивідуальний підхід та творчість є базисом успішного налагодження та підтримки партнерських відносин в НУШ. Педагогіка партнер-

ства є рамковою концепцією, а це значить, що кожен навчальний заклад може обрати найзручнішу для себе модель. Вибір зручного для всіх формату співпраці може стати першим кроком у великій спільній роботі, яку провадитиме ЗЗСО за підтримки батьків.

Партнерство між учителями та батьками, залученими до навчання своїх дітей, має особливу цінність. Спільна і злагоджена робота, застосування нових креативних підходів, цікавих форм взаємодії допомагає побудувати активний і згуртований шкільний колектив, де цікаво й комфортно навчатися та розвивати свої таланти. У методичних рекомендаціях «Робота з батьками молодших школярів: інструменти партнерської взаємодії» проілюстровані інноваційні форми співпраці ЗЗСО та сім'ї, які можуть бути використані вчителями початкових класів при моделюванні партнерської взаємодії.

РОБОТА З БАТЬКАМИ УЧНІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: СПРЯМУВАННЯ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Ганна ТОВКАНЕЦЬ

Взаємодія сім'ї та школи є процесом спільної діяльності щодо узгодження цілей, форм та методів сімейного і шкільного виховання. Ціннісна основа такої взаємодії – створення умов для успішної самореалізації дитини, її особистісного зростання, формування мотивації до навчання, збереження фізичного та психічного здоров'я, соціальної адаптації [5]. Також співпраця сім'ї та школи спрямована на гармонізацію взаємин між педагогами, учнями та батьками, своєчасне виявлення проблем сімейного виховання, попередження сімейного неблагополуччя та ефективну соціально-педагогічну і психологічну підтримку сім'ї, підвищення відповідальності батьків за виховання дітей.

У реальній практиці взаємодія сім'ї та закладу загальної середньої освіти може бути успішною, якщо є чітко побудована система, яка може включати такі напрямки:

- вивчення сімей учнів, їх освітніх та інформаційних потреб і запитів, виховного та культурного потенціалу;
- використання різних форм взаємодії, наповнення їх сучасним змістом;
- створення умов для включення батьків у діяльність установи загальної середньої освіти як рівноправних суб'єктів;
- підвищення педагогічної, правової, інформаційної культури суб'єктів освітнього процесу;
- організація батьківської просвіти;
- формування єдиного інформаційного простору, що сприяє позитивній і конструктивній взаємодії педагогів, дітей, батьків учнів [37; 43].

На етапі розвитку загальної середньої освіти можна виділити кілька стратегій взаємодії школи та сім'ї [54]:

1. Стратегія розвитку відкритої спільноти школи та сім'ї, що передбачає організацію відкритої взаємодії, вибудовування тривалих взаємовідносин, нарощування практики та досвіду стійких педагогічних традицій.

2. Стратегія швидкого реагування спрямована на оперативне втручання в життя дитини та сім'ї, які опинилися в соціально небезпечному стані. Така стратегія характеризується застосуванням підтримуючих технологій, соціальною спрямованістю діяльності

фахівців соціально-педагогічної та психологічної служби закладів освіти, реалізується відповідно до прийнятих в Україні нормативних правових актів.

3. Стратегія змішаного типу включає елементи першої та другої, а також передбачає реалізацію комплексного підходу до вирішення актуальних проблем розвитку особистості учня, його найближчого оточення.

У побудові системи взаємодії сім'ї та школи можна виділити три етапи.

I. Знайомство. Визначаються загальні цілі, спільні цінності та ресурсна база сторін. Наявність спільних цілей – важливий чинник побудови взаємодії. Велике значення має і визначення «взаємної корисності» учасників, вивчення можливостей (ресурсів) один одного, що дозволяють розподілити зусилля сторін для досягнення бажаного ефекту в спільній роботі щодо розвитку особистості. Доцільно актуалізувати потенціал педагогічного колективу, щоб батьки учнів знали про те, що в закладі загальної середньої освіти, наприклад, працюють унікальні фахівці, що школа бере участь у цікавих проєктах або що значна частина її випускників досягла успіху в подальшому житті [28; 44].

У зв'язку з цим на першому етапі необхідно провести як мінімум два заходи: моніторинг батьківських запитів та ресурсів і власний «ціннісний аудит», а основним підсумком першого етапу має стати бажання батьків здійснювати спільну діяльність зі створення позитивного освітнього середовища.

II. Планування спільної діяльності. Планування виховної роботи із сім'єю в умовах класу є спільною діяльністю класовода, класного керівника, батьків (за потреби) та учнів, у ході якої виявляються актуальні проблеми освіти, визначаються концепція та зміст взаємодії. Така співпраця дозволяє спільними зусиллями досягати поставленої мети, знаходити відповідний баланс інтересів та можливостей; враховувати наявні ресурси та потенціал усіх зацікавлених сторін, формувати почуття розділеної відповідальності сім'ї та школи за процес виховання особистості учня [72].

Планування роботи з сім'єю в умовах закладу освіти включає:

- планування роботи батьківського комітету, засідань опікунської ради;
- проведення загальношкільних батьківських зборів;
- взаємодія з підприємствами-шефами, громадськими організаціями [72].

Усі ці обов'язкові компоненти, які є елементами річного плану, реалізуються з урахуванням актуальних проблем розвитку осо-

бистості учня, умов сімейного виховання, завдань освітнього процесу.

У процесі налагодження спільної діяльності особливої актуальності набувають такі поняття як «зворотний зв'язок» та «відкритість каналів комунікації». Педагогам необхідно регулярно вивчати думку батьків про якість даного процесу та його результати.

Основним підсумком другого етапу має стати вміння батьків брати участь у спільній діяльності, тобто їх певна компетентність, заснована на довірі до закладу загальної середньої освіти. Довіра, у свою чергу, породжує і бажання продовжувати співпрацю у тих формах, які є прийнятними для конкретної сім'ї.

III. Безпосередня взаємодія. Взаємодія сучасних закладів освіти із сім'єю характеризується широким діапазоном форм, методів, змісту шкільного і сімейного виховання. У вітчизняній та зарубіжній педагогічній практиці вже накопичено певний досвід роботи школи з різними категоріями сімей (І. Бех, І. Зязюн, Т. Кравченко, І. Трубавіна, Д. Назаренко, О. Сесик, Г. Товканець, С. Філанчук). Він спрямований на підвищення психолого-педагогічної та правової культури батьків, засвоєння гуманістичних цінностей та їх реалізацію у системі сімейного виховання, формування сімейно-педагогічної спільності, попередження сімейного неблагополуччя та підвищення відповідальності батьків за виховання дітей [52; 53].

Визначимо педагогічні умови ефективної взаємодії школи і сім'ї:

1. Добровільність, яка розуміється як наявність свободи та усвідомленості вибору у різних формах взаємодії. Усвідомлення вибору з'являється там, де батьки підготовлені до такого вибору та реально оцінюють свої можливості (педагогічну компетентність, ресурси різного роду тощо).

2. Довготривалість відносин, тобто націленість учасників на тривалий та неодноразовий характер взаємодії.

3. Взаємна відповідальність, основа якої закладається на самому початку спільної діяльності. Дуже важливо розуміти, що не завжди батьківська відповідальність з'являється відразу: вона виховується так само, як і будь-яка якість особистості.

Актуальним завданням діяльності закладів загальної середньої освіти є розробка та впровадження моделі взаємодії сім'ї та школи, заснованої на сучасних підходах.

Структура такої моделі може бути поєднанням декількох напрямів [37; 64]:

- діагностика та вивчення сім'ї;
- просвітницька робота, навчання батьків;

- включення батьків учнів до заходів з виховної роботи;
- підготовка учнів до сімейного життя;

Подібна модель може бути впроваджена як на рівні установи освіти, так і на рівні класу. З її допомогою класовод, класний керівник може компетентно здійснювати свої функціональні обов'язки щодо розвитку кожного учня.

Психолого-педагогічна діагностика є інструментарієм виявлення об'єктивної оцінки розвитку особистості учня, наявності або відсутності у педагогів, учнів та їх батьків почуття задоволеності життєдіяльністю ЗЗСО та результатами процесу виховання.

З метою вивчення запитів батьківської громадськості щодо організації освітнього процесу, психологічного мікроклімату сім'ї, думки батьків щодо закладу загальної середньої освіти можуть бути використані такі методики:

- виявлення думки батьків щодо надання освітніх послуг, педагогічної підтримки та необхідної педагогічної освіти;
- дослідження задоволеності батьків роботою школи.

Використовуючи діагностичний інструментарій, заклад загальної середньої освіти отримує можливість об'єктивно оцінити [37]:

- професіоналізм та компетентність педагогічного колективу в сфері співробітництва з сім'єю;
- запити батьків з психолого-педагогічної освіти та надання освітніх послуг;
- взаємини дорослих та дітей, сім'ї та закладу освіти.

Результати діагностики визначають стратегію оптимізації взаємодії сім'ї та школи впродовж усього періоду навчання дитини.

Психолого-педагогічна просвіта батьків учнів, що спрямована на формування позиції відповідального та усвідомленого батьківства, має розвиватися у процесі відкритого діалогу школи та сім'ї, участі батьків у плануванні виховної роботи класу та школи, діяльності органів самоврядування (батьківського комітету, ради громадськості за місцем проживання), громадських клубів та асоціацій, а також при включенні до інших спільних активностей.

Сучасним батькам не вистачає навичок допомоги дитині при освоєнні освітніх програм; навичок ефективного спілкування з дитиною; правових знань у галузі освіти (державні освітні стандарти, правила прийому до закладів загальної середньої освіти та ЗВО, форми участі батьківської громадськості у життєдіяльності закладу загальної середньої освіти тощо). В цьому зв'язку можна виділити три напрями навчання батьків: як вихователя; як вчителя своєї дитини; як союзника, партнера.

Педагогічна наука та практика накопичили багатий методичний арсенал щодо проведення роботи з батьками в цих напрямках [60; 63].

Батьківські збори – основна форма роботи з сім'єю, що проводиться з метою освіти, навчання, надання індивідуальної допомоги батькам учнів. Передбачає обговорення актуальних проблем виховання із залученням фахівців соціально-педагогічної та психологічної служби установи освіти, соціально-педагогічних центрів, центрів соціального захисту, установ охорони здоров'я, правоохоронних органів, представників зацікавленої громадськості.

Консультація (індивідуальна та групова) для батьків учнів – поради, роз'яснення з будь-якого питання виховання та розвитку особистості дитини, які можуть мати психологічний, педагогічний, юридичний, медичний характер, поєднуватися з іншими формами роботи з батьками учнів.

Зустріч із адміністрацією, вчителями класу, які доцільно проводити щорічно і на яких педагогічний колектив знайомить батьків учнів зі своїми вимогами, нормативними документами, цілями та завданнями виховання. З'ясовуються запити батьків та можливості співробітництва.

День відкритих дверей – відкритий захід в освітній установі, яка дозволяє батькам учнів (друзям, родичам) безпосередньо знайомитись з умовами освіти дітей у школі в ході різних видів педагогічної діяльності (проведення факультативних занять, засідань клубів, тренувань у спортивних секціях, занять в об'єднаннях за інтересами тощо).

Батьківський день – відкритий шкільний захід для батьків учнів, що дозволяє батькам учнів познайомитися з роботою школи, взяти участь у майстер-класах чи іншій діяльності школи. На етапі розвитку інформаційного освітнього простору можуть діяти просвітницькі сайти «Батьківський день», організовані сторінки на сайтах закладів освіти, які сприяють самоосвіті батьків та вирішення актуальних проблем виховання. Їхня робота дозволяє батькам познайомитися з різними аспектами розвитку особистості дитини, а також обговорити їх з однодумцями на форумі.

Батьківський всеобуч – форма роботи з широким охопленням батьків учнів, проводиться з метою підвищення їх психолого-педагогічної культури, відповідальності за виховання дітей, попередження чи подолання актуальних проблем виховання в сім'ї, навчання та розвитку особистості учня. Передбачає програму системних послідовних дій (заходів) та застосування відповідних технологій в умовах реального чи віртуального освітнього простору (інтернет ресурси).

Вечір запитань та відповідей – форма роботи з батьками, яка проводиться на основі опитування батьків, з урахуванням виявлених проблем різних аспектів виховання учнів.

Диспут – обговорення педагогами та батьками у неформальній обстановці проблем виховання дітей.

Спільне проведення дозвілля батьків та дітей – форма роботи, що дає можливість дітям та батькам у вільний час займатися різноманітною діяльністю за своїм вибором на основі переліку можливих заходів у даному закладі освіти або передбачених спільним плануванням. До таких видів діяльності можна віднести сімейні свята, День іменинників, День сім'ї, День здоров'я, лицарські турніри, спортивні змагання «Тато, мамо, я – спортивна сім'я», «Вся сім'я – на старт!», сімейні ток-шоу, колективні творчі справи («Свято праці», «Салатний бенкет», «Сімейний колаж»), конкурси та фестивалі творчості батьків та дітей на різні теми («Мій рідний дім», «Поетичний день», «Інсценування з життя чудових сімей»), KBK, вікторини тощо.

Конференція з обміну досвідом виховання дітей – тематичний захід, де може обговорюватися один або кілька актуальних питань, а також представлятися позитивний досвід та традиції сімейного виховання.

Лекторій для батьків – форма педагогічної освіти, яка сприяє ознайомленню з теорією та практикою виховання на сучасному етапі, підвищенню їхньої педагогічної культури, вироблення конструктивних підходів до дітей. Лекторій проводиться за спеціально розробленою програмою. Для читання лекцій та консультацій можуть залучатися вузькопрофільні фахівці та найбільш підготовлені педагоги.

Батьківський університет – це системний, комплексний підхід до проблеми психолого-педагогічної освіти батьків. Під час систематичних знань учасники отримують різнобічні знання про розвиток дитини, особливості виховання та навчання. При цьому організатори можуть широко використовувати мультимедійні технології (цифрові та аналогові аудіо-, відеопристрою) для переглядів відеосюжетів, фотоматеріалів, презентацій, відтворення лекцій, виступів відомих вчених, практиків та ін.

Батьківський університет може об'єднувати учасників у групи залежно від проблем, з якими стикаються батьки, наявності чи відсутності досвіду виховання (школа молодих батьків, школа для батьків майбутніх першокласників, школа для батьків обдарованих дітей тощо).

В рамках батьківського університету можуть працювати педагогічні майстерні, які дозволяють в активній, творчій, цікавій формі

освоювати складні психолого-педагогічні поняття, необхідні знання задля вирішення актуальних проблем виховання дитини у сім'ї.

Ток-шоу для батьків учнів – публічний захід, який ставить своєю метою залучити педагогічну, батьківську громадськість та учнів до обговорення або можливого вирішення актуальної та спільної для всіх проблеми.

Клуби для батьків – об'єднання активних батьків за інтересами з метою спілкування, обговорення актуальних проблем виховання дітей у сім'ї, організації дозвілля, спільної діяльності.

Круглий стіл – форма обговорення актуальних проблем виховання учнів. Під час таких зустрічей батьки та педагоги на рівних опиняються за загальним столом. Передбачається обмежена кількість найбільш активних учасників, які виступають із доповіддю. Ведучий забезпечує умови для ефективного діалогу, збереження смислової основи заходів під час обговорення актуальних проблем; висловлювання різних точок зору, думок для пошуку можливих шляхів виходу зі складних ситуацій.

Інформаційний бюлетень – періодичне видання, присвячене подіям, що відбулися у школі, адресоване педагогам, батькам, представникам адміністрації. Основними завданнями організації інформаційного видання є розширення інформаційно-освітнього простору, інформування про можливості та результати участі сім'ї в освітній процес.

Віртуальна вітальня – форма дистанційної самоосвіти та взаємодії з сім'єю, це інтерактивне та креативне середовище, яке є варіантом віртуалізації взаємодії школи та сім'ї. Вітальні можуть включати в себе низку актуальних розділів, бути своєрідною віртуальною школою для батьків, батьківським університетом, педагогічною майстернею, форумом для питань та відповідей і неформального спілкування, презентативною дошкою, віртуальною консультацією та ін.

Включення батьків учнів у виховний процес. Ця робота традиційно активізується у період тематичних тижнів (Тиждень матері, Тиждень сім'ї), напередодні Дня захисників Вітчизни, 8 Березня. Популярні серед батьків спортландії «Тато, мамо, я – спортивна сім'я», спортивні змагання за участю батьків, мініфутболу, волейболу, настільного тенісу та ін. У ході таких заходів заклад загальної середньої освіти створює умови, коли і діти, і батьки відчувають задоволення від спілкування один з одним. Таким чином збагачується і дозвілєва сфера сім'ї [66].

Батьки – фахівці у різних галузях – можуть активно залучатися до інформаційно-просвітницької, профорієнтаційної роботи, напри-

клад, до проведення тематичних лекторій (кінолекторії зі здорового способу життя, правової освіти), залучатися класними керівниками для проведення інформаційних годин та інших виховних заходів.

Підготовка учнів до сімейного життя. Багато проблем сучасної сім'ї пов'язані з ціннісними орієнтирами та культурою суспільства, окремої особи, з рівнем освіченості та вихованості. Аналіз причин кризи молодшої сім'ї вказує на відсутність готовності молодих людей до відповідального виконання обов'язків подружжя та батьків, на відсутність необхідних знань та умінь для конструктивної реалізації актуальних потреб, успішного спілкування та спільної діяльності у найближчому оточенні. Формування готовності молоді до створення сім'ї, формування традиційних сімейних цінностей є одним із пріоритетних педагогічних завдань, від вирішення якого залежить не тільки благополуччя їхніх майбутніх сімей, а й суспільства загалом [56].

З метою формування ціннісного відношення підростаючого покоління до інституту шлюбу та сім'ї в установах загальної середньої освіти рекомендується для використання в освітньому процесі навчальні програми факультативних занять щодо основ сімейного виховання. Зміст програм має бути спрямований на вивчення правових та моральних основ сімейного життя, формування позитивного образу сім'ї, шанобливого ставлення до сім'ї, її духовних цінностей, батьківства, розкриваються правові основи шлюбно-сімейних відносин, особливості рольової структури та динаміки сім'ї, культура сімейного спілкування, господарсько-економічна сфера сімейного життя, сімейний бюджет та естетика побуту, аналізуються причини та наслідки порушення сімейних відносин.

У програмі факультативних занять велику увагу варто приділити формуванню якостей особистості учнів, умінь та навичок, необхідних для майбутнього сімейного життя. Цьому сприяють практико-орієнтована спрямованість факультативних занять, використання активних форм навчання – тренінгів, дискусій, круглих столів, творчих завдань, проектів та ін.

З метою розвитку співробітництва у процесі взаємодії з сім'єю заклад освіти повинен будувати свою діяльність з урахуванням таких вимог:

- гуманістичний підхід до організації співробітництва на основі взаємоповаги, взаємодопомоги та колективізму;
- формування суб'єктної позиції та партнерських відносин педагогів та законних представників учнів;
- врахування думок батьків учнів із різних питань життєдіяльності окремих учнів, класного колективу, закладу освіти в цілому;

- пріоритетне використання методу переконання у взаємодії та при вирішенні проблемних ситуацій;
- стимулювання активності та ініціативи, підтримка і розвиток батьківського самоврядування;
- творчий характер взаємодії [28].

Розглянемо моделі керівництва батьками поведінкою дитини.

У одних увагу зосереджено на керівництві поведінкою дитини, у інших – на її інтелектуальному розвитку, у третіх – на розвитку особистості та соціальної компетентності. Спільна дія всіх програм із навчання і просвіти батьків учнів повинна бути спрямована на розширення самостійності під час вирішення ними різних завдань, у взаєминах із різними людьми, під час вибору поведінки у різних ситуаціях. Завдання надання освіти батькам учнів можна класифікувати, виходячи з особливостей кожного з періодів розвитку дитини та кола тих проблем, які вона має вирішувати на кожному етапі самостійно. Виховання батьків завжди спирається на систему цінностей (релігійні, соціальні, естетичні, моральні та ін.). У ньому завжди проявляється спосіб мислення, рівень культури даного суспільства та враховуються потреби батьків. Ці умови знаходять своє відображення у різноманітних концепціях і психологічних моделях керівництва батьками поведінкою дитини, найпоширенішими серед яких є (рис. 1):

Рис.1. Моделі керівництва батьками поведінкою дитини

1. Адлерівська модель (А. Адлер). Цей напрямок роботи з батьками ґрунтується на свідомій та цілеспрямованій зміні поведінки батьків, яка визначається провідним принципом взаємоповаги членів сім'ї. Почуття єднання, що виникає при цьому, робить людину

здатною до співпраці з іншими людьми, тобто формує соціальний характер. Оскільки розвиток особистості і визначається соціальними мотивами, а людина – істота соціальна за своєю природою, для неї важливим є почуття приналежності до певної групи. За теорією А. Адлера, сімейна атмосфера, установки, цінності та взаємини у ній є головним чинником розвитку особистості. Діти навчаються нормам спільного життя та сприймають культуру через своїх батьків, тому сім'я і є та первинна група, в якій дитина формує свої ідеали, цілі життя, систему цінностей та вчиться жити. Основними поняттями адлерівської моделі керівництва батьками поведінкою дитини є «рівність», «співпраця» та «врахування принципу природовідповідності». З ними пов'язані і провідні принципи виховання: відмова боротьби за владу та врахування потреб дитини. За цією моделлю допомога батькам повинна мати розвиваючий характер. Потрібно навчити їх поважати унікальність, індивідуальність та недоторканість особистості дитини з раннього дитинства. Необхідно допомогти кожному з батьків зрозуміти дітей, увійти в їхній спосіб мислення, навчитися розбиратися в мотивах їх вчинків, розвивати свої методи виховання та розвитку особистості. Природні логічні міркування, що використовуються під час виховання, дозволяють дитині на практиці усвідомити свою поведінку або відчувати результати своїх дій. Це сприяє гармонізації відносин у сім'ї та швидкому усвідомленню дитиною недоліків власної поведінки [73].

2. Навчально-теоретична модель (Б. Скіннер). В основі моделі є теоретичне розуміння того, що поведінку батьків та їх дітей можна змінити методом переучування або навчання. Виховання батьків полягає у їхньому навчанні швидким технікам поведінки. Поведінка батьків змінюється з осмисленням ними своїх вчинків і вчинків дітей, їх мотивів. Вони поступово опановують умінням регулювання поведінки. Способами формування поведінки є позитивне підкріплення (заохочення), негативне підкріплення (покарання) та відсутність підкріплення (нульова увага). Батьки відіграють роль «агентів» соціального оточення, які регулюють поведінку дитини за допомогою зазначених вище засобів. У ході навчання батьків вчать аналізувати реакції дитини.

Метою програм даного напрямку є навчання батьків спостереженню та виміру поведінки, практичне застосування принципів теорії соціального навчання у зміні поведінки в домашніх умовах.

3. Модель чуттєвої комунікації (Т. Гордон) базується на феноменологічній теорії особистості К. Роджерса та практиці клієнто-центрованої терапії, метою якої є створення умов для самовираження особистості. Це досягається згладжуванням відмінностей між

«Я-ідеальним» і «Я-реальним» за певних психологічних обставин. Якщо кожній людині властиві дві головні потреби: позитивного відношення інших і самоповаги, то умовою здорового розвитку дитини є суперечність між уявленням про те, як до неї ставляться інші «Я-ідеальне» та дійсним рівнем любові «Я-реальним». Змінити поведінку людини можна лише, розуміючи та приймаючи її почуття.

У сімейному вихованні модель чуттєвої комунікації означає діалогічність спілкування, його відкритість, розкутість почуттів, їх щирість. Батьки, що опановують цю моделлю, повинні засвоїти три основні вміння:

- 1) активного слухання;
- 2) доступного для дитини вираження власних почуттів;
- 3) практичного використання принципу «обидва мають рацію» у сімейному спілкуванні.

З названими навичками пов'язане й уміння поставити, правильно сформулювати проблему та знайти її адресата. Батьки повинні диференціювати проблеми батька та дитини, навчати дітей самостійного вирішення проблем, поступово переносючи всю відповідальність за пошук їх вирішення на саму дитину.

4. Модель, що ґрунтується на транзактному аналізі [68]. Відповідно до теорії транзактного аналізу особистість кожного індивіда визначається чинниками, які можна назвати станами «Я». Це спосіб сприйняття дійсності, аналізу отриманої інформації та реагування індивідуума на дійсність. Людина може це робити по-різному: по-дитячому, по-дорослому, по-батьківському.

«Дитина» в особистості – це спонтанність, творчість, інтуїція. З цим початком пов'язані біологічні потреби та основні відчуття людини. Це найчистіша частина особистості, оскільки в ній представлено все найприродніше в людині.

«Дорослий» в особистості діє послідовно. Властивістю цієї частини людської особистості є систематичні спостереження, об'єктивність, дотримання законів логіки, раціональність. У розвитку особистості зі сферою «дорослий» пов'язане все свідоме. Воно починається з розвитку сенсорно-моторного рівня сприйняття та досягає формального, абстрактно-логічного мислення.

Поведінка авторитетних людей у соціальному оточенні вчить особистість певним нормам та способам поведінки через «батьківську» частину. Батьківське програмування багато в чому визначає долю дитини. Воно здійснюється насамперед через транзакції – одиниці спілкування, які можуть бути доповнені, тобто сприяють взаєморозумінню, переплітаються, викликають конфлікти, напругу та приховані, при яких інформація в ході спілкування спотворюється.

Основне завдання виховання батьків – навчити членів сім'ї взаємним компромісам та вмінню їх використовувати в інших соціальних сферах. Для цього вони повинні опанувати термінологію транзактного аналізу при розгляді своєї поведінки та взаємин у сім'ї, навчитися визначати характер потреб та запитів дитини і встановлювати з нею адекватні комунікації. Це необхідно тому, що ключ до зміни поведінки дитини полягає у зміні відносин між батьками та дитиною.

Для успішного вирішення проблеми виховання культури взаємин дітей з дорослими необхідно формувати у них уявлення про культуру людини і розвивати вміння співчувати і співпереживати іншим людям у ситуаціях, коли вони потребують допомоги і підтримки; виховувати культуру спілкування та взаємодії.

На думку академіка І. Беха, «необхідною умовою виникнення у вихованця тієї чи іншої моральної норми є формування у нього впевненості у її доцільності, необхідності у міжособистісних взаєминах» [8, с.2].

Про ефективність взаємодії із батьками у закладі освіти свідчать такі ознаки:

- підвищення у батьків учнів інтересу до змісту освітнього процесу, розвитку відносин у класі, позаурочної діяльності;
- підвищення активності в дискусіях, освітніх майстернях, при аналізі педагогічних ситуацій, вирішенні завдань та обговоренні дискусійних питань;
- вияв у спільній взаємодії педагогів і батьків учнів відкритості, демонстрації прикладів із власного досвіду;
- збільшення кількості конструктивних індивідуальних контактів із педагогами та іншими представниками батьківської громадськості.

Робота з батьками учнів у закладі загальної середньої освіти спрямовується на створення умов для формування і розвитку морально зрілої, різнобічно розвиненої, творчої особистості дитини, яка має почуття власної гідності та відповідальності, що діє усвідомлено, здатна розробляти позитивні моделі та стратегії поведінки, а також здійснювати різносторонній аналіз конкретної життєвої ситуації.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ ТА СІМ'Ї В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ВИМІРІ

Тетяна МОЛНАР

В умовах модернізації вітчизняної освіти та успішного впровадження Концепції «Нова українська школа» виникає потреба в удосконаленні освітнього процесу, який спрямовувався б на демократизацію стосунків між учасниками освітнього процесу, включаючи не лише учнів та вчителів, а й батьків молодших школярів. Педагогіка партнерства набуває важливого значення як вектор гуманного і творчого підходу щодо співробітництва педагогів та батьків з метою особистісного розвитку учнів та орієнтує на поважне ставлення до всіх учасників освітнього процесу.

Не можна не рахуватися з тим, що сучасна педагогізація сім'ї потребує науково-методичного й організаційного оновлення. Саме єдиний підхід та спільність дій у вихованні між шкільним колективом і членами родини є ключовим у формуванні особистості здобувача початкової освіти. Основне завдання вчителя початкових класів в організації роботи з батьками – активізувати педагогічну, виховну діяльність сім'ї, надати їй цілеспрямований, суспільно значущий характер. Відтак, принципово важливою стає орієнтація партнерської діяльності вчителя з батьками молодших школярів, адже процес взаємодії з сім'єю може бути активним та успішним за умови, якщо батьки відчують глибоку зацікавленість у вихованні дитини, якщо вони є партнерами.

Проблема взаємодії школи і сім'ї у вихованні дітей досить складна й багатоаспектна. На важливості освіченості батьків та єдиних вимог до виховання дітей як у школі, так і в сім'ї наголошував К. Ушинський («Людина як предмет виховання»). У працях А. Макаренка доведено ефективність «справжнього» батьківського авторитету та доцільність тісної взаємодії сім'ї й громадськості («Книга для батьків»). Відомий педагог-гуманіст В. Сухомлинський розглядав сімейну педагогіку як копітку працю, а педагогічну культуру батьків визначав основною умовою успішності інституту батьківства («Батьківська педагогіка»).

Педагогіка партнерства в системі освіти є об'єктом особливої уваги сучасних дослідників, як от: П. Байдаченко, І. Гавриленко, І. Дубінець, Г. Задорожного, В. Жураковського, Л. Хижняк та ін. Виходячи з позиції, що заклад освіти і сім'я, виконуючи специфічні виховні функції, не можуть замінити один одного і мають взаємодіяти задля повноцінного розвитку дитини, науковцями досліджені

такі аспекти окресленої проблематики: етико-педагогічні вимоги до взаємодії вчителя з учнями та їхніми батьками (І. Гребенніков, В. Сухар); зміст і методи педагогічної просвіти батьків (Л. Островська, О. Низковська); педагогічні умови ефективної взаємодії закладу освіти та сім'ї (Н. Кот, Т. Пагута). Сутність, функції, особливості педагогічного партнерства школи та сім'ї розкриваються в роботах І. Беха, І. Зязюна, Н. Ничкало та ін.

Отже, взаємодія школи та сім'ї – складна проблема, що пройшла в своєму розвитку тривалий час, набуваючи різної спрямованості, характеризуючись різними підходами до її розв'язання на різних етапах поступу суспільства. На сьогоднішній день взаємодія цих двох соціальних інститутів не втрачає своєї актуальності, наповнюючись новим змістом, що зумовлено процесами, які відбуваються в системі освіти загалом і в сім'ї зокрема.

Значущість партнерської взаємодії закладу освіти та сім'ї актуалізовано в низці нормативних документів. Зокрема, на важливості окресленої проблематики наголошується в Законі України «Про освіту», де зазначено, що батьки мають право обирати заклад освіти для своїх дітей, бути обраними до органів громадського самоврядування в закладах освіти, звертатися до органів державного управління і громадського самоврядування з питань навчання й виховання дітей. У вказаному нормативі посилюються позиції сім'ї не тільки як замовника освітніх послуг, а й як рівноправного суб'єкта (партнера), який може впливати на якість освіти [24].

У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» наголошується, що принцип єдності виховних впливів вчителя та батьків має важливе значення у практиці виховання підростаючого покоління. Реалізація цього принципу робить процес виховання цілісним та безперервним, забезпечує єдність і наступність виховного впливу на учнів у школі та сім'ї, сприяє органічному поєднанню і взаємозбагаченню суспільного та сімейного виховання, помітно звужує сферу стихійного, некерованого впливу на дітей [19].

На початку XXI століття виникла гостра необхідність реформування вітчизняної системи освіти з огляду на її відповідність демократичним та гуманістичним цінностям. Концепція «Нова українська школа» провідним складником реформи визначає педагогіку партнерства – організацію освітнього процесу на засадах добровільності, рівності, порозуміння та взаємодопомоги. Основу педагогіки партнерства становлять суб'єкт-суб'єктні стосунки між учасниками освітнього процесу, а їхня співпраця базується на толерантній взаємодії [33].

У науковій літературі термін «партнерство» переважно визначається як: система взаємовідносин, які відбуваються у процесі певної спільної діяльності [30]; спосіб взаємодії і взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності та доповнюваності всіх учасників; спосіб взаємовідносин, за яких зберігаються права кожної зі сторін, чітко узгоджені та злагоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди й рівноправності [34].

В педагогіці поняття «партнерство» розглядається через сутнісні характеристики педагогічної взаємодії і виступає скоріше як ціннісний орієнтир.

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що передбачає систему методів і прийомів виховання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога й дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між вчителем, учнем і батьками, які об'єднані спільними цілями та прагненнями, а також є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат [48].

Зміст педагогіки партнерства полягає у демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, право бути такою, якою вона є. Стосунки партнерства складаються там, де діти й дорослі об'єднані спільними поглядами і прагненнями. Головним завданням педагогіки партнерства є перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу. Це завдання реалізується у спільній діяльності вчителя та учнів, вчителя й батьків, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку молодших школярів [46].

Говорячи про забезпечення партнерства між школою та сім'єю, слід пам'ятати про ключові принципи партнерської взаємодії. В першу чергу, важливо прямувати до спільної мети, що полягає у формуванні всебічно розвиненої, життєво компетентної особистості молодшого школяра. Педагогіка партнерства ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку дитини. Також необхідно активно займатися діагностикою особистості учня, скеровуючи на це спільні зусилля, досліджуючи психологію дитини та її поведінку. Батьки молодших школярів та вчителі мають постійно тримати зв'язок, з повагою та уважністю ставитися до думок одне

одного, будувати свої стосунки на засадах толерантності, взаєморозуміння, відкритості тощо. Серед принципів партнерської взаємодії також виокремлюють добровільність, довготривалість та взаємну відповідальність. Добровільність передбачає вільне обрання форм та ступеня залученості до співпраці як з боку вчителя, так і з боку батьків. Довготривалість говорить про сталий характер і впорядкованість партнерських стосунків між учасниками освітнього процесу. Взаємна відповідальність – ще одна важлива риса партнерської взаємодії, позаяк забезпечує вмотивованість і зацікавленість всіх сторін у продуктивній співпраці.

У Концепції «Нова українська школа» зафіксовано такі принципи педагогіки партнерства: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [32].

Партнерська взаємодія закладу освіти та сім'ї може бути успішною, якщо являє собою чітко вибудовану систему і включає такі напрями:

- вивчення сімей учнів, їх освітніх потреб та запитів, виховного і культурного потенціалу;
- створення умов для включення батьків у діяльність школи як рівноправних суб'єктів;
- використання різних форм взаємодії, наповнення їх сучасним змістом;
- підвищення педагогічної, правової, інформаційної культури батьків;
- організація батьківського всеобучу, урізноманітнення форм і методів педагогічної просвіти;
- гуманізація міжособистісних відносин, запобігання конфліктним ситуаціям, оптимізація взаємин, в основі яких – толерантність, розуміння, відкритість, добровільність, здатність до взаємодії;
- соціально-педагогічне партнерство педагогів і батьків, які об'єднали свої зусилля для досягнення спільної мети – формування морально-духовної, життєво компетентної особистості [29, с. 242].

Алгоритм побудови партнерської взаємодії закладу освіти та сім'ї містить декілька етапів: визначення цільових установок; вибір стратегії діяльності; реалізація; моніторинг та корекція. Розглянемо пропонований алгоритм поетапно [46].

Перший етап – визначення цільових установок. Співпраця закладу освіти та сім'ї починається з вивчення мікроклімату та умов сімейного виховання, виховного потенціалу сім'ї, характеру, типу стосунків між батьками та дітьми, структури спільного дозвілля членів сім'ї, форм і методів, що застосовують батьки у вихованні дітей, педагогічної культури батьків, рівня батьківського контролю, готовності батьків до взаємодії із закладом освіти тощо. На цьому етапі використовується узгоджений комплекс діагностичних методів: спостереження, бесіда, анкетування, аналіз портфоліо вихованців, дискусія, метод мозкового штурму, робота фокус-груп, інтерв'ю тощо.

Другий етап – вибір стратегії діяльності. Стратегія партнерської взаємодії «заклад освіти – сім'я» потрібна для того, щоб на її основі синхронізувати виховні впливи й об'єднати зусилля школи та родин учнів у формуванні сприятливого освітнього середовища для розв'язання проблем психічного, морального, соціального й духовного здоров'я дітей, створення системи запобігання девіантній поведінці учнів, підвищення виховного потенціалу сім'ї. На цьому етапі створюється колектив однодумців, які зможуть забезпечити батьків вчасною і коректною психолого-педагогічною допомогою, компетентно і професійно працюватимуть із батьківською спільнотою. Відповідно до результатів діагностики, розробляється тематика індивідуальних консультацій і тренінгів для батьків, проведення батьківських днів у закладі освіти тощо.

Третій етап – реалізація. Цей етап передбачає добір ефективних форм і методів роботи із сім'ями учнів, що довели свою життєздатність і є доцільними на сучасному етапі, спільну реалізацію програм і проєктів. Наприклад: активізація участі батьків у процесі ухвалення рішень на рівні закладу освіти; робота консультаційного пункту для батьків «Проблемна ситуація»; участь батьків у створенні портфоліо творчих досягнень дитини; презентації «Традиції і реліквії моєї родини»; реалізація проєкту «Соціальне партнерство» тощо.

Четвертий етап – моніторинг та корекція. Завдання цього етапу – оптимізація процесу партнерської взаємодії, дослідження її ефективності, здійснення необхідного коригування, виправлення можливих помилок.

Безперечно, ефективна реалізація партнерської взаємодії з батьками учнів залежить від професійної компетентності вчителя початкових класів, його спроможності актуалізувати і збагатити потенційно закладені в сім'ї виховні можливості. У Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спе-

ціаліста)» з-поміж фахових компетентностей вчителя виокремлено компетентність педагогічного партнерства, яка включає здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної, особистісно орієнтованої) взаємодії з учасниками освітнього процесу, залучення до нього батьків, вміння працювати в команді [61].

Взаємодія вчителя та батьків у межах педагогіки партнерства передбачає: постійну комунікацію, яка дає можливість оперативно реагувати на будь-які освітні ситуації (створення чатів чи груп у соціальних мережах та месенджерах, проведення відео бесід); неформальне спілкування (спільне святкування визначних подій); всебічну допомогу й участь батьків в організації та проведенні позашкільних заходів; участь у формуванні освітнього середовища; обмін життєвим та професійним досвідом.

Для того, щоб вибудувати модель партнерства в класі, вчителіві початкових класів необхідно:

- усвідомити, що підготовка до конструктивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу відбувається поступово. Отже, варто набратися терпіння, намагаючись побудувати партнерські стосунки з батьками, ураховуючи можливості та бажання кожного бути учасником цього процесу;
- вивчити інтереси та вподобання учасників освітнього процесу і на їх основі розробити стратегічне планування розвивального середовища;
- опанувати навички ділового спілкування, яке базується на повазі, врахуванні думок та позицій співрозмовників;
- підтримувати власний ресурсний стан, знаходити резерви для особистісно-професійного зростання.

Партнерські відносини між вчителем та батьками повинні бути міцними й різнобічними. З цією метою важливо дотримуватися наступних вимог: використання заходів, спрямованих на підвищення авторитету батьків; довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їх педагогічної культури й активності у вихованні; педагогічний такт, неприпустимість необережного втручання в життя сім'ї; життєстверджувальний, мажорний настрій при розв'язанні проблем виховання, орієнтація на позитивні риси дитини, на успішний розвиток особистості.

Варто зазначити, що на сучасному етапі розвитку суспільства рівень педагогічної освіченості батьків нерідко відстає від реальної педагогічної ситуації, суспільних потреб, очікувань дитини. Відтак, форми й методи роботи з батьками мають бути спрямовані на підвищення педагогічної культури батьків, на зміцнення взаємодії школи та сім'ї, на посилення її виховного потенціалу.

Серед традиційних форм індивідуальної взаємодії з батьками: відвідування учнів удома; запрошення батьків до школи; індивідуальна консультація; листування з батьками.

Традиційні форми групової взаємодії з батьками: батьківські збори (організаційні, поточні, тематичні, підсумкові, загальношкільні, класні); зустрічі за «круглим столом»; психолого-педагогічні консультації; день відчинених дверей; конференції для батьків; батьківські тренінги; спільні свята.

До прикладу, особливу роль у формуванні довіри відіграють перші батьківські збори, які проводить директор школи та психолог закладу. Важливо максимально реалістично («мовою фактів») розповісти про особливості шкільного дня дитини, пояснити особливості віку першокласників, процесу адаптації, домовитись про певні дії педагогів та батьків у перші місяці навчання. Це час, коли система «школа – батьки» тільки починає формуватися. Наступний крок – класні батьківські збори. Це час знайомства батьків з учителем, розв'язання організаційних питань, виникнення перших домовленостей, установлення «здорових» меж. Чим чіткішими та гнучкішими будуть ці межі, тим комфортніше будуть почувати себе всі учасники освітнього процесу. До питання меж відносяться такі аспекти: ранкова пунктуальність; час на дзвінки та повідомлення; можливість перебування батьків у школі під час уроків; час і спосіб домовитись про індивідуальні консультації; канал групової комунікації та угода щодо норм спілкування в чаті; угода щодо взаємодії взагалі тощо. Коли йдеться про гнучкість меж, мається на увазі не примусити один одного жити за правилами, а прийняти домовленості щодо кордонів для забезпечення комфорту та поваги. Від цього залежить якість партнерства між батьками та школою в майбутньому [39].

В умовах трансформаційних змін виникає потреба шукати нові шляхи співробітництва з батьками на партнерській основі. Актуальним є застосування інноваційних форм співпраці вчителя з батьками. При їх застосуванні батьки вчать бути демократичними, взаємодіяти з іншими, критично мислити, приймати продумані рішення. Серед нетрадиційних форм роботи з батьками в умовах Нової української школи:

«День спільних справ» – спільна діяльність батьків, дітей, вчителів, залучення батьків до освітнього процесу;

«Дерево родоводу» – зустрічі представників різних поколінь, роздуми над проблемами виховання, звернення до джерел народної педагогіки;

«Творімо добрі справи разом» – залучення батьків і учнів до спільної благодійної ярмарки, толоки;

«У сімейному колі» – анкетування батьків, індивідуальна робота, допомога родинам через консультації, практичні поради, зустрічі з практичним психологом, логопедом;

«Вечір великої родини» – організація відпочинку, змістовного дозвілля тощо. Участь беруть батьки, учні, вчителі;

«Батьківська школа» – організовується у формі клубу, передбачається проведення диспутів, бесід, банків ідей, випуски рукописних газет, добірка літератури, надання практичної допомоги;

«Сімейні свята у класі» – вчитель об'єднує сім'ї для спільного проведення днів народження дітей, календарних, народних свят тощо.

Саме така педагогічна діяльність сприятиме підвищенню готовності батьків до виховання дітей, усвідомленню ними важливості відповідального батьківства, формуванню відповідних практичних умінь і навичок та ініціюватиме глибше залучення родини до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини. Однак, педагог повинен розуміти, що різноманітність форм і методів не завжди забезпечує успіх роботи. Головне завдання вчителя початкових класів – зробити батьків учнів своїм однодумцями, союзниками, створити демократичний стиль відносин.

Таким чином, партнерську взаємодію школи та сім'ї визначаємо як взаємоузгоджену діяльність означених соціальних інститутів, спрямовану на налагодження продуктивних партнерських відносин з метою розвитку, навчання та виховання особистості дитини. Основою педагогіки партнерства є суб'єкт-суб'єктні взаємини, партнерське спілкування, взаємодія та співпраця між педагогами, учнями і їхніми батьками, які об'єднані спільними прагненнями та цілями, є зацікавленими, добровільними й рівноправними учасниками освітнього процесу та розділяють відповідальність за його результат. Перехід на якісно новий рівень взаємовідносин між учасниками освітнього процесу є головним завданням педагогіки партнерства. Конструктивність відносин сім'ї і школи – найцінніший інструмент, що дозволяє вчителям у спільній роботі з батьками підвищувати рівень їхньої педагогічної культури і цим самим визначити для кожної дитини оптимальний освітній маршрут.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: УСПІШНА ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ З БАТЬКАМИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Наталія ЛАЛАК

Освіта завжди була і є в центрі уваги суспільства, адже діти – це майбутнє кожної нації, і від якості їх виховання та розвитку, сформованої активної громадянської позиції залежить те, якою буде майбутнє держави. Щоб виконати замовлення суспільства на якісну освіту і запити замовників, навчання та виховання підростаючого покоління має здійснюватися із застосуванням системи методів та прийомів на засадах демократизму, гуманізму, дитиноцентризму та творчого підходу до розвитку особистості, у співпраці й взаємодії між батьками, учнями та навчальним закладом. Такий принцип, проголошений Концепцією НУШ та закріплений Законом України «Про освіту», отримав назву «педагогіка партнерства» і є одним із домінуючих в контексті сьогодення. У Концепції Нової української школи зазначено, що педагогіка партнерства передбачає спілкування, взаємодію та співпрацю між учителем, учнем та батьками. Учитель має стати другом, а родина повинна бути залучена до побудови освітньої траєкторії дитини.

Актуальність проблеми полягає в тому, що заклад загальної середньої освіти (ЗЗСО) має застосовувати новий зміст і технології співпраці на партнерських засадах, якісно нові форми взаємодії, визначення ролей, розподілу функцій, узгоджених дій і спільної відповідальності за результати між учителями, учнями, батьками та представниками громадськості, широко залучаючи, насамперед, батьків до побудови індивідуальної освітньої траєкторії та підготовки дітей до успішного майбутнього професійного й особистісного самовизначення.

Нагальна потреба підвищення рівня педагогізації батьків в освітньому процесі сучасного навчального закладу та сім'ї зумовлена низкою соціально-економічних, демографічних, політичних факторів, які спонукають широку громадськість до проведення цілеспрямованої та планомірної педагогічної освіти.

Варто зазначити, що чимало батьків сьогодні відчувають труднощі у вихованні своїх дітей. Зараз діти цікаві, надмірно чутливі, прагнуть усе пізнати, пережити, відчуваючи себе особистостями, вони часто змушені боротися з навколишнім світом, який не розуміє їх. Діти відстоюють своє право бути самими собою і діяти так, як вважають

за необхідне. Їх вроджені знання, особливе світовідчуття вимагають вільного самовираження. Дорослі часто не розуміють ані мотивів учинків, ані дій цих дітей, оскільки самі забули доступ до своїх внутрішніх резервів. Звідси – безуспішні спроби контролю, які ведуть до бунту і протесту дітей, а також провокують психосоматичні хвороби.

Засади педагогіки партнерства без перебільшення є основоположними для взаємин батьків та вчителя. Адже саме поведінка дорослих, їхні слова та вчинки є для дітей прикладом для наслідування. Вони впливають на світогляд школярів, на сприйняття ними своєї суспільної ролі, на уявлення про значення навчання у нашому житті. Завдяки такому підходу батьки можуть повною мірою включитися до освітнього процесу. Це дозволяє визначити спільне бачення траєкторії розвитку дитини, чітко усвідомити права та обов'язки одне одного, мінімізувати загрозу виникнення непорозумінь. Партнерські взаємини між учителем та батьками дають можливість оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми, а саме відстежувати зміни у поведінці дитини, краще розуміти її вподобання та життєві орієнтири.

Рівноправність взаємин між педагогом та родиною учня дозволяє зменшити ризик виникнення конфліктних ситуацій. А якщо суперечності все ж виникнуть, їх завжди можна вирішити конструктивно, прийнявши компромісне рішення. Така модель взаємодії дорослих неодмінно стане взірцем для школярів. Саме завдяки педагогіці партнерства такі поняття, як толерантність, співчуття та свобода вибору стають основоположними для нашого суспільства.

Як показує практика, взаємодія між учителем та батьками в рамках педагогіки партнерства включає наступні складові:

- постійну комунікацію, яка дозволяє оперативно реагувати на будь-які зміни та проблеми (ефективним є створення чатів чи груп у соціальних мережах, проведення відеобесід);
- неформальне спілкування (спільне святкування визначних подій та свят, які мають важливе значення для життя дітей та навчального закладу);
- усебічну допомогу й участь батьків у організації освітнього середовища,
- участь батьків у навчальному житті своїх дітей (добровільна допомога під час створення навчальних матеріалів та формування освітнього середовища, обмін життєвим та професійним досвідом).

Поділяємо думку дослідників, які акцентують увагу на основних труднощах при взаємодії сім'ї і навчального закладу і визначають: низький рівень педагогічної просвіти батьків та невмін-

ня вчителів активізувати їх у реалізації завдань щодо формування ключових компетентностей у дітей, виховання у них гуманістичних цінностей; малоефективність традиційних форм і методів роботи ЗЗСО з батьками, узагальнений характер взаємодії, що виявляється в хаотичному використанні індивідуальних, групових, колективних форм роботи.

Однак, попри наявні розбіжності, як науковці, так і педагогі-практики у своїй більшості одностайні в тому, що взаємодія сім'ї та закладу освіти є важливим процесом, який має вагомі можливості для надання сім'ї психолого-педагогічної допомоги щодо виховання дітей, насамперед через підвищення педагогічної культури батьків. Програма цієї роботи має ґрунтуватися на широкому використанні різноманітних сучасних форм, методів, прийомів, засобів тощо. Адже інноваційна діяльність передбачає організацію і розвиток діалогічного спілкування її учасників, веде до їхнього взаєморозуміння, взаємодії в розв'язанні спільних, але значущих для кожного завдань. Без комунікації, з'ясування сфери інтересів кожного неможлива конструктивна взаємодія, спрямована на досягнення результату, а тому життєво необхідним для функціонування сучасних закладів освіти є створення «майданчиків» для систематичного ведення діалогу, дискусій, колективного обговорення суперечливих питань.

Актуальним, на нашу думку, є використання цікавих прийомів та засобів для побудови довіри (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Прийоми та засоби для побудови довіри

Погляд «очі в очі»	Спільна участь у заходах
Візуальний контакт	Залучення усіх до спільної діяльності
Посмішка	Знаходження спільних інтересів
Нестандартне привітання	Спілкування
Комплімент	Комунікація
Приязне ставлення	Налагоджування контакту
Позитивний настрій	Активне слухання
Доброзичлива обстановка (кава, чай, цукерки)	Включеність
Тембр і сила голосу	Уточнювальні запитання
	Підбір переконливих аргументів
	Упевненість у своїх силах
	Обмін думками, враженнями

Робота вчителя на засадах педагогіки партнерства – вихід із системи підкорення на користь упровадженню суб'єкт-суб'єктних відносин, створення емоційно-психологічного налаштування, спрямованого на взаємоповагу і терпимість усіх учасників освітнього процесу. Підсумовуючи, конкретизуємо основні функції роботи вчителя на засадах педагогіки партнерства:

- стимулювати життєві сили дитини, забезпечувати здоров'язбережувальні умови її навчання;
- забезпечувати можливість варіативної постановки навчальних цілей, методів і форм їх реалізації;
- надавати учням право вибирати спосіб прийняття, переробки та засвоєння навчальної інформації: усно, письмово, вербально, графічно, у звуковій, предметній, пластичній формі, індивідуально чи у взаємодії з однокласниками, педагогом, батьками;
- активізувати пошукову пізнавальну діяльність учнів як самостійно, так і під керівництвом учителя;
- використовувати діалог як провідний метод виховання, навчання, розвитку;
- оптимально використовувати педагогічні можливості для формування адекватної самооцінки, самоаналізу, накопичення досвіду самопізнання;
- застосовувати об'єктивні методи оцінювання навчальних досягнень дітей відповідно до критеріїв, з обов'язковим урахуванням індивідуальних можливостей дітей.

Як відомо, мистецтво спілкування – це прийоми й навички органічної соціально-психологічної взаємодії батьків із дитиною, змістом якої є обмін інформацією і здійснення виховного впливу за допомогою різноманітних комунікативних засобів, а також організація взаємовідносин. Розвиток вміння батьків будувати діалогічні стосунки із дитиною сприятиме не тільки встановленню гармонійних взаємовідносин, але й формуватиме емпатійне реагування, мінімізуючи ризики виникнення конфліктних ситуацій або їх конструктивне вирішення.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження дає можливість зацентрувати увагу на деяких важливих аспектах взаємодії батьків із дитиною. Проаналізуємо їх детальніше.

Фізичний контакт. Фізичний контакт між батьками і дитиною, це не тільки поцілунки, обійми і погладжування, але ще й просте дружнє поплескування по плечу, прогулянки за руку, жартівлива «боротьба» та інше. Фізичний контакт вкрай важливий для дітей, незалежно від статі. Батькам, які часто соромляться «сюсюкатися» з

дитиною, потрібно пам'ятати, що відсутність найпростішого фізичного контакту з одним з батьків може згубно позначитися на психіці дитини надалі. Через фізичний контакт батьки передають дітям потужний емоційний позитивно забарвлений заряд.

Слова заохочення. Батькам варто частіше підтримувати дитину, говорити їй, як вони її люблять. Слова «Я тебе люблю», звернені до дитини, сприятливо впливають на дитячу душу. Поменше критики і грубих, образливих слів – будь-яке з них може дуже болісно поранити дитяче серце. Якщо навіть батьки незадоволені поведінкою дитини, не слід опускатися до образ і різких закидів, потрібно просто пояснити дитині причину свого невдоволення.

Безроздільна увага. Батькам потрібно проводити з дитиною більше часу! Причому, слід не просто брати дитину з собою кудись і потім не звертати на неї увагу. Варто показувати дитині свою зацікавленість її життям, ставити їй запитання, але все робити обережно: і в дітей повинні бути свої маленькі таємниці.

Подарунки. Подарунки не обов'язково купувати в магазині. Не зосереджуйте всю свою увагу на подарунках, приурочених до великих свят. Можна частіше робити дитині несподівані сюрпризи, які у виховних цілях слід приурочити до позитивних досягнень і підносити, як заохочення, мотивацію.

Допомога. Батьківська любов ще проявляється у формі допомоги дитині. Побутові клопоти і елементарна дбайливість також належать до цієї мови любові. Можна продемонструвати свою любов, якщо допомогти дитині прибрати в кімнаті речі не з перекошеним від невдоволення обличчям, а доброзичливо.

Створення освітнього середовища, яке засноване на принципах педагогіки партнерства, – справа не надто складна, проте вона потребує чіткої та цілеспрямованої взаємодії всіх учасників освітнього процесу, а також усвідомлення ними важливості досягнення спільної мети. Варто зацентувати увагу на дієвих формах налагодження партнерських взаємин учителя з батьками. Н. Бібік у посібнику «Нова українська школа: поради для вчителя» рекомендує: «як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захопливі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо» [9, с.18].

Батьківські збори є найбільш поширеною формою роботи класного керівника з сім'ями школярів, засобом підвищення ефективності освітнього процесу. Це не просто форма зв'язку сім'ї та навчально-го закладу, це університет важливої педагогічної інформації.

Які ж асоціації виникають у більшості батьків при згадці про майбутні батьківські збори? Нерідко негативне ставлення до цього важливого заходу формується за використання педагогом однамнітних форм і методів взаємодії з батьками. Як показує практика, тематичні батьківські збори мають бути нетрадиційними. Тобто, вчителі повинні перетворити батьків із пасивних слухачів у активних учасників зустрічі. А для цього необхідно використовувати на практиці такі методи та прийоми, які активізують увагу втомлених батьків, сприяють легшому запам'ятовуванню суті бесід, створюють особливий настрій та бажання розвиватися на засадах доброзичливості, відвертості, гуманності.

В контексті сьогодення варто запропонувати активні методи проведення зборів у дискусійній формі, які допомагають тривалий час підтримувати спілкування. Проілюструємо їх.

«Короткі новини». Педагог знайомить батьків з новинами в галузі педагогіки, вікової психології, соціології. Інформація вчителя коротка, лаконічна. Її варто підсилити за допомогою пізнавального відео чи мультимедійної презентації.

Анкетування батьків. Анкети роздаються батькам завчасно і заповнюються вдома, на зборах узагальнюються та обговорюються вже результати анкети.

Перегляд відеозапису відповідей дітей на запитання за темою зборів («Мої друзі», «Наші улюблені навчальні предмети»). Таким чином здійснюється зворотній зв'язок: «діти – батьки».

Робота з пам'ятками (педагог передає свої знання батькам, не повчаючи їх відкрито). Батькам пропонується прочитати тексти пам'яток і виділити з них ті пункти й поради, які використовуються ними на практиці та дають позитивні результати. Після цього проводиться обговорення, під час якого батьки висловлюють свою думку стосовно певних питань, діляться своїм досвідом з іншими.

«Слово-естафета», що дає можливість всім учасникам заходу відчувати один одного. Батьки повинні продовжити розпочате педагогом речення (Моя дитина буде успішно вчитися, якщо я ... У нашій сім'ї мотивацією до навчання дитини є ...). Для більшої організованості краще, якщо батьки будуть передавати один одному якийсь предмет.

«Мозковий штурм». Метод колективної розумової діяльності, що дозволяє досягти розуміння один одного, коли загальна проблема є особистою для цілої групи.

Конкурс на кращу назву. Батькам пропонується підписати дитячий малюнок, який стосується обговорюваної теми. Педагог зачитує вголос відповіді. Дотепні та цікаві відповіді заохочуються невеличкими подарунками.

До нетрадиційних форм роботи з батьками можна віднести батьківські зустрічі, ринги, батьківські читання та вечори тощо.

Батьківські збори-презентація (майстер-клас). Багато сімей будуть раді презентувати свої традиції, вміння, досягнення. Батьківські збори можуть стати прекрасним майданчиком для таких презентацій та обміну досвідом в питаннях виховання дітей. Дана форма шкільних зборів спонукає батьків до аналізу власних досягнень і невдач, співвідношенням їх з тими способами чи виховними прийомами, які ефективно використовують інші батьки.

«Вечори запитань і відповідей». Попередньо батькам дається завдання продумати, сформулювати найбільш хвилюючі їх питання по заданій темі. В ході обговорення їх з фахівцями, іншими батьками підібрати оптимальні шляхи їх вирішення.

Батьківські збори-гра «Аукціон». Чому б не провести збори (або їх частину) у формі аукціону? В якості лотів – корисні поради батьків по темі зустрічі. Кожна рекомендація оцінюється іншими батьками за допомогою фішок. Поради, які отримали максимальну кількість фішок, розміщуються на стенді (дошці), присвяченому взаємодії сім'ї та школи. До прикладу: «Освітні інновації та методи навчання» (представлення нових методів навчання, обговорення технологій в освіті, ідеї для покращення навчального процесу); «Здоровий спосіб життя» (як виховувати здорові звички у дітей, поради щодо правильного харчування, важливість фізичної активності); «Психологія та виховання дітей» (вікові кризи та способи їх подолання, як будувати довірчі відносини з дітьми, психологічна підтримка для школярів); «Безпека дітей» (Інтернет-безпека, правила поведінки на дорозі; безпека вдома та на вулиці); «Свята та традиції» (організація шкільних свят, як залучити батьків до підготовки свят, обмін культурними традиціями).

Батьківські збори-конференція. За два тижні до проведення зборів батьки знайомляться з їх темою та отримують необхідні методичні матеріали. А деякі з них – і певне завдання (провести тематичне дослідження чи опитування), результати якого на зборах обговорюватимуться з різних позицій. Як варіант – педагог може запропонувати одним батькам прокоментувати висловлювання за темою зборів, а іншим – обговорити відповіді, поділитися своїми думками з цього питання. Завдання педагога – виступити в ролі ведучого, висвітлити суть теми і спрямовувати діалог в потрібне русло. До прикладу: «Адаптація до навчального процесу», «Партнерство між батьками та школою», «Психологічне здоров'я дітей», «Ефективне навчання вдома», «Підтримка дітей з особливими освітніми потребами», «Цифрова грамотність», «Розвиток лі-

дерських якостей», «Соціальні мережі та кібербулінг», «Екологічна свідомість».

Батьківські збори у формі ток-шоу. Щоб провести ток-шоу з певної теми, потрібно запросити на збори відповідних фахівців, педагогів-предметників. На такому зібранні можна почути відповіді на запитання, дізнатися різні точки зору на одну проблему і обговорити можливі шляхи її вирішення. Після зборів батькам повинна бути надана можливість отримання індивідуальної консультації.

Збори в ігровій формі. Їх можна проводити разом з дітьми. На такому заході можуть презентуватися підготовлені учнями вистави, постановки, програми. Ігрова взаємодія батьків і дітей у різних видах діяльності дарує безцінний досвід партнерських стосунків. До прикладу: «Шкільний квест», де батьки та діти разом проходять різні станції, виконуючи завдання, пов'язані з шкільним життям (розпізнавання предметів, розв'язання простих задач тощо); «Освітній аукціон» батьки змагаються в знаннях про методи навчання та виховання, відповідаючи на запитання та отримуючи «бали»; «Інтернет-квест» батьки та діти разом шукають підказки та відповідають на запитання, пов'язані з безпечним користуванням Інтернетом; «Здоров'я від А до Я» команди батьків та дітей створюють здорові меню, беруть участь у веселих фізичних активностях та обговорюють корисні звички; «Командні виклики» батьки та діти виконують різні завдання, що вимагають співпраці та комунікації (наприклад, складання пазлів або вирішення логічних задач); «Емоційний калейдоскоп» батьки та діти виконують завдання на розпізнавання емоцій, обговорення ситуацій та пошук рішень для подолання стресу; «Творча майстерня» батьки та діти разом створюють різні творчі проекти (малювання, ліплення, виготовлення аплікацій) та обговорюють їх; «Миротворці» батьки та діти виконують рольові ігри, де вчаться розпізнавати та вирішувати конфлікти мирним шляхом; «Еко-квест» батьки та діти виконують завдання на теми екології, сортування сміття та охорони природи; «Літературний калейдоскоп» батьки та діти беруть участь у літературних вікторинах, обговорюють улюблені книги та створюють спільні історії; «Шкільний активіст» батьки та діти разом розробляють ідеї для шкільних заходів, проектів та обговорюють, як вони можуть підтримувати шкільне життя; «Калейдоскоп розваг» батьки та діти пропонують ідеї для спільного проведення часу, грають у настільні ігри та інші активності.

Батьківські вечори. Цікавою та досить новою формою роботи з батьками є батьківські вечори, які можна проводити у класі 2-3 рази на рік без присутності дітей. Батьківський вечір – це свято спіл-

кування з батьками друзів твоєї дитини, це свято спогадів власного дитинства та дитинства своєї дитини. Невимушена атмосфера, душевність, відсутність повчальності, добрий гумор і бажання поділитися своїм досвідом сприяють тому, що батьки досить відверто говорять про свої проблеми, запитують поради, пропонують допомогу і підтримку тим, хто в її потребує. Батьківські вечори допомагають більш тепло та сердечно пережити образи і засмучення, подивитися на наболілі проблеми у вихованні дитини спокійно. Це можливість знайти односторонців та помічників по вихованню дітей та формуванню дитячого колективу. За допомогою організації таких зустрічей можна вирішити ще дуже велику моральну проблему батьківських колективів. Ця проблема полягає в конкуренції, навчальному суперництві дітей. Найчастіше таке суперництво заохочується родиною, що призводить до конфліктних ситуацій між дітьми та їх батьками. Батьківські вечори зближують сім'ї, дозволяють побачити дорослих і дітей в іншому ракурсі, допомагають подолати недовіру й ворожість у взаєминах дітей та дорослих.

Збори – «Запис в моєму блоці». При обговоренні проблеми кожен з батьків отримує листи паперу для нотаток. Вчитель формулює проблему та просить всіх запропонувати можливі способи її вирішення. Кожне речення записується на окремому аркуші. Проблему потрібно формулювати чітко. Наприклад, на питання «Як реагувати, якщо дитина не хоче йти в школу?» батьки пишуть свої варіанти відповідей, потім всі думки обговорюються. Перед початком роботи обов'язково вводиться заборона на критику.

Збори – «Евристичні питання». До них відносяться кілька ключових питань. До прикладу, 7: *хто, що, де, коли, чим, чому, як?* Послідовно витягаючи такі змішані питання і відповідаючи на них, батьки можуть отримати новий, цікавий погляд на проблем. До прикладу, 1 і 5 в поєднанні *хто – чим?* Послідовно витягаючи такі смішні і нестандартні питання і відповідаючи на них, батьки бачать і нестандартні шляхи їх вирішення. За допомогою цієї нетрадиційної форми проведення батьківських зборів можна вибрати будь-яку тему, таку як «Роль книги в розвитку й вихованні дитини в школі», «Перші успіхи і невдачі моєї дитини», «Традиції нашої сім'ї», «Наша фінансова грамотність».

Збори – «Мініпроекти». Батьківські збори можна провести спільно з дітьми. На такому зібранні варто організувати роботу щодо створення мініпроекту. До прикладу, «Тема здоров'я у нашій сім'ї». У кожній групі присутні батьки і діти, їм дається конкретне завдання: 1-ша група – складає режим дня для своєї сім'ї, 2-га група – розробляє збалансоване меню, 3-тя група відповідає за «особи-

сту гігієну», четверта група – акцентує увагу на різних видах спорту та здоровому способі життя, 5-та група – висловлює міркування про негативні звички тощо. Під кінець зборів презентується спільний «мініпроект».

Батьківські читання. Дуже цікава форма роботи з батьками, яка дає можливість батькам не тільки слухати лекції педагогів, а й вивчати літературу з проблеми та брати участь у її обговоренні. Батьківські читання можна організувати наступним чином: на перших зборах на початку навчального року батьки визначають актуальні для них питання з педагогіки та психології. Вчитель збирає інформацію й аналізує її. За допомогою шкільного бібліотекаря та інших джерел і фахівців підбираються книги, в яких можна отримати відповідь на поставлені питання. Батьки читають рекомендовані книги, а потім використовують отримані відомості на батьківських читаннях. Особливістю батьківських читань є й те, що, аналізуючи книгу, батьки повинні викласти власне розуміння питання та зміну підходів до його вирішення після прочитання книги (інформації).

Педагогічний практикум – це спосіб розвитку педагогічного мислення у батьків, під час якого можна ознайомитися з найбільш ефективними стратегіями розв'язання навчальних та педагогічних ситуацій. Наприклад, учасники мають змодельовати конфліктну ситуацію (яка може відбутися у реальному житті) та знайти способи її вирішення. Водночас кожен учасник має висловити власне бачення суті проблеми.

Круглий стіл – обговорення, яке проводиться з метою обміну думками задля вирішення конкретних проблем. Завдяки таким зустрічам можна краще зрозуміти позиції одне одного, детально розглянути нагальні проблеми, висловити власні зауваження та аргументи.

Ділова гра – форма спільної роботи вчителя та батьків, коли учасники, виконуючи певні ролі, спільно знаходять оптимальні варіанти вирішення проблемної ситуації. Вона може бути організована у змагальній формі, але не має створювати атмосферу протистояння. Такі ігри формують позитивний досвід вирішення реальних проблем у різних ситуаціях.

Дискусія – традиційна, але дієва форма взаємодії з батьками, коли всі учасники активно висловлюють свою позицію щодо проблемного питання, аргументовано її відстоюють, конструктивно критикують думки колег та спільними зусиллями знаходять компромісні варіанти вирішення питань. Під час таких обговорень усі присутні можуть знайти.

Індивідуальні зустрічі дозволяють обговорити важливі питання, які стосуються життя та навчання кожної дитини. Це дає можливість предметно вивчити успішність учня, оцінити його успіхи та визначити проблемні точки у навчальному процесі. Радимо додатково створити спеціальний розклад у чаті класу чи використайте хмарні сервіси.

Батьківські ринги. Крім тренінгів з учнями та їх батьками, хорошою формою освіти батьків є батьківський ринг. Батьківські ринги – одна з дискусійних форм згуртування батьківського колективу. Багато батьків вже в початковій школі виявляють категоричність висновків стосовно багатьох питань виховання дітей, абсолютно не враховуючи можливостей та здібностей своєї дитини, рівень її реального навчального потенціалу. Деякі з батьків вважають, що їхні методи виховання найкращі та єдині й не підлягають сумніву чи корекції з боку педагога. Батьківський ринг проводиться з тією метою, щоб більшість батьків могли утвердитися в правоті своїх методів виховання або провести ревізію свого педагогічного арсеналу, задуматися над тим, що у вихованні своєї дитини вони роблять правильно, а що не зовсім так. Батьківський ринг готується у вигляді відповідей на найактуальніші питання педагогічної та психологічної науки. Запитання вибирають самі батьки. Вони можуть зробити свій вибір ще на початку навчального року. Перелік проблемних питань для участі в рингу батьки отримують на перших батьківських зборах. В ході проведення рингу з одного і того ж питання ведуть полеміку кілька родин. У них можуть бути різні позиції, різні думки. Інша частина аудиторії в полеміку не вступає, а лише підтримує думку родин оплесками чи просто слідкують за тим, що відбувається. Експертами в батьківських рингах можуть виступати молоді педагоги, які працюють в школі, і навіть учні-старшокласники, у яких вже не за горами придбання батьківського досвіду. Останнє слово в ході рингу залишається за фахівцями, яких необхідно запрошувати для участі у зустрічі, або за класним керівником, який може привести вагомі аргументи з життя класного колективу на захист певної позиції.

Навчальний тренінг – це форма активної взаємодії педагога та батьків, завдяки якій учасники отримують нові корисні знання та формують позитивний досвід вирішення нагальних проблем. Він ґрунтується на постійній взаємодії учасників задля пошуку відповідей на важливі запитання. Крім того, тренінги базуються на принципах рівноправності та партнерства, що дозволяє краще розвивати педагогічні можливості батьків. Останнім часом досить ефективною формою формування культури бути батьком стали батьківські тренінги. Батьківські тренінги – це активна форма роботи з тими

батьками, які усвідомлюють проблемні ситуації в сім'ї, хочуть змінити свою взаємодію з власною дитиною, зробити спілкування більш відкритим і розуміють необхідність отримання нових знань і вмінь у вихованні власної дитини. У батьківських тренінгах повинні брати участь по можливості обоє батьків. Від цього ефективність тренінгу зростає, і результати не змусять себе чекати. Такий тренінг називається тренінгом батьківської ефективності.

Тренінгова форма навчання базується на партисипаторному підході – тобто на методиці участі. Це означає, що всі батьки є активними учасниками процесу навчання, тому всі учасники можуть ділитися й обмінюватися між собою інформацією, знаннями і проблемами, а також разом віднайти оптимальне рішення. Батьківські тренінги – активна форма навчання батьків, які усвідомлюють наявні родинні проблеми, прагнуть змінити стиль взаємодії зі своєю дитиною, зробити його більш відкритим та викликати довіру, розуміння необхідності набуття нових знань і вмінь у вихованні. Доцільним при цьому вбачається участь обох батьків у тренінгу. Мета тренінгових занять полягає у формуванні у батьків особистісних новоутворень, покликаних забезпечити належну реалізацію виховної функції як важливого чинника соціального розвитку дітей та учнівської молоді. Тренінгові заняття передбачають розв'язання сукупності таких завдань: виявлення й опрацювання проблем, які виникають у процесі виховання дітей; розширення наявного у батьків досвіду побудови внутрішньо-сімейних взаємин із дітьми на основі прийняття нових моделей поведінки; формування прагнення до підвищення педагогічної культури через соціальну просвіту й самоосвіту.

Розвитку педагогічної компетентності батьків сприяє технологія «Відкритий простір». Вона допомагає батькам розкрити сили для співпраці, співтворчості та натхнення, необхідних для вирішення нагальних проблем. У межах цієї технології всі працюють над тими завданнями, які їм цікаві, і ухвалюють рішення, за які вони готові нести відповідальність. Особливість і унікальність цієї технології полягає в тому, що батьки (під керівництвом фасилітатора – класного керівника) формують план роботи та пропонують питання для обговорення, самі проводять робочі групи й підбивають підсумки. Кожен може бути головним режисером та провідним учасником і має можливість висловлювати думки, організовувати роботу груп чи просто спостерігати за дискусіями.

Таким чином, належним чином організована робота педагога з батьками сприяє поліпшенню умов навчання, виховання і розвитку учнів і допомагає створити превентивне виховне середовище, сприятливе для розвитку дитини. А психолого-педагогічні технології,

покладені у основу просвіти батьків, спрямовані на створення умов для активізації пізнавальної діяльності батьків, рішення необхідних задач, надання допомоги і підтримки. Нехтування своїми обов'язками чи байдужість до дитини однією із сторін негативно позначається на функціонуванні складових «педагогічного трикутника»: батьки – дитина – вчителі, гальмує належний розвиток і формування зростаючої особистості. Творче спілкування з родиною – те головне, що допомагає учителю успішно впливати на розвиток особистості кожної дитини, формує ціннісне ставлення до сім'ї. Тому авторитет учителя – його професійність, творчість, креативність, високі моральні, комунікативні якості, усвідомлення гуманістичних цінностей педагогічної професії, тактовність тощо, повинні стати цьому запорукою. Процес спільної роботи з батьками молодших школярів буде ефективним за умови дотримання педагогом психолого-педагогічних вимог: використання заходів, спрямованих на підвищення авторитету батьків; довіра до виховних можливостей батьків; педагогічний такт, неприпустимість необережного втручання в життя сім'ї; життєстверджувальний, мажорний настрій при розв'язанні проблем виховання, опора на позитивні риси дитини; орієнтація на успішний розвиток особистості.

ТРЕНІНГ – СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ З БАТЬКАМИ

Марія КУЗЬМА-КАЧУР

В умовах упровадження Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту початкової освіти, посиленої уваги до якості освіти в Україні батьки дедалі більше уваги приділяють формуванню особистості дитини як майбутнього громадянина демократичного суспільства, де можуть реалізуватись набуті компетентнісні якості. Як наслідок – вони цікавляться змінами в законодавчих документах щодо навчання дітей, сучасними умовами перебування школярів у закладі освіти, створенням освітнього середовища, методами навчання тощо. Тому правильна організація роботи з батьками – це перша цеглина у фундаменті взаємодії педагогів і батьків. Якщо вона організована належним чином, то сприятиме поліпшенню середовищних умов навчання, формуванню компетентностей та ціннісних орієнтацій школярів тощо. Згідно вимог Концепції НУШ, робота з батьками – це важлива умова успішної діяльності закладу освіти на етапі модернізації системи освіти. Одним із аспектів, на яких ґрунтується Нова українська школа, є педагогіка партнерства, яка передбачає рівність позицій партнерів, шанобливе ставлення один до одного з урахуванням реальних можливостей. Партнерство вчителя з батьками – це потужний засіб вирішення різноманітних завдань та проблемних ситуацій в освітньому процесі.

У сучасній педагогічній освіті пропонується широкий арсенал інноваційних, інтерактивних форм і методів роботи з батьками, які допомагають їм:

- отримати досвід вчасного реагування на хибне рішення дитини, або власне;
- шукати ефективні засоби щодо допомоги дитині;
- освоювати, впроваджувати різні форми виховання та спілкування з дитиною;
- встановлювати партнерські відносини з дитиною задля діалогу, добровільної особистої зацікавленості тощо.

У результаті впровадження інтерактивних форм роботи батьки школярів отримують вільний доступ до інформації, яка стосується їх дітей. Головне при цьому – цей доступ повинен бути індивідуальним, повинен забезпечуватись широким використанням тих можливостей, що надає сучасне інформаційне суспільство.

Роботу з батьками необхідно планувати та організовувати у новому форматі: через систему тренінгів, яка дає певні результати,

особливо під час проведення батьківських зборів учнів перших класів, які теж набувають нового обрамлення.

Тренінг (англ. training) – це

- запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття ...
- особлива форма навчання, під час якої людина максимально оволодіває новими знаннями, отримує нові навички;
- можливість ефективної взаємодії класовода і батьків, продуктивна форма їхнього спілкування;
- форма групової роботи, яка забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і з учителем.

Під час тренінгового заняття всі батьки є активними учасниками процесу навчання, тому можуть ділитися й обмінюватися між собою. В сучасному інформаційному, тривожному суспільстві для сім'ї дуже важливо побудувати адекватні взаємостосунки між її членами: дорослими та дітьми. Кожна мати й батько хочуть, щоб були взаєморозуміння й дружба в родині. Інколи це складно. Дитина своєю поведінкою часто ставить перед батьками складні завдання, які необхідно терміново вирішити: як відреагувати на спалах злості, неслухняності; що робити, якщо дитина пригнічена і невпевнена у собі; як допомогти їй налагодити контакт з однолітками; як бути, якщо ваша надмірно активна дитина не може всидіти і п'яти хвилин на одному місці та ін. У батьків може виникати багато неприємних почуттів – злість, розчарування, безпорадність, почуття провини за те, що не змогли чогось навчити. Як ми ставимося до дитини (та й не тільки до дитини), впливає на те, чи зможемо ми знайти спільну мову, досягти взаєморозуміння, задоволення, радості у взаєминах.

Наведемо приклади тренінгових занять для роботи з батьками учнів початкових класів.

Тема «Моя дитина – майбутній першокласник».

Мета тренінгу:

- поглибити знання батьків про психолого-педагогічну готовність дитини до навчання, її адаптацію до освітнього процесу;
- формувати навички партнерства, ефективного спілкування, толерантних взаємовідносин між учасниками освітнього процесу;

- показати приклад адекватної реакції на різноманітні життєві ситуації та їх результати.

Завдання:

- поглибити уміння батьків пізнавати самих себе, своїх психологічних особливостей; усвідомлення своїх дій і думок та їх результатів; зміцнення позитивних якостей особистості; набуття навичок адекватної поведінки в певних соціальних ситуаціях;
- вивчення «глибокого та широкого» світу дитинства як такого; поглиблене пізнання внутрішнього світу своєї дитини: її вчинків, емоцій, думок, суджень тощо;
- знаходження оптимальних форм спілкування з власною дитиною та її друзями (однокурсниками); пошук та використання відповідних методів формування ціннісних орієнтацій дитини та умов їх повного прийняття.

Хід тренінгу

1. *Знайомство.* Учасники (батьки) по черзі називають своє ім'я та повідомляють деяку (за бажанням) інформацію про себе (при цьому наголошується про створення групи батьків класу).

2. *Правила роботи у групі.*

Очікування учасників. Батьки відповідають на запитання: «Що привело вас у групу?», «Які у вас очікування від заняття?».

– Шановні батьки! Перед вами – стікери. Запишіть на них свої надії й очікування від нашої зустрічі. Далі слід озвучити їх та прикріпити до плаката «Дерево очікувань».

3. *Стисле повідомлення «Сім'я».* У кожної людини є кілька сфер спілкування: на роботі, з друзями. Але найскладніша і радісна сфера взаємодії – це спілкування в сім'ї. Соціальний стан сім'ї, професійний рід занять батьків, матеріальний рівень і рівень освіти батьків, значною мірою визначають життєвий шлях дитини. Окрім свідомого, цілеспрямованого виховання, яке дають дитині батьки, на неї впливає вся внутрішньо сімейна атмосфера.

На цьому етапі тренінгу з батьками обговорюються питання: Що таке сім'я? Яку роль вона відіграє в житті кожної людини? Якою вона повинна бути, щоб принести дітям щастя?

4. *Дискусія на тему «Чого ми чекаємо від наших дітей?»*

Батьки по колу висловлюють свої думки, тренер (вчитель) записує їх на дошці або висвітлює на слайді (при цифровому забезпеченні думки можуть записувати в гаджетах і передавати на слайд самі батьки). Потім очікування аналізуються з використанням таких критеріїв: реальність – нереальність очікувань; наявність суперечностей очікувань у різних членів групи (особливо звертається увага

на суперечності у подружжя); чи є серед очікувань те, що батькам не вдалося досягти в житті (і тепер вони будь-якою ціною намагаються спрямовувати зусилля дітей саме в цьому напрямку, незважаючи на бажання, можливості дитини).

5. Вправа «Яскраві риси моєї дитини».

Батьків об'єднують у групи з 4-5 осіб. Кожен з батьків у процесі спілкування в групі називає та записує на аркуші паперу відповіді на запитання:

– «Що мене засмучує в моїй дитині?»: _____

– «Що мене тішить у моїй дитині?» _____

Опісля відбувається обговорення записів та пошук можливих шляхів вирішення проблеми та висувуються узагальнені пропозиції.

6. Тест-гра «Погоджуюся – не погоджуюся»

1. Я вважаю, що повинен/на знати все, про що думає та як діє моя дитина (+; -).

2. На розвиток сильного характеру дитини впливає сувора дисципліна в дитинстві (+; -).

3. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла в житті того, що не вдалося мені (+; -).

4. За суворе виховання діти дякують потім (+; -).

7. Вправа «Культура взаємин у сім'ї»

Батьки об'єднуються у дві групи: «Батьки» та «Діти».

Завдання: розробити рекомендації щодо ефективного спілкування між членами родини (з досвіду родинних відносин). Обговорення записів.

8. Вправа «Квітка»

Учасники тренінгу на аркушах малюють ромашку. На кожній пелюстці записують відповідь на запитання: «За що я люблю свою дитину?».

9. Підведення підсумків (рефлексія)

Учасники тренінгу дають відповіді на запитання (можна у письмовій формі):

– Які знання я отримав/ла?

– Як отримані знання буду використовувати в подальшому?

Кожен учасник може висловити власні судження та пропозиції щодо проведеного тренінгу та вказати, що було корисним й цікавим.

10. Прощання.

Ефективною формою роботи з батьками у початкових класах є спільне заняття учнів з батьками з елементами тренінгу. Наведемо приклад такого заняття-тренінгу за темою «Найцінніший скарб людини – здоров'я».

Мета заняття-тренінгу:

- формувати навички здорового способу життя;
- розвивати гігієнічно доцільні поведінкові навички в учнів;
- виховувати бережливе ставлення до власного та оточуючих здоров'я.

Завдання:

- спрямовувати учнів на толерантне спілкування, прагнення розуміти оточуючих та аналізувати свої стосунки з ними;
- спрямувати учнів на допомогу батькам у профілактичній роботі щодо попередження дитячих хвороб та збереження здоров'я і життя;
- проводити профілактику шкідливих звичок та налагодження партнерських стосунків з батьками;
- сприяти зміцненню дружніх стосунків між дітьми та батьками, вмінню співпрацювати у колективі.

Обладнання: проектор з презентацією, символічний пісочний годинник, осінні листочки різної форми та кольору, картки із завданнями для роботи в групах, казкові герої (предметні малюнки чи іграшки), дощечки для письма (планшети).

*Хід заняття-тренінгу**I. Організаційна частина*

1. Вступне слово вчителя та представлення учасників.

2. Привітання: вправа «Коло»

– Привітаємось разом (батьки стаю в парі зі своєю дитиною).

«Щиросердно привітаєм в цьому класі нас усіх.

В парах дружно покружляєм, не шкодуєм ніг своїх.

Три плескання, три притопи.

Присідання і підскок.

Посміхнулись, привітались

І почнемо наш урок».

3. Повторення правил поведінки на заняттях:

– для учнів (працювати дружно, правило піднятої руки, говорити по черзі, поважати один одного і т. д.);

– для батьків (можна на презентації або написані на картках), зокрема (батьки ознайомлюються з правилами мовчки за час повторення вчителем з учнями правила для них):

1. Не запізнюватись на тренінг.

2. Вимкнути мобільні телефони (гаджети). (Ніщо не повинно заважати проведенню тренінгу).

3. Тут і зараз. Всі проблеми та негаразди варто залишити за межами тренінгу, а «тут і зараз» бути «присутнім», позитивними у висловлюваннях і ставленні до оточуючих.

4. Правило «Піднятої руки». У випадку бажаної участі когось з учасників тренінгу у дискусії, хоче щось додати чи розповісти, то необхідно підняти руку, а не галасувати.

5. Говорити коротко, по черзі та доступно до учасників тренінгу. Бажаючим говорити, важливо дбати про можливість бути почутим.

6. Не критикувати. Наша зустріч на занятті – це діалог. Кожна точка зору – це особиста думка, яка базується на власному досвіді. Критикувати – означає ставити свою точку зору вище за думку інших.

7. Бути толерантними. Відноситися з повагою до ідей, думок, почуттів, віку, статі, національності, релігійних віросповідань учасників заняття-тренінгу.

8. Добровільність. Участь у тренінгу брати за бажанням, без спонукання з боку тренерів (вчителя) або членів групи.

9. Конфіденційність. Особиста інформація не обговорюється й не виноситься за коло тренінгу.

Після ознайомлення з правилами, узгоджується питання про їх прийняття.

Очікування учасників. Батьки-учасники тренінгу попередньо записали на символічних кружечках-піщинках свої думки щодо очікуваних результатів заняття. Ці кружечки стануть символічними піщинками, які розмістять у верхній частині намальованого пісочного годинника. А пройде час і, можливо, піщинки потраплять вниз, виконавши своє призначення, мети заняття буде досягнуто.

4. Робота в групах. З метою актуалізації та мотивації до проведення заняття пропонується виконати завдання:

– для батьків: на папері (дощечці для письма чи планшеті) слід написати те, що, на вашу думку, найважливіше для вашої дитини. Аркуш паперу передається по колу. Водночас, учасник залишає в себе смужечку паперу, яка була передана йому разом з аркушем;

– для учнів: вправа «Таємниця» учні по черзі зазирають у підготовлену дочасно чарівну скриньку, де розміщено звичайне дзеркало. Завдання: «Зараз перевіримо, чи вмієте ви берегти таємниці. У мене є чарівна скринька, зазирнувши до неї, ви зможете побачити найголовнішу людину на Землі. Спочатку ми нікому про це не будемо розповідати. Домовились?»

– Тепер, коли всі зазирнули до чарівної скриньки, я дозволю вам відкрити наш секрет батькам. Адже батькам – можна.

– Кого ви побачили? То хто ж найголовніша людина на Землі?

– Так, кожен з вас – головний, важливий, особливий і неповторний. Кожну людину потрібно любити, цінувати і оберігати. А особливо дорогі ви – своїм батькам.

– А тепер послухаємо, що ж наші батьки обрали найважливішим для вас. *(Відповіді батьків)*.

(Для аналізу відповідей батьків можна залучити добровільних помічників-волонтерів з учнів старших класів. Вони можуть допомагати на таких заняттях. Відповіді батьків помічники розподіляють на магнітній дошці на дві групи. Зразки відповідей: освіта, здоров'я, любов, їжа, житло, друзі, знання, родина, одяг, життя, повага тощо).

Побажання батьків розділені на дві групи:

та

Біля однієї групи слід прикріпити малюнок мішечка з гроши-ма, біля іншої – зображення рук людини. У першому випадку най-важливіше пов'язане з сімейними коштами, у другому – пов'язане з власними можливостями людини проектувати своє життя, тобто робити вибір.

II. Оголошення теми і завдань заняття-тренінгу.

Тема «Найцінніший скарб людини – здоров'я». На занятті ми обговоримо проблему важливості здоров'я у житті кожної людини. Здоров'я – безцінний дар, який так легко втратити та, найчастіше, неможливо повернути.

III. Основна частина.

На цьому етапі можна запропонувати батькам переглянути підготовлену презентацію чи відеоролики про здоровий спосіб життя тощо. Корисною буде зустріч з лікарем-педіатром.

1. Робота в групах з учнями, поки батьки переглядають презентацію. Завдання запропоновані відповідно до пори року осінь. Учні пропонується взяти із скрині по осінньому листочку, який їм найбільше сподобався (у скрині чотири види листочків). За листочками учні групуються в чотири групи.

Завдання. Кожна група має картку із зображенням обличчя людини і підготовлені силуети носа, очей, ротика (у різних емоційних станах). Вам потрібно, працюючи разом, наклеїти все це на силует обличчя.

– Подивіться, яка людина у вас вийшла – здорова чи хвора, весела чи сумна? На яку людину ви б хотіли бути схожі? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Вправа «Стежина здоров'я» (за участі батьків).

Батьки стають біля своїх дітей – утворилися нові групи. Батьки працюватимуть у групах, а учні сідають за свої столи.

Завдання для батьків: «Разом подумайте і запишіть відповідь на запитання «Чому люди хворіють?»».

Завдання для учнів: скласти «стежину здоров'я». Якою довгою вона буде залежить від ваших відповідей. (Волонтери збирають відповіді учнів, записані на листках у формі сліду дитячої ноги і викладають «стежину здоров'я».

(Очікувані відповіді можуть бути такими: вмиватися, чистити зуби, займатися спортом, їсти корисну їжу, гратися на свіжому повітрі тощо).

3. Аналіз відповідей батьків.

(Очікувані результати певно засвідчуватимуть, що багато що залежить від нас самих. Тому тут треба зробити акцент на тому, що «Наше здоров'я – у наших руках»).

4. Гра «Обіцянки».

Батьки та їх діти сідають навпроти обличчям один до одного і обіцяють робити тільки те, що буде корисне їх здоров'ю.

(Орієнтовні обіцянки: чистити зуби, робити зарядку, добре харчуватися, займатися спортом тощо).

Пам'ятка: обіцянки обов'язково повинні виконуватись.

IV. Підсумок заняття-тренінгу.

1. Перевірка очікувань батьків.

- Чиї сподівання справдились? Чиї ні?
- Чиї піщинки можна перемістити вниз? (Слово батькам)

2. Перевірка очікувань учнів.

- Учні, а вам сподобалося наше заняття?

Важливо при цьому наголосити учням, що слід робити для зміцнення свого здоров'я. У різних кутках класу є казкові персонажі, які відображають різний емоційний стан, настрій. Станьте біля того, який відображає ваш настрій. Аргументуйте, чому?

По закінченню заняття учасники отримують пам'ятку «Як берегти здоров'я».

Таким чином, тренінги та заняття з елементами тренінгу спрямовані на формування і розвиток в учнів початкової школи таких якостей особистості, як комунікативність, позитивне ставлення до світу/себе/інших, адекватна самооцінка, здатність ухвалювати самостійні рішення, розрізняти почуття й емоції, допитливість, готовність до взаємодії, здатність співчувати й надавати допомогу, толерантність тощо

ІНТЕРАКТИВНІ БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ШКОЛОЮ ТА РОДИНОЮ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ І ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ

Маріанна ГОРВАТ

У сучасному освітньому процесі важливим фактором є взаємодія між школою та батьками, оскільки саме сім'я, разом зі школою, створює умови для всебічного розвитку учня. На думку багатьох дослідників, зокрема Дж. Гудолла та К. Монтгомері, ефективна взаємодія між педагогами та батьками сприяє підвищенню якості освіти, забезпечує кращі результати учнів та допомагає створити оптимальні умови для навчання і виховання дітей як у школі, так і вдома [2].

Батьківські збори залишаються одним з основних інструментів цієї взаємодії. Вони дозволяють школі регулярно інформувати батьків про навчальні досягнення дітей, спільно вирішувати важливі педагогічні питання та обговорювати перспективи розвитку учня. Однак традиційний формат зборів потребує переосмислення, адже сучасні дослідження, такі як роботи О. Гончарук, показують, що для досягнення більшої ефективності необхідно впроваджувати нові, інтерактивні форми проведення зборів, які активніше залучають батьків до навчального процесу [18].

Метою цього дослідження є аналіз і визначення ефективних підходів до організації та проведення батьківських зборів, що сприяють зміцненню взаємодії між школою та батьками. Особлива увага приділяється сучасним інноваційним підходам, що забезпечують ефективну комунікацію та залучення батьків у навчальний процес.

Таким чином, ця стаття має на меті розглянути актуальні підходи до організації батьківських зборів, які дозволяють створювати умови для більш тісної співпраці між вчителями та батьками, сприяючи всебічному розвитку дітей.

Батьківські збори – це організована форма комунікації між школою та батьками, метою якої є забезпечення ефективного обміну інформацією про навчальні досягнення учнів, соціальний розвиток та поведінкові аспекти. Вони є інструментом, що допомагає налагодити контакт між педагогами та родинами, а також створити умови для конструктивного обговорення актуальних питань, які стосуються розвитку дитини в освітньому середовищі. Як зазначають дослідники, такі збори мають важливе значення для забезпе-

чення партнерських відносин між сім'єю та школою, які в сучасних умовах є ключовим аспектом виховання і навчання [16].

Батьківські збори є невід'ємною складовою освітнього процесу, оскільки забезпечують регулярну комунікацію між учасниками навчально-виховного процесу. Вони спрямовані на формування спільних рішень з питань навчання та виховання дітей, що робить їх важливим компонентом педагогічної діяльності.

Основними функціями батьківських зборів є:

1. Інформаційна функція: збори дозволяють батькам отримувати актуальну інформацію про навчальний процес, успішність учнів, а також про ключові події, пов'язані зі шкільним життям. Як підкреслює О. Гончарук, ефективність батьківських зборів значно підвищується, коли вони побудовані не лише як інформаційні заходи, але й як платформа для діалогу [18].

2. Консультативна функція: через батьківські збори школа має можливість надавати поради та рекомендації щодо покращення умов навчання дитини вдома. Це можуть бути педагогічні консультації щодо навчальних програм або роз'яснення з питань виховання.

3. Партнерська функція: батьківські збори сприяють створенню рівноправного партнерства між школою та батьками. Цей підхід відображає концепцію педагогіки партнерства, де обидві сторони є активними учасниками процесу прийняття рішень щодо освіти дітей.

4. Мотиваційна функція: залучення батьків до зборів сприяє підвищенню їхньої мотивації до активнішого впливу на навчальний процес дитини. Дослідження показують, що батьки, які беруть участь у батьківських зборах, краще розуміють потреби своєї дитини і активніше підтримують її навчання [1].

Отже, батьківські збори є ключовим механізмом, який забезпечує ефективну взаємодію між родиною та школою, сприяє розвитку партнерських відносин і створює можливості для поліпшення освітнього процесу.

Ефективна взаємодія між педагогами та батьками базується на чітко визначених психологічних основах, які враховують потреби обох сторін. Важливим аспектом цієї комунікації є взаємна довіра та відкритість. На думку дослідників, для побудови продуктивного діалогу необхідно створити психологічно комфортну атмосферу, в якій батьки зможуть відкрито ділитися своїми думками та хвилюваннями щодо навчання та виховання своїх дітей [22].

Психологи також наголошують на важливості емпатії з боку педагогів, які мають розуміти індивідуальні потреби кожної родини. Взаєморозуміння між вчителями і батьками допомагає створити довготривалі партнерські відносини, що значно покращують освіт-

ній процес. Комунікація має будуватися на принципах рівності та взаємоповаги, де обидві сторони визнають значущість внеску одна одної у розвиток дитини.

Однією з ключових проблем у взаємодії є психологічні бар'єри, які можуть виникати як у батьків, так і у вчителів. Деякі батьки відчують невпевненість через відсутність педагогічних знань або попередній негативний досвід взаємодії зі школою. Для подолання цих бар'єрів, педагогам рекомендується використовувати індивідуальний підхід та забезпечувати батькам можливості для вираження своїх думок та переживань у безпечній і конструктивній атмосфері.

Взаємодія між школою та батьками має враховувати індивідуальні потреби кожної сім'ї. Важливо розуміти, що кожна родина має свій унікальний контекст, який впливає на спосіб виховання та навчання дітей. Як зазначають сучасні дослідники, такі як Епштейн та Гудолл, школа повинна пристосовувати свої підходи до різних соціальних, економічних та культурних особливостей родин [2].

Залученість батьків у навчальний процес також залежить від їхнього рівня обізнаності та інтересу до освіти дитини. Педагоги повинні допомагати батькам розвивати необхідні знання та навички для ефективної підтримки навчання своїх дітей вдома. Для цього можуть бути корисними тематичні збори, тренінги або індивідуальні консультації, які допомагають підвищити педагогічну культуру батьків.

Підсумовуючи, психолого-педагогічна взаємодія з батьками вимагає врахування як психологічних аспектів комунікації, так і індивідуальних потреб кожної родини. Важливість цієї взаємодії полягає у створенні гармонійного освітнього середовища, де кожен учень отримує підтримку як від школи, так і від сім'ї.

Планування тематики батьківських зборів є ключовим етапом їх організації, оскільки від цього залежить ефективність зустрічі та залученість батьків. Теми повинні відповідати потребам учнів та інтересам батьків, а також актуальним питанням освітнього процесу. Як зазначають дослідники, тематичні збори значно підвищують рівень залученості батьків, адже вони спрямовані на обговорення конкретних проблем, які турбують родини. Наприклад, на початку навчального року доцільно зосередитися на організаційних питаннях, а в середині року обговорювати успішність учнів та їхній соціальний розвиток [26].

Тематика зборів може включати такі питання:

- «Адаптація першокласників до шкільного життя»;
- «Розвиток навичок самоорганізації та самостійності»;
- «Психолого-педагогічна підтримка молодших школярів»;

- «Мотивація до навчання: як пробудити інтерес до знань»;
- «Академічні досягнення учнів: як оцінювати і підтримувати»;
- «Вирішення конфліктних ситуацій у класі»;
- «Соціальні навички: формування дружніх стосунків і навичок спілкування»;
- «Режим дня і здоров'я дитини».

Крім того, важливо залучати батьків до процесу планування, пропонуючи їм можливість висловлювати свої побажання щодо тем зборів. Це може бути здійснено через попередні опитування або анкети, які допоможуть зрозуміти, які аспекти виховання чи навчання є найбільш актуальними для батьків.

Запрошення батьків на збори – важливий крок, який вимагає належної організації. Традиційні методи запрошення, такі як письмові оголошення через щоденники учнів, часто доповнюються або замінюються електронними повідомленнями, які дозволяють оперативніше інформувати батьків про дату, час та тематику зустрічі. Використання сучасних технологій, таких як електронна пошта, чати або месенджери, значно спрощує цей процес та забезпечує кращу комунікацію [6].

Дослідники також наголошують на перевагах електронних платформ для організації та проведення зборів. Зокрема, такі платформи дозволяють не лише інформувати батьків, але й збирати їхні пропозиції, проводити онлайн-опитування, що дозволяє краще підготуватися до зборів. Наприклад, платформи на кшталт Google Forms можуть використовуватися для попередніх опитувань батьків, а Zoom або Microsoft Teams – для проведення онлайн-зборів у випадках, коли батьки не можуть бути присутніми фізично [6].

Таким чином, підготовка до батьківських зборів повинна включати ретельне планування тематики та використання сучасних засобів комунікації для ефективного залучення батьків. Це забезпечить належну організацію заходу та сприятиме активній взаємодії між родиною та школою.

Ефективність батьківських зборів значною мірою залежить від їхньої чіткої структури та організації. Кожен етап зборів має свою мету та завдання, що дозволяють зробити процес комунікації з батьками ефективним і результативним.

Початковий етап зборів має велике значення для створення позитивної та довірливої атмосфери. Він включає привітання з боку вчителя або адміністрації школи, короткий вступ про мету зустрічі та актуальність теми. На цьому етапі важливо налагодити контакт із батьками, що допоможе залучити їх до активної участі в обговоренні. Як зазначають українські дослідники, вдале перше враження

підвищує залученість батьків і сприяє конструктивній взаємодії протягом усього заходу.

Педагогам рекомендується починати з позитивних моментів: розповідати про досягнення класу, дякувати батькам за підтримку або висловлювати подяку за їхню допомогу. Це дозволяє налаштувати батьків на активну та конструктивну співпрацю.

Основна частина зборів присвячується обговоренню ключових питань, що стосуються навчального та виховного процесу. Важливо, щоб ця частина зборів була структурованою та не перевантаженою інформацією. Дослідники наголошують, що найефективніші збори – це ті, де питання чітко поділені на тематичні блоки, що дозволяє зосередитися на кожній темі окремо [3; 4].

Зазвичай основна частина включає:

- огляд успіхів і досягнень учнів у навчанні;
- обговорення проблемних ситуацій, які виникають у класі або стосовно конкретних учнів;
- питання соціального розвитку та поведінки дітей у колективі;
- плани на майбутнє, такі як шкільні заходи, екскурсії тощо.

У цій частині вчителю важливо звернути увагу на індивідуальні досягнення та проблеми кожного учня, уникаючи загальних і абстрактних висновків. Це дозволить батькам краще зрозуміти, як вони можуть допомогти своїм дітям вдома, підтримуючи їхній розвиток.

Заклучний етап зборів призначений для отримання зворотного зв'язку від батьків та підведення підсумків зустрічі. На цьому етапі батькам надається можливість висловити свої думки, поставити запитання або поділитися пропозиціями щодо покращення навчального процесу. Цей аспект є важливим, оскільки дозволяє школі врахувати інтереси та потреби родин у подальшій роботі [18].

Як показують дослідження, надання можливості для відкритого обговорення питань та побажань сприяє зміцненню партнерських відносин між школою та родиною. Крім того, вчителі можуть використовувати цей етап для проведення опитувань або анкетування, що допомагає зібрати інформацію про потреби та очікування батьків щодо майбутніх зборів та шкільних заходів.

Отже, чітка структура батьківських зборів забезпечує їхню ефективність, сприяє продуктивній взаємодії між педагогами та батьками і дозволяє вирішувати актуальні питання виховання та навчання дітей.

Інтерактивні форми проведення батьківських зборів відіграють важливу роль у підвищенні залученості батьків до навчально-

го процесу. Вони дозволяють зробити збори більш динамічними та цікавими, сприяють активнішій взаємодії між батьками та педагогами, а також допомагають краще донести необхідну інформацію. Сучасні технології значно розширюють можливості для інтерактивного підходу, полегшуючи спілкування та організацію зборів.

Одним із найефективніших способів активізувати участь батьків у зборах є використання мультимедійних матеріалів. Презентації та відео дозволяють візуалізувати успіхи дітей, відображати прогрес у навчанні або показувати участь у позакласних заходах. Використання графіків, таблиць, фотографій та відеоматеріалів робить інформацію зрозумілішою та наочнішою, що дозволяє краще залучити батьків і допомогти їм зрозуміти важливі аспекти освітнього процесу.

Дослідники також підкреслюють, що інтерактивні методи, як-от обговорення в групах або проведення тренінгів для батьків, підвищують ефективність батьківських зборів. Такий підхід дозволяє батькам обмінюватися досвідом, дискутувати на важливі теми та разом шукати рішення проблем, що стосуються виховання дітей. Наприклад, поділ батьків на малі групи для обговорення конкретних педагогічних проблем дає змогу знайти нові підходи до вирішення конфліктних ситуацій або покращення комунікації з дітьми.

З розвитком інформаційних технологій дедалі більшої популярності набувають дистанційні форми проведення батьківських зборів. Вони стали особливо актуальними під час пандемії COVID-19, але їхні переваги продовжують використовувати і надалі. Платформи для відеоконференцій, такі як Zoom, Google Meet або Microsoft Teams, дозволяють проводити збори навіть тоді, коли батьки не можуть бути фізично присутніми у школі [4].

Онлайн-збори мають кілька важливих переваг:

- доступність: батьки можуть приєднатися до зборів з будь-якого місця, що значно спрощує їхню участь у навчальному процесі.
- економія часу: проведення онлайн-зборів дозволяє заощадити час на дорогу та організацію.
- гнучкість: школа може легко організувати збори у зручний для всіх час або записати їх для перегляду пізніше.

Крім того, онлайн-платформи пропонують додаткові функції для збору зворотного зв'язку, такі як опитування чи чати, що робить процес взаємодії з батьками більш інтерактивним та зручним.

Отже, використання інтерактивних форм проведення батьківських зборів, включаючи мультимедійні матеріали та онлайн-плат-

форми, значно підвищує ефективність комунікації між школою та родиною. Це сприяє більшій залученості батьків до навчального процесу та допомагає вирішувати освітні завдання на високому рівні.

З розвитком цифрових технологій комунікація між школою та батьками значно полегшилася, відкривши нові можливості для взаємодії. Сучасні форми технологічної взаємодії дозволяють підвищити ефективність проведення батьківських зборів, залучаючи до процесу максимальну кількість батьків, забезпечуючи гнучкість у часі та форматі.

Однією з найбільш зручних форм проведення батьківських зборів є відеоконференції, які дають змогу організовувати збори дистанційно. Відеоконференційні платформи, такі як Zoom, Google Meet або Microsoft Teams, надають можливість педагогам та адміністрації школи комунікувати з батьками, не прив'язуючись до фізичної присутності. Це особливо корисно для батьків, які мають складний графік або обмежені можливості для відвідування зборів в школі.

Цей формат дозволяє вчителям поділитися навчальними досягненнями учнів через демонстрацію екрана або мультимедійних матеріалів, таких як презентації або відео з участю учнів. Як зазначають дослідники, використання технологій для проведення зборів значно підвищує рівень залученості батьків, оскільки забезпечує доступність і можливість брати участь у зборах, не виходячи з дому [4; 5].

Месенджери (Viber, WhatsApp, Telegram) також відіграють важливу роль у комунікації між школою та батьками. Через групові чати батьки можуть отримувати оперативну інформацію про збори, зміни у розкладі, успіхи дітей або майбутні події. Месенджери також дозволяють створювати більш неформальне середовище для постійної комунікації, що підвищує рівень довіри між батьками і педагогами. Це дозволяє швидко реагувати на запитання чи пропозиції, підвищуючи загальний рівень взаємодії [5].

Інтерактивні інструменти для збору зворотного зв'язку стали невід'ємною частиною сучасної системи взаємодії школи з батьками. Google Forms, Survey Monkey та інші платформи для опитувань дають змогу організувати збір думок та пропозицій батьків до і після зборів. Використання онлайн-опитувань забезпечує кілька важливих переваг:

- оперативність: можливість швидко зібрати відповіді та аналізувати дані.
- гнучкість: батьки можуть заповнювати опитування в зручний для них час, що значно підвищує рівень залученості.
- анонімність: можливість зберегти анонімність дозволяє батькам чесніше висловлювати свої думки і побажання, що

допомагає школі точніше враховувати потреби кожної родини.

Онлайн-опитування можуть бути використані як перед збором для визначення найбільш актуальних тем, які турбують батьків, так і після нього для оцінки ефективності проведеної зустрічі. Це дає можливість школі оперативно реагувати на потреби батьків і підвищувати якість проведення зборів.

Загалом, використання сучасних технологій робить процес проведення батьківських зборів більш ефективним, зручним і доступним для всіх учасників. Це сприяє покращенню комунікації між школою та родинами, забезпечуючи двосторонню взаємодію і можливість врахування

З розвитком цифрових технологій комунікація між школою та батьками значно полегшилася, відкривши нові можливості для взаємодії. Сучасні форми технологічної взаємодії дозволяють підвищити ефективність проведення батьківських зборів, залучаючи до процесу максимальну кількість батьків, забезпечуючи гнучкість у часі та форматі.

Індивідуальні консультації є ефективною формою взаємодії між школою та батьками, яка дозволяє вирішувати специфічні проблеми конкретних учнів та надавати персоналізовану підтримку родинам. Цей підхід орієнтований на глибший рівень взаємодії, що враховує індивідуальні особливості та потреби дитини, а також сприяє встановленню тісніших відносин між батьками та педагогами.

Індивідуальні консультації надають можливість вчителям обговорювати з батьками успіхи та труднощі їхньої дитини в навчальному процесі. Такий формат дозволяє приділити більше уваги окремим аспектам розвитку учня, які потребують додаткового контролю чи підтримки. Під час консультацій обговорюються конкретні шляхи покращення навчальних результатів, а також способи стимулювання мотивації учня до навчання.

Дослідники підкреслюють, що персоналізований підхід сприяє створенню індивідуальних освітніх планів, де батьки активно залучені у визначення освітніх цілей для своєї дитини. Цей процес допомагає не тільки поліпшити успішність учнів, але й створити сприятливе середовище для їхнього особистісного розвитку.

Індивідуальні консультації також дозволяють вирішувати складні поведінкові питання. За рахунок тісної співпраці з батьками вчителі можуть розробляти спільні стратегії виховання, спрямовані на корекцію поведінки, вирішення конфліктів та розвиток соціальних навичок учня.

Для того щоб індивідуальні консультації були ефективними, важливо створити атмосферу довіри та взаємоповаги. Батьки повинні почуватися вільно для того, щоб відкрито обговорювати питання, що стосуються їхньої дитини. Як зазначають дослідники, конструктивна взаємодія між вчителем і батьками ґрунтується на відкритості, емпатії та активному слуханні [6].

Важливою умовою успішної комунікації є належна підготовка до консультацій. Педагог повинен підготувати матеріали щодо успішності учня, поведінкових характеристик і планів щодо подальшого розвитку. Крім того, доцільно використовувати стратегії активного слухання, що допомагають батькам почуватися почутими і залученими у процес прийняття рішень щодо навчання своєї дитини.

Отже, індивідуальні консультації з батьками є ефективним засобом вирішення індивідуальних проблем учнів та побудови партнерських відносин між школою та сім'єю. Вони сприяють більшій залученості батьків у навчальний процес, підвищенню освітніх результатів та загальному розвитку учнів.

Оцінка ефективності батьківських зборів вимагає систематичного збору та аналізу зворотного зв'язку від батьків. Це дозволяє зрозуміти, наскільки зміст та формат зборів відповідають очікуванням і потребам родин. Зворотний зв'язок може бути зібраний через анкети, опитування або під час безпосереднього спілкування з батьками після зборів. Як зазначають дослідники, регулярний моніторинг зворотного зв'язку допомагає адаптувати формат зборів до потреб батьків і підвищувати їхню ефективність.

Батьки часто надають зворотний зв'язок щодо таких аспектів:

- зміст зборів (чи були розглянуті актуальні та важливі для них питання);
- зручність формату (час, місце проведення, використання онлайн-платформ);
- чіткість і доступність поданої інформації (наскільки зрозумілою була інформація про успішність дітей, поведінку, подальші плани навчання).

Дослідження свідчать, що батьки цінують можливість висловлювати свої думки та отримувати відповіді на конкретні запитання. Отримання зворотного зв'язку також дозволяє шкільному колективу коригувати методи взаємодії з батьками, підвищуючи ефективність наступних зборів.

Ефективність батьківських зборів часто вимірюється не лише якістю проведених зустрічей, але й їхнім довготривалим впливом на успішність дітей та загальний рівень взаємодії батьків зі школою.

Дослідження свідчать, що активна участь батьків у навчальному процесі позитивно впливає на академічні результати дітей. Батьки, які відвідують батьківські збори, краще розуміють проблеми та досягнення своїх дітей, що дозволяє їм надавати додаткову підтримку вдома.

Крім того, батьківські збори сприяють зміцненню партнерських відносин між школою та родиною. Вони створюють умови для відкритого діалогу, що сприяє підвищенню рівня довіри та співпраці між батьками та вчителями. Ця співпраця відіграє вирішальну роль у створенні сприятливого навчального середовища для дітей, що є ключовим фактором їхнього успішного розвитку та соціалізації.

Таким чином, регулярне проведення батьківських зборів та врахування зворотного зв'язку від батьків сприяє покращенню успішності дітей і зміцнює взаємодію між школою та родиною, створюючи позитивний вплив на освітній процес загалом.

Одним із ключових завдань школи є забезпечення активної участі батьків у навчальному процесі. Залученість батьків має безпосередній вплив на успішність учнів та загальний розвиток освітнього середовища. Для підвищення залученості рекомендується застосовувати кілька стратегій:

1. Регулярна комунікація. Педагогам варто підтримувати постійний зв'язок з батьками за допомогою сучасних технологій. Використання месенджерів та електронної пошти дозволяє швидко інформувати батьків про успіхи дітей, проблеми або важливі події. Така комунікація повинна бути не лише інформаційною, але й взаємною, де батьки мають можливість висловити свої думки або побажання [3; 5].

2. Інтерактивні форми взаємодії. Запровадження інтерактивних елементів у батьківські збори (групові обговорення, тренінги, круглі столи) підвищує зацікавленість батьків. Дослідники вказують на те, що активні форми участі допомагають батькам краще зрозуміти освітній процес і сприяють продуктивнішій співпраці з педагогами [2; 4].

3. Індивідуальні консультації. Особисті зустрічі з батьками, орієнтовані на конкретні потреби учня, дають можливість вирішувати індивідуальні проблеми дитини та залучати батьків до активної співпраці. Ці консультації сприяють встановленню довірчих відносин і допомагають батькам глибше зрозуміти процес навчання їхньої дитини.

Одним із найбільш ефективних підходів до підвищення залученості батьків є педагогіка партнерства. Цей підхід ґрунтується на рівноправному співробітництві між школою та родиною, де кожна

сторона визнає внесок іншої у виховання та навчання дитини. Для створення партнерських відносин рекомендується:

1. Залучати батьків до прийняття рішень: важливо надавати батькам можливість брати участь у плануванні шкільних заходів, прийнятті важливих рішень щодо навчання чи організації освітнього процесу. Наприклад, під час батьківських зборів можна обговорювати можливості впровадження нових методик навчання чи організації позакласної роботи.

2. Проведення спільних заходів: організація заходів, у яких беруть участь як учні, так і батьки, зміцнює стосунки між школою та родиною. Це можуть бути тематичні свята, екскурсії, конкурси або навчальні проекти, які розвивають у дітей соціальні навички, а також сприяють зміцненню зв'язків між батьками, дітьми та школою.

3. Просвітницька діяльність для батьків: Підвищення педагогічної культури батьків допомагає їм краще розуміти потреби дитини та сприяє створенню більш сприятливого середовища для навчання вдома. Школа може організовувати семінари або тренінги для батьків на теми психології, виховання та підтримки дітей у навчальному процесі.

Таким чином, впровадження цих рекомендацій сприятиме створенню міцного партнерства між школою та родиною, підвищить залученість батьків у навчальний процес і позитивно вплине на загальний розвиток дітей.

У ході дослідження було встановлено, що батьківські збори залишаються ключовим інструментом комунікації між школою та родиною, забезпечуючи необхідну платформу для обговорення успіхів учнів, проблем та шляхів їхнього вирішення. Використання сучасних технологій, таких як відеоконференції та месенджери, значно підвищує залученість батьків у навчальний процес, дозволяючи їм брати участь у шкільному житті навіть за умов відсутності фізичної присутності на зборах.

Індивідуальні консультації з батьками є надзвичайно ефективним засобом для вирішення конкретних проблем кожного учня, оскільки дозволяють враховувати індивідуальні потреби дитини та залучати батьків до пошуку рішень. Важливою умовою є створення сприятливої атмосфери для відкритого діалогу та взаємодії між вчителями та родинами.

Інтерактивні форми зборів, зокрема презентації, групові обговорення та онлайн-опитування, сприяють більш активній участі батьків та покращують зворотний зв'язок, що підвищує ефективність освітнього процесу.

Подальший розвиток взаємодії між школою та батьками повинен ґрунтуватися на інноваційних підходах, спрямованих на поглиблення партнерських відносин. Перспективними напрямками досліджень є вдосконалення методів використання технологій для дистанційної комунікації та інтеграції батьків у навчальний процес через просвітницькі заходи, семінари та тренінги. Підвищення педагогічної культури батьків через індивідуальні консультації та тематичні зустрічі сприятиме створенню більш сприятливого середовища для розвитку дитини як у школі, так і вдома.

Таким чином, ефективна взаємодія між школою та батьками є необхідною умовою для забезпечення якісного навчання та всебічного розвитку учнів, що потребує подальшої роботи над удосконаленням форм і методів комунікації.

Одним із ключових завдань школи є забезпечення активної участі батьків у навчальному процесі. Залученість батьків має безпосередній вплив на успішність учнів та загальний розвиток освітнього середовища. Для підвищення залученості рекомендується застосовувати кілька стратегій:

1. Регулярна комунікація: педагогам варто підтримувати постійний зв'язок з батьками за допомогою сучасних технологій. Використання месенджерів та електронної пошти дозволяє швидко інформувати батьків про успіхи дітей, проблеми або важливі події. Така комунікація повинна бути не лише інформаційною, але й взаємною, де батьки мають можливість висловити свої думки або побажання.

2. Інтерактивні форми взаємодії: запровадження інтерактивних елементів у батьківські збори (групові обговорення, тренінги, круглі столи) підвищує зацікавленість батьків. Дослідники вказують на те, що активні форми участі допомагають батькам краще зрозуміти освітній процес і сприяють продуктивнішій співпраці з педагогами.

3. Індивідуальні консультації: особисті зустрічі з батьками, орієнтовані на конкретні потреби учня, дають можливість вирішувати індивідуальні проблеми дитини та залучати батьків до активної співпраці. Ці консультації сприяють встановленню довірчих відносин і допомагають батькам глибше зрозуміти процес навчання їхньої дитини.

Одним із найбільш ефективних підходів до підвищення залученості батьків є педагогіка партнерства. Цей підхід ґрунтується на рівноправному співробітництві між школою та родиною, де кожна сторона визнає внесок іншої у виховання та навчання дитини. Для створення партнерських відносин рекомендується:

1. Залучати батьків до прийняття рішень. Важливо надавати батькам можливість брати участь у плануванні шкільних заходів, прийнятті важливих рішень щодо навчання чи організації освітнього процесу. Наприклад, під час батьківських зборів можна обговорювати можливості впровадження нових методик навчання чи організації позакласної роботи.

2. Проведення спільних заходів. Організація заходів, у яких беруть участь як учні, так і батьки, зміцнює стосунки між школою та родиною. Це можуть бути тематичні свята, екскурсії, конкурси або навчальні проекти, які розвивають у дітей соціальні навички, а також сприяють зміцненню зв'язків між батьками, дітьми та школою.

3. Просвітницька діяльність для батьків. Підвищення педагогічної культури батьків допомагає їм краще розуміти потреби дитини та сприяє створенню більш сприятливого середовища для навчання вдома. Школа може організовувати семінари або тренінги для батьків на теми психології, виховання та підтримки дітей у навчальному процесі.

Таким чином, впровадження цих рекомендацій сприятиме створенню міцного партнерства між школою та родиною, підвищить залученість батьків у навчальний процес і позитивно вплине на загальний розвиток дітей.

Нестандартні форми батьківських зборів дозволяють не лише урізноманітнити спілкування з батьками, але й підвищити їхню залученість у навчальний процес дітей. Використання інноваційних підходів і інтерактивних елементів робить збори цікавішими та продуктивнішими. Нижче наведено кілька рекомендацій для організації таких зборів у початковій школі.

Одним із способів залучити батьків до активної участі є проведення зборів у формі гри. Наприклад, можна організувати «Квест-збори» або «Педагогічний квест», де батьки разом з учнями проходять через станції, виконуючи завдання, пов'язані з навчальними предметами, соціальними навичками чи педагогічними ситуаціями. Цей підхід не лише розважає, але й допомагає батькам краще зрозуміти, чому і як діти навчаються в школі.

Проведення майстер-класу або воркшопу для батьків дозволяє їм отримати корисні знання, які вони можуть застосувати у вихованні своїх дітей. Темі воркшопів можуть варіюватися від технік вирішення конфліктів до використання інтерактивних методів навчання вдома. Наприклад, можна організувати заняття, де педагоги демонструють ефективні методи розвитку мовних навичок або математичних здібностей у дітей, і батьки самі пробують їх використовувати.

Замість традиційної доповіді вчителя можна організувати збори у форматі презентацій від учнів. Кожна дитина або група учнів готують короткі презентації, де розповідають про свої досягнення в школі або про тему, над якою працюють. Це допомагає батькам безпосередньо побачити результати навчання та відчути гордість за своїх дітей, а також мотивує учнів до кращих результатів.

Якщо батьки мають обмежений час або не можуть фізично відвідати школу, можна організувати онлайн-збори з використанням платформ, таких як Zoom або Google Meet. Під час зборів можна проводити інтерактивні опитування, використовувати онлайн-дошки для запису ідей та запитань батьків, а також демонструвати відео про досягнення учнів або їхню участь у позакласних заходах. Онлайн-формат також дозволяє залучити більше батьків, що збільшує їхню участь у шкільному житті.

Замість монологу вчителя можна організувати круглий стіл або відкриту дискусію на важливі для батьків теми, наприклад, виховання відповідальності у дітей або способи боротьби зі стресом у навчанні. Такий формат передбачає активну участь батьків у обговоренні і дозволяє їм обмінятися досвідом. Крім того, це допомагає вчителю отримати більше інформації про проблеми, з якими стикаються родини, і знайти шляхи для їх вирішення.

Переваги нестандартних форм батьківських зборів:

- залученість: батьки активно беруть участь у процесі, що підвищує їхню зацікавленість у шкільному житті;
- комунікація: такий формат сприяє відкритішій та двосторонній комунікації між педагогами та батьками;
- інтерактивність: використання сучасних технологій та інтерактивних методів підвищує ефективність зборів і робить їх цікавими для батьків;
- ефективність: нестандартні форми зборів допомагають краще доносити важливу інформацію та сприяють активнішій участі батьків у навчальному процесі.

Таким чином, впровадження нестандартних форм проведення батьківських зборів може значно підвищити рівень комунікації та взаємодії між школою та родиною, а також сприяти покращенню освітнього процесу.

Нижче наведемо приклад квест-зборів для батьків першого класу на тему «Перші кроки в навчанні: підтримка та співпраця».

Квест-збори для батьків першокласників

Мета: підвищити залученість батьків у навчальний процес першокласників через інтерактивну гру, де батьки ознайомляться з

ключовими освітніми моментами, методиками навчання та отримують практичні поради щодо підтримки дітей вдома.

Тема. «Перші кроки до школи: пізнаємо разом».

Етапи підготовки

1. Планування маршруту квесту

Визначте кілька «станцій», де батьки виконуватимуть завдання. Кожна станція відповідає окремій навчальній дисципліні або аспекту шкільного життя (наприклад, математика, читання, розвиток соціальних навичок, фізкультура).

2. Підготовка завдань

Завдання мають бути простими та цікавими, наголошувати на важливості тих чи інших навичок, які діти здобувають у першому класі.

Наприклад, завдання на станції «Математика» можуть передбачати розв'язання прикладів разом з дитиною. На станції «Читання» батьки мають прочитати кілька рядків із дитячої книжки.

3. Матеріали

Підготуйте всі необхідні матеріали: аркуші з завданнями, картки з підказками, необхідні предмети для кожної станції (книжки, картинки, картки для математичних завдань тощо).

Забезпечте мультимедійні матеріали (відео чи презентації), якщо квест передбачає використання технічних засобів.

4. Призове місце

Для мотивації можна передбачити «скарб» – нагороду, яку батьки знайдуть після виконання всіх завдань. Це може бути, наприклад, символічний диплом «Найактивніші батьки» або маленький подарунок для дітей.

Етапи квесту

1. Станція «Ранкова зустріч»

Батьки разом із дітьми повторюють основні елементи шкільного ранкового ритуалу: привітання, обговорення настрою, планування дня. Це дозволяє зрозуміти, як починається шкільний день їхньої дитини.

Завдання. Уявіть, що ви – першокласники. Підготуйте невелике привітання для класу та поділіться своїми очікуваннями від дня. Використовуйте ключові фрази, які діти вивчають у школі.

2. Станція «Математика – гра з числами»

Поясніть батькам, як викладається математика у першому класі через інтерактивні ігри та вправи. Продемонструйте прості математичні задачі, які діти розв'язують на уроках.

Завдання. Розв'яжіть декілька простих задач разом із дитиною, використовуючи ігровий підхід (наприклад, викладіть приклади з використанням кубиків або предметів, що знаходяться в класі).

3. Станція «Книжковий світ»

Батьки мають змогу дізнатися, які книжки читають діти у першому класі, і як вони вивчають літери та склади.

Завдання. Прочитайте вголос кілька рядків із дитячої книжки, яку діти використовують у класі. Обговоріть із дитиною, про що йдеться у тексті.

4. Станція «Творча майстерня»

Поясніть батькам важливість творчої діяльності для розвитку дрібної моторики та уяви дитини.

Завдання. Разом із дитиною створіть невеликий малюнок або аплікацію, використовуючи надані матеріали. Це дозволить батькам зрозуміти, як вони можуть підтримати творчий розвиток своїх дітей вдома.

5. Станція «Соціальні навички»

Поясніть, як у школі діти вчаться взаємодіяти одне з одним та розвивають навички соціальної поведінки.

Завдання. Разом із дитиною придумайте і змодельуйте ситуацію, коли хтось із однокласників потребує допомоги, та покажіть, як можна правильно реагувати.

Рефлексія та обговорення

Після завершення квесту зберіть батьків у коло для обговорення результатів. Запропонуйте їм поділитися своїми враженнями від квесту, розкажіть про те, як вони можуть підтримувати розвиток навичок, отриманих дітьми в школі, вдома.

Запитання для обговорення

- Які завдання здалися найцікавішими?
- Як можна використати знання з квесту для допомоги дітям вдома?
- Чи є у вас пропозиції для подальшої співпраці з учителем?

Переваги квест-зборів.

1. Залученість: батьки беруть активну участь у процесі, що дає їм можливість на практиці зрозуміти, як відбувається навчання в школі.

2. Практичність: батьки отримують практичні знання та навички, які можуть використовувати вдома для підтримки навчального процесу.

3. Інтерактивність: використання ігрових елементів робить збори цікавими, підвищуючи мотивацію батьків брати участь у подібних заходах надалі.

Ця форма зборів створює тісніший зв'язок між батьками, дітьми та вчителями, що сприяє покращенню навчального процесу та співпраці між родиною і школою.

У ході дослідження було встановлено, що батьківські збори залишаються ключовим інструментом комунікації між школою та родиною, забезпечуючи необхідну платформу для обговорення успіхів учнів, проблем та шляхів їхнього вирішення. Використання сучасних технологій, таких як відеоконференції та месенджери, значно підвищує залученість батьків у навчальний процес, дозволяючи їм брати участь у шкільному житті навіть за умов відсутності фізичної присутності на зборах.

Індивідуальні консультації з батьками є надзвичайно ефективним засобом для вирішення конкретних проблем кожного учня, оскільки дозволяють враховувати індивідуальні потреби дитини та залучати батьків до пошуку рішень. Важливою умовою є створення сприятливої атмосфери для відкритого діалогу та взаємодії між вчителями та родинами.

Інтерактивні форми зборів, зокрема презентації, групові обговорення та онлайн-опитування, сприяють більш активній участі батьків та покращують зворотний зв'язок, що підвищує ефективність освітнього процесу.

Подальший розвиток взаємодії між школою та батьками повинен ґрунтуватися на інноваційних підходах, спрямованих на поглиблення партнерських відносин. Перспективними напрямками досліджень є вдосконалення методів використання технологій для дистанційної комунікації та інтеграції батьків у навчальний процес через просвітницькі заходи, семінари та тренінги. Підвищення педагогічної культури батьків через індивідуальні консультації та тематичні зустрічі сприятиме створенню більш сприятливого середовища для розвитку дитини як у школі, так і вдома.

Таким чином, ефективна взаємодія між школою та батьками є необхідною умовою для забезпечення якісного навчання та всебічного розвитку учнів, що потребує подальшої роботи над удосконаленням форм і методів комунікації.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З БАТЬКАМИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Любов ФЕНЧАК

Можливість сучасних батьків та учнів обирати заклад освіти є одним із важливих факторів для визначення стратегії співпраці, формування іміджу закладу освіти, його авторитету серед батьків та учнів. Тому система конструктивної взаємодії та співпраці учасників освітнього процесу має багатовекторний характер:

1) спонукає педагогічний колектив до самовдосконалення, ураховуючи думку батьків щодо якості освітнього процесу;

2) стимулює у педагогів піклування про авторитет та позитивний імідж закладу з-поміж інших закладів освіти;

3) спонукає до впровадження новітніх освітніх програм, інноваційного освітнього процесу [46].

Одним із ключових компонентів Нової української школи є педагогіка партнерства, яка ґрунтується на взаємодії між учнем, учителем і батьками. Серед основних орієнтирів НУШ – фокус на дитині. Він реалізується, зокрема, в створенні індивідуальних освітніх траєкторій розвитку та формуванні життєвого досвіду дитини у школі. Співпраця вчителів та батьків першокласників – важлива складова у досягненні цих цілей [32].

Нова українська школа допомагає батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, опановувати ефективні способи виховання у дитини сильних рис характеру та чеснот, залежно від її індивідуальних особливостей першокласників. Впровадження ідей педагогіки партнерства посилюється через появу в суспільстві потреби в особистості, здатній реагувати на виклики сьогодення, усвідомлення необхідності співпраці суб'єктів освітнього процесу, забезпечення компетентнісних підходів до навчання і виховання. Щоб батьки стали однодумцями, помічниками вчителя початкових класів, необхідно правильно організувати співпрацю з батьками молодших школярів, особливо з першокласниками.

Сучасне навчання і виховання здобувачів початкової освіти вимагає від вчителя початкових класів педагогічної етики, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага та творче партнерство вчителя, молодших школярів та їх батьків. Така педагогічна діяльність сприятиме підвищенню готовності батьків до правильного виховання першокласника, та усвідомлення ними важливості

відповідального батьківства, на передачу всім дорослим членам родини певної психолого-педагогічної, фізіолого-гігієнічної, правової інформації на формування у них відповідних практичних компетентностей та ініціюватиме глибше залучення родини до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

Проблема співпраці сім'ї і закладу освіти у вихованні дітей складна і багатоаспектна. Насамперед це стосується структури взаємодії, розподілу обов'язків, ролей, завдань і функцій, вироблення спільних дій між усіма учасниками освітнього процесу. Важливого значення ідеї взаємодії школи та сім'ї у процесі виховання дитини надавали відомі педагоги-класики: В.Сухомлинський, А.Макаренко, М.Стельмахович та інші дослідники. Дослідження цієї проблеми започатковано Ш.Амонашвілі, В.Башинською, В.Кіліченко, В.Міляєвою, О.Савченко, В.Тименко, які досліджувати сутність та складові педагогічної співпраці учасників освітнього процесу.

Проаналізувавши сучасні науково-педагогічні дослідження О.Барабаш, О.Бутенко, Н.Детинич, В. Дідух, А.Коломис, Т.Федірчик, А.Шульги, Н.Устинової нами виокремлено два основні шляхи успішної співпраці школи та батьків першокласників: постійне, чітке, двостороннє спілкування та різні шляхи залучення батьків до освітнього процесу. Нами також з'ясовано, що в основі будь-якої співпраці є спілкування [4]. Педагоги-практики виділяють формальне й неформальне спілкування, спілкування з окремими батьками і з групою батьків. Неформальне спілкування відбувається здебільшого у випадках, коли вчитель не завжди має час і можливість приділити належну увагу бажанням батьків у спілкуванні, тоді він може запропонувати окрему зустріч, і спілкування набуває формального (професійного щодо проблем дитини) характеру [69].

Аналіз літератури з проблеми дослідження дозволив виокремити ефективні організаційно-педагогічні **умови** успішної співпраці між класним керівником учнів першого класу та їх батьками:

1) *Формування гуманноцентричної системи цінностей педагога*, що дозволяє йому створювати такі ситуації в освітньому процесі, які сприяють максимальному розкриттю можливостей індивідуального зростання першокласника, стимулюють його внутрішні сили до творчого саморозвитку і самовдосконалення. Така позиція педагога імponує батькам і не спричиняє напруги, конфліктності у взаєминах між ними.

2) *Диференційований підхід у роботі з сім'ями першокласників*. Ефективність роботи з батьками буде вищою, якщо вона диференціюється в залежності від того, які умови створено в сім'ях для виховання дітей.

3) *Зростання рівня педагогічної культури батьків.* Під педагогічною культурою батьків розуміється педагогічна підготовленість і зрілість їх як вихователів, що дає реальні позитивні результати в процесі сімейного виховання першокласника.

4) *Використання продуктивних форм і методів співробітництва школи та сім'ї.* Існує велике розмаїття організаційних форм педагогічного всеобучу батьків (колективні, індивідуальні, групові). Варіантів і форм роботи в системі «вчителі-батьки» може бути багато, та основа їх єдина – пошуки конструктивних шляхів взаємодії, які базуються на довірі, взаємоповазі, взаємодопомозі, доброзичливості.

5) *Формування високого рівня професійної майстерності педагога, показниками якої є:* професійна готовність і бажання здійснювати співпрацю з батьками учнів; ініціативність, наполегливість у вирішенні питань взаємодії з батьками; гуманістична спрямованість процесу вивчення вчителем особистості школяра; педагогічні уміння щодо організації і здійснення взаємодії з батьками [7].

Однак, основними умовами ефективної співпраці з батьками першокласників є поетапність і систематичність, оскільки окремі та несистематичні заходи, як би добре вони не були підготовлені й проведені, не будуть корисні батькам, педагогам, а головне – дітям.

Таку ефективну взаємодію педагогу потрібно створювати терпеливо, знаходячи відповідні способи і шляхи, засоби налагодження зацікавленої, активної співпраці, будуючи відносини з батьками першокласників на основі поваги, рівності, доброзичливості, партнерства. Оскільки нова українська школа працює на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти, то у рамках цієї моделі школа максимально повинна враховувати права дитини, її здібності, потреби та інтереси.

Здійснивши аналіз доробок сучасних науковців-педагогів нами виявлено, що основою педагогіки партнерства є гуманно-особистісний підхід до дитини, який на практиці реалізується через принцип дитиноцентризму і сприяє формуванню творчих здібностей особистості та творчого підходу до кожної дитини. Основним завданням класного керівника першого класу є розкриття й розвиток цих здібностей на основі партнерства між усіма учасниками освітнього процесу.

Організаційна складова щодо спілкування вчителя з батьками першокласників, має стати невід'ємною частиною річного плану роботи класного керівника. Необхідно врахувати, що сценарії зустрічей з батьками розраховані на два періоди: підготовчий (робота з батьками майбутніх першокласників) та основний (навчальний рік

у 1-му класі Нової української школи). Основним завданням таких зустрічей є підвищити в батьків компетентність у питаннях дитячо-батьківських стосунків; залучати до організації освітнього процесу; згуртувати батьківський колектив.

Для створення ефективної системи співпраці вчителя початкових класів із сучасними батьками першокласників доцільно урізноманітнювати організаційні форми та методи педагогічної роботи. Види спілкування з батьками першокласників можуть бути різними: збори батьків першокласників, актуальні за тематикою та нестандартні за формою проведення, а саме: ділова гра, дискусія, сімейна рада, прес-конференція, презентація проєктів; щотижневі або щомісячні інформаційні бюлетені, які містять інформацію про всі заходи, у яких беруть участь першокласники; зустрічі батьків для планування волонтерських заходів для класу або школи; обмін книжками про цікаві підходи до навчання і виховання дітей, зустрічі дискусійних груп для обговорення прочитаного (безпосередньо або через соціальні мережі); святкові заходи, у яких беруть участь першокласники, вчителі й батьки; їх організовують із нагоди сезонних свят, історичних дат, подій, важливих для початкової школи та ін. Зокрема, ефективними з них є також індивідуальні зустрічі з батьками, день відкритих дверей, дерево родоводу, тренінги, батьківський дискусійний клуб, рольові ігри, батьківський всеобуч, педагогічні практики, зустріч «за круглим столом», вечір великої родини, тиждень добрих справ, народна світлиця, аукціон ідей сімейної педагогіки, азбука родинного виховання, дні довіри, родинні свята в класі та інші. Збагачення форм і методів педагогічної співпраці зацікавить батьків, мотивуватиме вчителів початкових класів та позитивно впливатиме на формування особистості першокласника. Переваги від такого спілкування отримують усі, однак найважливішим воно є для молодших школярів, які бачать, як співпрацюють дорослі, що є дуже важливим для формування їх світоглядних позицій [70].

Розглянемо більш детально структуру та методику деяких найбільш ефективних форм співпраці вчителя початкових класів з батьками першокласників.

Педагогічний колектив школи, учні, батьки першокласників можуть організовувати різні акції. До прикладу, приймати участь в акції з благоустрою школи «За чисте довкілля», «Зробимо Україну чистою» під час якої можуть бути висаджені дерева, упорядковано клумби на шкільному подвір'ї.

Для батьків першокласників буде доречним запропонувати взяти участь у заході «*Будьмо знайомі!*». Такою може бути форма перших батьківських зборів, коли класний керівник першого класу

знайомиться з батьками та знайомить їх між собою, використовуючи різноманітні ігрові форми. Наприклад:

«Бінго». Розмовляючи одне з одним, батьки знаходять із-поміж учасників зборів людей, у чомусь схожих на себе, наприклад: народився в лютому, має велику колекцію марок, подобається зима, любить море тощо. Учасникам потрібно знайти якнайбільше людей, які мають схожі якості.

«Улюблені тварини». Кожний учасник малює або називає свою улюблену тварину й розповідає про її характер. Ситуацію можна супроводжувати діями та рухами, характерними для цієї тварини.

«Предмет мого дитинства». На столі розкладають різні предмети (м'ячик, лялька, записка та ін.). Кожний учасник обирає для себе той предмет, що пов'язаний з його дитинством, і розповідає відповідний епізод зі свого життя.

«Фільм, який би я зняв». Учасникам пропонують обговорити, який епізод зі свого життя вони хотіли б екранізувати і який жанр фільму вважають прийнятним для цього (науково-популярний, документальний, художній). Яких режисерів і акторів вони запросили б та чому?

«Хобі». Кожний учасник малює на папері символ свого захоплення. Розмовляти заборонено. Учасники повинні, використовуючи лише малюнок, знайти партнера з такими інтересами. Потім презентують одне одного з визначенням точності збігу.

«Зав'яжемо вузлики». Учасникам роздають нитки (завдовжки 30–40 см), які треба зв'язати, якщо є щось спільне. Це може бути професійний чи сімейний аспекти, зовнішні ознаки, улюблений колір тощо. У результаті утвориться одна загальна нитка. Далі кожний розповідає про те, що їх об'єднало в загальну систему.

«Представити себе й свого сусіда». Учасники об'єднуються в пари. Спочатку батьки розповідають про себе в парах, потім об'єднуються в невеликі групи й представляють одне одного. Той, про кого говорять, за потреби доповнює сказане. Потім батьки представляють членів своєї групи решті учасників.

Важливою частиною першою зустрічі є психологічний супровід батьків. Адже у більшості з них це перший такий досвід і, часто, досить важко вмотивувати їх до співпраці. Обов'язково з новим батьківським колективом варто зробити перше колективне фото. Це зближує і надає значущості спілкуванню щодо вирішення питань з життя класу [4].

На думку педагогів-практиків, батьки першокласників на початковому етапі співпраці теж повинні вчитися разом з дитиною в початковій школі. Для них варто організувати «Школу батьківства».

Це сучасна форма педагогічної співпраці спрямована на психологічну адаптацію дітей до школи, яка характеризується тісною співпрацею вчителя початкових класів, психолога, соціального педагога, щодо організації та реалізації просвітницької роботи з батьками першокласників через систему продуманих батьківських зборів, тренінгів, анкетування, індивідуального консультування і постійного педагогічно-психологічного супроводу сімей упродовж навчання у початковій школі. Батьків майбутніх першокласників теж необхідно підготувати до нового періоду життя їхньої дитини, навчити бути справжніми помічниками дитині, повноцінними партнерами класного колективу, щоб разом з дитиною подолати труднощі адаптаційного періоду. Особливістю організації занять є те, що заняття в «Школі батьківства» можуть проходити у суботу щотижня, і учні також навчаються одночасно з батьками, та є присутніми на таких заняттях. Організаторами та тренерами є класний керівник, вчителі першокласників, практичний психолог, соціальний педагог, заступник директора, директор. Головним принципом є принцип добровільності відвідування занять. Відвідування пропонується не фіксувати для того, щоб створити максимальні умови для довіри та співпраці.

Основними темами для такої форми співпраці можуть бути:

1. «Батьки і школа – партнери»
2. «Особливості дітей шестирічного віку. Труднощі адаптації»
3. «Стилі сімейного виховання»
4. «Гендерне виховання. Особливості виховання дівчат»
5. «Гендерне виховання. Особливості виховання хлопчиків»
6. «Неефективні батьківські вислови»
7. «Формування самооцінки – важливого складника становлення особистості»
8. «Діти XXI століття. Психолого-педагогічні особливості «нових» дітей, їхнього навчання й виховання»
9. «Основи медіаосвіти для успішних батьків і щасливих дітей»
10. «Малюнок родини в образах квітів», робота разом з першокласниками.

11. Заключне заняття «Моя дитина йде до школи». Вручення сертифікатів «Про успішне завершення «Школи батьківства» [31].

Особливу роль у формуванні довіри та основ співпраці відіграють перші збори з батьками першокласників, які в основному проводить директор. Дуже важливим чинником є використання максимально реалістичних фактів про особливості шкільного дня дитини, особливості ефективної адаптації та важливості домовитись про певні дії педагогів і батьків у перші місяці навчання. Наступним кроком уже буде організація батьківським зборів безпосередньо батьків

конкретного першого класу разом з класним керівником. Це період знайомства батьків з учителем, розв'язання організаційних питань, виникнення перших домовленостей, установлення «здорових» меж.

Для організації кращого знайомства на перших батьківських зборах педагоги-практики рекомендують використати групову форму з цікавими завданнями. Наприклад: «Які б традиції можна було б започаткувати в класі з першого вересня на всі роки шкільного життя?», «Як відсвяткувати перше вересня разом з дітьми?», «Напишіть свою батьківську настанову дітям щодо досягнення успіху в шкільному житті», «Розподіліть відповідальність: хто що бере на себе», «Напишіть асоціацію зі словом "школа"» тощо.

Індивідуальні зустрічі з батьками учнів першого класу. Організувати першу зустріч потрібно провести ще до початку навчального року. Під час цієї зустрічі вчитель знайомиться з дитиною, її родиною, дізнається про очікування батьків щодо навчання їхнього школяра та починає встановлювати відкриті, дружні стосунки.

Проаналізувавши педагогічно-методичні доробки нами з'ясовано, що зустрічі з батьками складаються з трьох основних частин і базуються на попередньо розробленому плані. Необхідно задати дружній тон розмови, говорити про сильні сторони дитини, продемонструвати її мистецькі роботи, приклади роботи у класі. Обговорити із батьками цілі розвитку першокласника – академічні (навчальні), в емоційно-соціальній, фізичній, мовленнєвій сферах. Поділитися з батьками планами щодо досягнення цих цілей. На думку дослідників, під час таких зустрічей учителеві не варто говорити більше ніж половину відведеного часу. Для встановлення відкритих відносин і продовження діалогу дуже важливо, щоб кожна зустріч із батьками мала реальні результати.

Перелік запитань, які може поставити батькам учитель під час першої зустрічі:

1. Що, на вашу думку, ваша дитина має отримати з цього річного шкільного досвіду?
2. Що б ви могли робити разом із вашою дитиною?
3. Чи були у житті вашої дитини якісь особливі події, про які ви б хотіли нас поінформувати?
4. Чим ви найбільше пишаєтеся у вашій дитині?
5. Які у вашої дитини улюблені ігри й заняття?
6. Що робить ваша дитина, коли вона засмучена? Як найкраще її заспокоїти?
7. Що ще ви б хотіли розповісти про вашу дитину?
8. Яким чином ви б хотіли бути залучені до життя класу цього року?

Обговорюючи такі запитання у присутності дитини, необхідно дотримуватися конфіденційності та взаємоповаги.

Якщо батьки хочуть почути від учителя відповідь, вони мають її отримати. Залежно від змісту зустрічі, це може бути посилення на певні джерела інформації, призначення наступної зустрічі, телефонний дзвінок, письмовий звіт, регулярні повідомлення батькам, опитувальник, у якому батьки можуть висловити свої побажання щодо форми проведення таких зустрічей тощо. Щоб зустріч із батьками першокласників завершилась ефективно, важливо підсумувати її результати: повторити найважливіші пункти обговорення та досягнуті домовленості.

Одним з важливих організаційних етапів до усвідомленого та відповідального відношення батьків до своїх дітей першокласників є їх інформаційна підготовка. Тому класному керівнику доречними будуть і проведення батьківських зборів на відповідну тематику. Наприклад, темою перших батьківських зборів може бути «Готуємось стати батьками першокласників НУШ». Метою таких зборів є: ознайомити батьків першокласників з особливостями Нової української школи, сформувати у батьків правильне ставлення до виховання дітей у цьому напрямку та виховувати почуття відповідальності, надати батькам рекомендації щодо формування у дітей здорового способу життя. Складовими етапами таких зустрічей є: знайомство; створення правил спілкування у колективі; ознайомлення батьків з особливостями НУШ; організаційні питання. Для кожного питання даної зустрічі рекомендуємо створити презентацію з відповідними інформаційними слайдами. Учитель початкових класів ознайомлює батьків з основними принципами педагогіки партнерства. Ефективним елементом педагогічної співпраці та закріплення поданої інформації є вправа «Успішне спілкування». Її мета дати можливість батькам висловити думку, що таке партнерство у Новій українській школі. «Продовжте речення. Партнерство – це...», «Чи готові ви як батьки бути партнерами дітей та вчителя?». Важливо усвідомити, що успіхи дітей у школі – це клопітка праця батьків, дитини та педагогів.

Варто також запропонувати батькам шкалу оцінювання «Ставлення батьків до освітньої реформи». Батькам першокласників пропонують на стікерах написати на ньому своє ім'я та приклеїти їх на шкалі від 1 до 10, визначивши цим своє ставлення до освітньої реформи Нової української школи. Для підсумку можна запропонувати такий запис на фліпчарті: «Зміни в освіті допоможуть вашим дітям стати щасливими громадянами України, конкурентоздатними в XXI столітті!» [13].

Батьківські збори – консультації. Така форма спілкування дає можливість вчителю пояснити батькам матеріал з теми, яку будуть вивчати їхні діти. Причому подача навчального матеріалу батьками подається такими ж методами, що й учням (постановка проблеми, пошук способу, застосовування способу, робота в парах, групах). Батьки на деякий час є «учнями», проблеми дітей для них ближчі та зрозуміліші. Батьки стають поінформованими, а отже нашими колегами.

Упродовж адаптаційного періоду першокласника у початковій школі батьки можуть написати також *твори-відгуки*. Наприклад: «Що я очікую від навчання у школі моєї дитини?», «Наші враження про перші 2 місяці навчання дитини у школі», «Як змінилася моя дитина», «Про труднощі у моєї дитини» та інші. Така робота допомагає класному керівнику першого класу у подальшій роботі з учнівським колективом. Батьки впевнені, що з ними рахуються, їхня думка дуже важлива для педагога.

Однією з форм роботи з батьками молодших школярів першого року навчання є день відкритих дверей. У деяких закладах для цього виділяють певний день місяця, в інших проводять його залежно від конкретних умов. У цей день до школи запрошують батьків першокласників. Відвідування уроків, безпосереднє ознайомлення з роботою класовода, спостереження за дітьми є дієвою формою педагогічної співпраці.

Задля підвищення рівня ефективності організації роботи з батьками молодших школярів класні керівники перших класів можуть також застосовувати такі нетрадиційні форми:

1. Дерево родоводу – зустріч поколінь, роздуми над проблемами родинного виховання, звернення до народної педагогіки.

2. У родинному колі – анкетування батьків, індивідуальна допомога родинам через консультації, зустрічі з лікарями, психологом, юристами.

3. Народна світлиця – формування особистості школяра через спільну діяльність батьків, дітей, педагогів використовуючи народні традиції.

4. День добрих справ – спільна трудова діяльність педагогів, батьків і дітей.

5. Вечір великої родини – організація відпочинку, гри, театральної вистави (участь беруть батьки, школярі, педагоги, члени родини першокласника).

6. Дискусійний клуб – обговорення проблем виховання першокласників.

7. Родинна скарбничка – добірка матеріалів з досвіду родинного виховання.

8. Аукціон ідей сімейної педагогіки.

9. Азбука родинного виховання – обговорення проблем і труднощів виховання дітей у неповних родинях, виступи лікарів, юристів, психологів; надання індивідуальної допомоги.

10. Дні довіри – у визначені дні педагоги, лікарі, психологи ведуть прийом батьків і консультують їх з проблем виховання першокласників.

11. Родинні свята в класі – їх започатковують педагоги, об'єднуючи родини для спільного проведення днів народження дітей, календарних, народних свят тощо.

12. Дні відкритих дверей – на цей день запрошуються батьки, вони відвідують класи, де навчаються їхні діти, знайомляться з роботою педагогів, ведуть спостереження за роботою дітей на уроках у 1 класі.

13. Тиждень сім'ї.

14. Тренінги, ділові та рольові ігри.

Використання традиційних і нестандартних форм у взаємодії між школою і родиною допоможе сформувати у батьків правильне уявлення про свою дитину, підвищити їхню педагогічну культуру, вибудувати єдині вимоги до виховання з боку школи і сім'ї та інтегрувати родинне і суспільне виховання.

Здійснивши аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень, нами виявлено ефективні способи організації співпраці за допомогою електронної платформи «Нова українська школа» (www.nus.inf.ua, www.nus.org.ua) – ресурс для спілкування між учителями і батьками. Його створення передбачає реалізацію багатьох важливих завдань. Серед них такі: забезпечення інформаційної, методичної та консультативної підтримки для учнів, батьків, учителів, керівників навчальних закладів з питань організації та змісту навчання, надання допомоги батькам щодо вибору школи та ін.; створення віртуального простору для спілкування, опитувань, громадських та професійних обговорень питань організації і наповнення навчального процесу, створення і взаємодії спільнот батьків, учителів та учнів.

Електронна платформа «Нова українська школа», яка наразі перебуває на етапі формування, міститиме такі комунікаційні портали:

- Учительська кімната – портал для інформаційної, методичної та консультативної підтримки вчителів і директорів шкіл, організації спільнот учителів, проведення навчальних видів діяльності для вчителів, вебінарів і форумів, підтримки в організації взаємодії вчителів з батьками тощо.

- Батьківський комітет/рада – портал, призначений для створення спільнот батьків, підтримки їх спілкування, проведення опитувань, громадських обговорень із питань організації та наповнення навчального процесу, взаємодії спільнот батьків з учителями, підтримки батьків із правових, організаційних і методичних питань. Педагогіку партнерства слід розглядати як інноваційний педагогічний метод, покликаний формувати здатність людей брати участь у діалозі, підтримувати цілісність особистості [47].

Організувати спілкування з батьками допоможуть сучасні засоби зв'язку, які є ефективним джерелом отримання інформації. Перевагами такої комунікації є конфіденційність та адресність інформації, миттєва її доставка, постійний зворотний зв'язок з батьками першокласників. Для організації класного співтовариства у соціальних мережах (на базі Facebook і т.д.) необхідно створити групу з обмеженим доступом та запропонувати всім батькам зареєструватися у цій спільноті й подати заявку на вступ до групи. Це багатосторонній спосіб зв'язку, оскільки батьки не тільки зможуть бачити повідомлення, які розміщуються учителем, а й коментувати їх, ділитися думкою один з одним. Схожими характеристиками володіють співтовариства, створені за допомогою мобільних додатків типу Viber, WhatsApp, Telegram і т.п. Для організації такого зв'язку з батьками необхідно запропонувати їм встановити на своїх смартфонах відповідне програмне забезпечення та зареєструвати їх в групі.

Можна підтримувати зв'язок із батьками першокласників за допомогою мобільного телефону. Як правило, класний керівник має список номерів батьків кожного здобувача освіти і у будь-який момент може зв'язатися з ними. Однак такий спосіб підходить тільки для вирішення найбільш нагальних питань або обговорення дуже особистої інформації. За допомогою мобільного телефону можна також організувати смс-розсилку повідомлень. При цьому спосіб доступний тільки двосторонній зв'язок. Також до недоліків такого способу зв'язку слід віднести дуже обмежений обсяг інформації, що передається.

Для організації батьківського форуму потрібна наявність спеціального веб-ресурсу. Це може бути і шкільний сайт, і будь-який інший сайт, що має схожу тематичну спрямованість. Зазвичай такі форуми є загальнодоступними і підходять скоріше для обговорення будь-яких невеликих питань, ніж для оперативного обміну інформацією.

Створена і працює мережа зв'язку школи з батьками засобами електронної пошти, що дозволяє оперативно передавати і приймати інформацію. Для цього батькам необхідно мати особисті поштові скриньки у будь-якій електронній поштовій системі. Класному ке-

рівникові досить один раз ввести в рядок розсилки адреси всіх батьків і надалі листи будуть відправлятися одночасно на всі ящики. При цьому обсяг інформації, яку можна пересилати, дуже великий. Це не лише швидкий і зручний спосіб спілкування з батьками, а й дуже ефективний.

Таким чином, вибираючи відповідний спосіб зв'язку з батьками першокласників, можна зупинитися на 2-3 варіантах, які забезпечать різні форми спілкування: офіційне й неформальне; наживо і на відстані; колективне та індивідуальне і т.д.

Поради для вчителя початкових класів щодо спілкування з батьками першокласників.

1. Слухайте уважно. Дайте це зрозуміти, зосередивши свою увагу на іншій людині й дивлячись на неї. Будьте уважними, намагайтесь не відволікатися, зокрема на власні думки.

2. Підтримуйте бесіду, вживаючи короткі репліки («Так?», «А потім?» тощо), переконайтесь, що ваш співрозмовник бачить, що ви слухаєте його уважно й готові продовжити спілкування з ним. Не переривайте співрозмовника – дайте йому можливість закінчити речення.

3. Ставте відкриті запитання, які дадуть співрозмовнику змогу глибше зрозуміти суть проблеми. Наприклад: «Що ви маєте на увазі?», «Не могли б ви навести приклад?» або «Чи не хочете ви розповісти про це більше?».

4. Не забувайте, що інша людина має свої почуття і думки. Не нав'язуйте свої ідеї, думки, відчуття, поради.

5. Виявляйте співчуття не лише словами, а й поведінкою.

6. Намагайтесь зрозуміти почуття і думки співрозмовника. Звертайте увагу на міміку під час розмови, на манеру розмовляти – інтонацію, силу голосу тощо.

7. Слухайте не лише слова, а й почуття, які ховаються за ними.

8. Наприкінці розмови підсумуйте своїми словами те, що інші хотіли донести до вас.

9. Активне слухання потребує достатньо часу, тому сплануйте цю зустріч заздалегідь.

Підсумовуючи вищеописане, можемо відмітити, що педагогіка партнерства важлива тому, що сприяє створенню атмосфери, в якій найкраще розвивається потенціал кожного здобувача початкової освіти, формується його ініціативність та креативність; партнерство задовільняє потребу дитини значимості і приналежності та зменшує рівень стресу, що зрештою допомагає учасникам освітнього процесу працювати ефективніше; такий формат стосунків найкраще готує здобувачів освіти до ролі активного громадянина у сучасному світі.

ПОЗАУРОЧНІ ФОРМИ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА З БАТЬКАМИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Надія БРИЖАК

Співпраця з батьками – це один з найважливіших напрямів діяльності закладів освіти, який дозволяє взаємодіяти з батьками та членами родин як з однодумцями у справі виховання, розвитку й навчання дітей, повноцінно забезпечуючи процес гармонійного становлення особистості. Координацію такої взаємодії покладено на школу, тому від ефективної організації роботи з батьками безпосередньо залежить результат освіти (усебічного розвитку) кожної особистості. Є два основні шляхи успішної співпраці школи та батьків для розвитку партнерства:

1. Постійне, чітке, двостороннє спілкування.
2. Різні способи залучення батьків до освітнього процесу

Результативна робота закладу освіти неможлива без активного залучення родин до участі в освітньому процесі, підвищення педагогічної культури батьків, формування в них відповідального та усвідомленого ставлення до батьківства, що є передумовою зміцнення сім'ї та реального захисту прав дітей. Тому вчитель має бути зацікавлений в розширенні й покращенні педагогічної культури та обізнаності батьків у питаннях виховання дітей, врахування їх вікових особливостей у процесі становлення. На початку співпраці психологічно батьки готові підтримати вимоги, справи та починання школи. І далі їх готовність залежить від налагодженої партнерської взаємодії.

Змінюється суспільство, змінюється школа і відповідно змінюються погляди батьків на освіту і виховання учнів. Їх мало цікавить нудні зустрічі у класній кімнаті, а більше цікавить розвиток їх дітей. Для реалізації цієї потреби вчителі можуть застосовувати технології «включення батьків в освітній процес». Батьки можуть виступати в ролі асистентів, помічників під час будь-якого виду діяльності з дітьми (практичне заняття, лекція, наукових, творчих, мистецьких й навчальних проектах), у ролі експертів (якщо педагог готує заняття за темою, з якої добре обізнаний), у ролі консультантів, організаторів заходу (організація ярмарок, акцій, тематичних свят, екскурсій тощо). Це дасть можливість батькам провести час з вчителем, з учнями, поставити запитання і побачити особливості педагогічної діяльності, відчувати труднощі співпраці індивідуально з кожним учнем

і з класом в цілому. Від спільної роботи батьків і педагогів виграють усі сторони освітнього процесу: батьки беруть активну участь у житті дітей, тим самим вони починають краще їх розуміти й налагоджувати стосунки; педагоги, взаємодіючи з батьками, дізнаються більше про дитину, її особливості, специфіку сімейного виховання та середовища, в якому вона виховується й розвивається.

Взаємодія педагога з батьками учнів реалізується через різноманітні форми роботи. Форми взаємодії педагога з батьками – це способи організації спільної діяльності та спілкування. Умовно їх можна поділити на індивідуальні та колективні. Реалізуються вони через ряд методів, що активно використовуються при організації спільної роботи сім'ї та школи.

Розрізняють традиційні і нетрадиційні форми роботи з батьками та членами родин у закладі загальної середньої освіти.

До традиційних форм роботи з батьками та членами родин відносяться:

1. Психолого-педагогічні лекторії.
2. Залучення батьків і членів родин до освітнього процесу (творчі справи, батьківські збори, індивідуальні тематичні консультації, соціологічні опитування).
3. Участь батьків та членів родин у управлінні школою (батьківські комітети, піклувальна рада).
4. Проведення брифінгів (питання-відповідь), круглих столів (обговорення теми, обмін думками і досвідом своєї роботи).
5. Залучення батьків і членів родин до трудових справ.
6. Пропаганда сімейного виховання. З цією метою класний керівник може використати багатий матеріал журналів «Журнал для батьків», «Обдарована дитина» та іншу літературу з сімейно-шкільного виховання.

Ефективна взаємодія з батьками і членам родин передбачає зміну традиційних педагогічних підходів на більш результативні, цікаві сучасним батькам, а саме батьківські комітети, батьківські вечора, тренінги, конгреси, асоціації, асамблеї, президіями, комісії, клуби, «День відкритих дверей», тематичні тижні і т.п.

Родина для кожного з нас – найцінніший скарб. Саме в сім'ї відбувається виховання дитини. Від батьків діти пізнають перші життєві істини, наслідують зразки поведінки, вчаться оцінювати різні події, набувають досвіду стосунків з іншими людьми.

З метою популяризації сімейного досвіду виховання, емоційного зближення дорослих і дітей, запровадження спільних традицій, вдосконалення взаємодії педагогів з батьками вихованців доцільно проводити також Тиждень батьківства.

Метою проведення таких тижнів є покращення педагогічної взаємодії педагогів з батьками вихованців.

У рамках тематичного Тижня батьківства доцільно організовувати і проводити ряд цікавих заходів:

1. Квест – гра («Приходьте, ми навчимо вас гратися з вашими дітьми», «Україна – моя Батьківщина», «Стежками рідної землі», «Загублені скарби» та ін.).

2. Конкурси, свята: (спортивна розвага «Тато, матір та дитина-козацька родина», свято «Тато може все», родинне свято «За честь. За славу. За народ!», «Свято жінки-матері», «Моя сім'я і світ її захоплень», «Тато, мама, я – читаюча сім'я» або «Тато, мама, я – спортивна сім'я» тощо).

3. Екскурсії на роботу до батьків («Подорож у світ професій»).

4. Ярмарки (збір грошей для ЗСУ, «Новорічна феєрія», Пасхальна ярмарка тощо).

5. Виставки сімейних творчих робіт («Творимо разом прекрасне», фотогалерея «Сімейні цінності» та ін.).

6. Спільні волонтерські акції.

Родинні виховні заходи дають можливість активізувати батьків, з пасивних спостерігачів перетворити їх в учасників організації освітнього процесу молодших школярів, виявляти інтереси і вподобання кожної сім'ї з метою використання їх у виховній роботі з дітьми, забезпечувати спадкоємність поколінь, відроджувати звичаї і традиції нашого народу.

Перейдемо до такої форми діяльності з батьками, як батьківські вечори. Це форма краще згуртовує батьківський колектив. Щодо термінів проведення батьківських вечорів, їх можна проводити декілька разів на рік без присутності дітей. Особливістю таких вечорів є те, що батьки мають чудову нагоду поспілкуватися з іншими батьками однокласників їхньої дитини, знайти відповіді не лише на свої питання, але й та ті, які їм ставлять власна дитина та життєві ситуації. Звичайно, що теми таких вечорів можуть мати різну проблематику. Під час таких вечорів батькам необхідно бути відвертими та дружніми, активно взаємодіяти з іншими батьками. Наведемо приклад тематики таких вечорів: «Перші роки життя моєї дитини», «Шкільні друзі моєї дитини», «Сімейна спадщина та традиції» тощо. Перевагою таких вечорів є висловлення власної думки із запропонованих тем, обговорення проблемних питань, звернення уваги на більш суперечливі моменти у вихованні дітей батьками.

«Батьківський клуб» є груповою формою взаємодії педагогів і батьків, за якої батьки виступають активними учасниками процесу, самостійно ініціюють актуальні їм теми для обговорення.

Батьківський клуб – відкрите об'єднання батьків, які прагнуть удосконалювати свою батьківську компетентність. Мета діяльності таких об'єднань полягає у систематизації знань батьків, що сприятиме більш плідному їх використанню у вихованні дітей, засвоєнню якнайбільше гармонійно доброзичливих типів взаємодії, створенню позитивного мікроклімату та взаєморозуміння в родині. Надає батькам реальну можливість досліджувати виховну діяльність, а також поспілкуватися з такими ж, як вони, батьками з приводу актуальних проблем здійснення батьківства (відношення до батьків в суспільстві, в сім'ї; взаємодія з дітьми, дружиною і ін.), знайти односторонній, заручитися їх підтримкою, в разі потреби звернутися до них за допомогою, порадою.

Таке об'єднання батьків у своєрідну батьківську громаду налаштовує їх на неформальне, «відкрите» спілкування, позбавляючи офіційності, з яким вони часто зустрічаються. Робота проходить у невимусовній формі під неформальним керівництвом вчителя чи вихователя ГПД, залежно від теми зустрічі), який створює умови для самостійного пошуку батьками вирішень завдань.

Засідання клубів зазвичай проводяться три-чотири рази на рік. Батькам вчасно пропонується тематика клубних занять, до якої вони можуть вносити корективи. Неформальна обстановка занять у клубі, залучення фахівців, можливість перегляду відеоматеріалів, зустрічі з тими, хто пережив подібні проблеми у вихованні дітей, — усе це може зробити роботу клубу корисною і необхідною в житті навчального закладу. Заняття в клубі згуртовують односторонній-ентузіастів, здатних згодом стати авторитетними товаришами багатьом дітям, яких спіткали серйозні життєві проблеми.

Великою підмогою в роботі класного керівника з учнями можуть стати клуби творчості, членами яких є цілі сім'ї. Такі клуби об'єднують дітей та їхніх батьків спільним захопленням, яке формує зовсім інший простір для обопільних особистісних взаємин. Вивчення світу тварин і рослин, флористика, живопис, поезія та спорт, шиття та плетіння – усі ці інтереси можуть стати підставою для створення клубу.

Клубне заняття – це не лише зустріч захоплених людей: це традиції і звичаї спілкування, це вплив на майбутні вчинки людини, це формування її культури та характеру. Класному керівникові слід заохочувати батьків до участі у клубній роботі. Доброю традицією групи може стати щорічна презентація досягнень клубу: чи то у форматі маленького відеофільму, виставки робіт учасників клубу або благодійного аукціону тощо.

Шкільний батьківський клуб створюється з метою сприяння школі та родині в організації колективної творчої справи (КТС)

1. Загальні положення

Шкільний батьківський клуб допомагає педагогічному колективу й учням у зв'язках між школою та громадськістю, у вихованні у школярів високих моральних якостей, свідомого ставлення до праці, відповідальності, організованості та дисципліни, культури поведінки, у правовому, естетичному, фізичному вихованні учнів, охороні їхнього здоров'я.

Батьківський клуб керується у своїй роботі чинним положенням про шкільний батьківський клуб, планом виховної роботи у школі, рішеннями батьківських зборів, рекомендаціями педагогічної ради, директора школи.

2. Цілі та задачі шкільний батьківського клубу

Цілі: забезпечення безперервної взаємодії батьків і дітей у тісному співробітництві зі школою, громадськістю; формування активної життєвої позиції учнів; підготовка до праці; організація активно-го сімейного дозвілля дітей і батьків.

Задачі:

- залучення батьків і дітей в активне позакласне життя школи на основі розвитку ініціативи, самодіяльності, творчості батьків і дітей;
- залучення батьків до управління школою;
- психолого-педагогічна освіта батьків.

3. Зміст і форми роботи

Основними напрями діяльності шкільного батьківського клубу є:

- Створення банку даних батьківських ресурсів. Здійснюється через опитування, анкетування, індивідуальні співбесіди з батьками.
- Визначення творчих можливостей родин. Дані заносяться до картотеки батьківських резервів і можливостей.
- Організація спільних справ дітей і класних керівників – спортивних змагань, свят, туристичних походів, вогників, концертів, суботників, екскурсій, турнірів знавців, ярмарків-розпродажів сімейних виробів, виставок «Світ наших захоплень», лекцій, диспутів. Класні керівники допомагають сімейному клубу в організації конкретного заходу.
- Поширення кращого досвіду сімейного виховання. Здійснюється через батьківський клуб у вигляді зборів, «круглих столів», лекторіїв, конференцій, вечорів запитань і відповідей, диспутів, дискусій, «уроків сімейної любові» тощо. Поширення сімейного досвіду здійснюється разом із класними керівниками.
- Створення та збереження традицій дитячо-дорослого співтовариства. Шкільний батьківський клуб (спільно з дорос-

лими та дітьми) обмірковує ритуали початку й закінчення навчального року, організує презентацію нових членів сімейного клубу. Традиціями батьківського клубу є проведення сімейної ради батьків і дітей із питань вирішення конкретної проблеми, участі у веденні шкільного літопису, перехідних сімейних призів.

4. Звіт про роботу шкільного батьківського клубу

Засідання шкільного батьківського клубу починається з контролю виконання попереднього завдання. Робота шкільного батьківського клубу фіксується у книзі протоколів.

Батьківський клуб інформує дитячо-доросле співтовариство школи про свою роботу за допомогою фоторепортажів, творчих звітів тощо.

Члени шкільного батьківського клубу звітують про свою роботу два рази на рік на раді школи.

Положення про проведення «Дня родини»

1. Загальні положення

«День родини» – це колективна творча справа, свято, що проводиться разом з учнями, батьками й педагогами.

2. Цілі та задачі

Мета: об'єднання зусиль педагогів і батьків у створенні умов для формування в дитини якостей, необхідних для її самовизначення та самореалізації, для подолання труднощів і самореабілітації у випадку невдачі.

Задачі:

- створення умов для активного, творчого самовираження учнів, батьків, педагогів;
- створення інформаційного середовища, що забезпечувало б задоволення інформаційних потреб батьків;
- формування поважного ставлення родини та школи до дитини й один до одного, уміння конструктивно підходити до розв'язання конфліктів.

3. Організація та проведення «Дня родини»

3.1. Учасниками «Дня родини» можуть бути всі учні школи з 1-го по 11-й клас, мами, тати, дідуся, бабусі, педагоги, запрошені гості.

3.2. «День родини» традиційно проводиться щорічно в лютому-березні.

3.3. Класні колективи мають право на вибір і зміст заходів. Заходи можуть бути організовані як в окремих класах, так і в паралелях.

4. Оргкомітет конкурсу

4.1. Для організації та проведення «Дня родини» створюється оргкомітет.

4.2. Оргкомітет визначає форми, методи проведення «Дня родини», список учасників, склад журі тощо.

4.3. До компетенції оргкомітету входять питання підготовки, визначення місця, часу й відповідальних осіб за проведення заходу, а також форм заохочення переможців.

5. Підбиття підсумків

5.1. Підбиття підсумків проводиться по паралелях або в кожному класі. Переможцям вручаються почесні грамоти, дипломи, подяки батькам у класі та по паралелях.

5.2. Для створення інформаційного середовища поширення позитивного досвіду окремих педагогів і колективу в цілому у дні проведення днів родини організуються фотозйомки, відеозйомки, випуск стінгазет, розміщення інформаційного матеріалу в засобах масової інформації тощо.

5.3. За результатами проведення «Дня родини» видається наказ по школі. Організується ознайомлення з наказом на батьківських зборах, лінійках по паралелях.

5.4. Кращі літературні розробки, сценарії святкових заходів розміщуються у спеціальних збірниках, обговорюються на науково-практичних, педагогічних конференціях тощо.

Положення Клубу багатодітних родин «Сто запитань – сто відповідей»

1. Загальні положення

1.1. Клуб багатодітних родин створено у школі з метою систематичної, своєчасної, кваліфікованої психолого-педагогічної, соціальної, правової допомоги та підтримки родини.

1.2. Клуб «Сто запитань – сто відповідей» затверджується педагогічною радою школи.

1.3. До складу клубу входять: соціальний педагог, заступник директора з виховної та навчально-виховної роботи, шкільний психолог, класні керівники, батьки.

1.4. Клуб працює в рамках комплексно-цільової програми «Школа й родина».

2. Основні задачі та діяльність клубу

На засіданнях клубу багатодітних родин:

2.1. Проводиться діагностика потреб батьків у психолого-педагогічній підтримці.

2.2. Розглядається досвід сімейного виховання, його недоліки та позитивні сторони.

2.3. Проводяться індивідуальні консультації для батьків шкільним психологом, соціальним педагогом, інспектором у справах неповнолітніх, медичними працівниками.

2.4. Організуються всеобуч для вдосконалення освітнього рівня батьків (збори, «круглі столи», лекторії тощо).

2.5. Організується творча група батьків для надання допомоги при проведенні позакласних справ у школі.

2.6. Визначаються конкретні види та форми допомоги родинам, які потребують соціальної підтримки.

2.7. Організуються операції «Милосердя».

2.8. У відповідні органи та служби для кваліфікованого й повного розглядання питань, які їх цікавлять, оповіщаються та направляються батьки.

2.9. Організується робота з залучення до школи додаткових джерел фінансування (спонсори, меценати тощо).

2.10. Установлюються зацікавлений діалог і співробітництво між школою та родиною.

3. Склад клубу багатодітних родин

3.1. До складу клубу багатодітних родин можуть входити представники педагогічних працівників, батьків із багатодітних родин, адміністрація школи. Загальна чисельність членів клубу визначається на першому засіданні з урахуванням думки сторін.

3.2. Збираються члени клубу на засідання не рідше чотирьох разів на рік. При необхідності відбувається позачергове засідання.

4. Документація клубу багатодітних родин

4.1. План роботи клубу багатодітних родин на навчальний рік затверджується директором школи.

4.2. На засіданнях секретарем клубу ведуться протоколи засідань.

4.3. Складається та корегується список багатодітних родин.

Тематика зустрічей «Батьківського клубу»

Вересень

Бути матір'ю, батьком не так просто, як зазвичай думають.

Який Ви батько? Яка Ви мати?

Традиційна та інноваційна родина. Подружжя сумісність

Жовтень

Очікування батьків та вподобання дітей

Покарання або заохочення.

Виступ шкільного психолога, обмін досвідом.

Листопад

Як виховати культуру поведінки, дисципліну.

Виступ соціального педагога.

Грудень

Вплив батьків на поведінку дитини.

Школа та батьки: співпрацювати не протистояти. Як підготувати дітей до життєвих викликів.

Мистецтво бути родиною.

Лютий

Вплив ЗМІ на розвиток і виховання дитини.

Комікси, радіо, друковані видання, телебачення.

Березень

Велика родина (робота з неповними, складними родинami).

Запрошення шкільного психолога, соціального педагога.

Квітень

У небезпечної риси. Міф і реальність.

Виховання у дітей любові до читання.

Травень

Дозвілля в родині. Обмін досвідом.

Отже, запропоновані родинні виховні заходи стимулюватимуть зближення батьків з дітьми та учителя з батьками, сприятимуть комфортному співіснуванню. Вони дають можливість активізувати батьків, з пасивних спостерігачів перетворити їх в учасників виховного процесу молодших школярів, виявляти інтереси та вподобання кожної сім'ї з метою використання їх у виховній роботі з дітьми, забезпечувати спадкоємність поколінь.

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ольга ХОМА

Сучасна освітня парадигма ставить нові завдання у формуванні читацької компетентності молодших школярів. Державний стандарт початкової освіти, Типові освітні програми передбачають не тільки розвиток навички читання, а й оволодіння медіатекстами різних видів. Учитель початкової школи системно формує читацьку компетентність, в основі якої розвиток читацьких умінь та виховання цінностей. Класовод аналізує зміст підручника «Українська мова та читання», добирає традиційні та інноваційні методи навчання, рекомендує учням завдання для розвитку літературно-творчих здібностей. Проблема опрацювання художнього тексту в центрі дослідження низки науковців (О. Вашуленко, Г. Коваль, В. Мартиненко, В. Науменко, О. Савченко, Т. Суржук та інш.). Відтак, О. Савченко наголошує на тому, що проблема якісного читання учнів стає однією з пріоритетних у міжнародних і вітчизняних дослідженнях, бо робота з писемною інформацією набуває все більшої актуальності [62]. До такої роботи залучаються й батьки, бо тільки спільною працею можна реалізувати завдання, поставлені перед закладами освіти у рамках Концепції НУШ. Ця робота має бути планомірною й зрозумілою для родини, особливо у плані розвитку у дітей читацького інтересу.

Завдання для формування читацького інтересу: зацікавити учнів читанням, навчити вибирати літературу, враховуючи вікові та особистісні інтереси дитини; створювати належні психолого-педагогічні умови для сприйняття, розуміння та оцінки прочитаного; формувати навички аналізу художнього твору; організовувати дослідницьку роботу школярів відповідно до прочитаного; розвивати усне та писемне мовлення; працювати над розвитком естетичного смаку.

Бесіда із учителями показала, що сьогодні формувати читацькі навички у молодших школярів украй складно. Цього педагоги досягають завдяки застосуванню інноваційних методів навчання. Комп'ютерні ігри, Інтернет, телебачення відволікають дітей від книг.

О. Вашуленко зазначає, що відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, об'єктами контролю й оцінювання з читання є:

- 1) навичка читання з урахуванням всіх її характеристик;
- 2) елементарна обізнаність учнів з колом дитячого читання;
- 3) усвідомлення школярами літературознавчих понять;

- 4) практичні навички роботи із текстами різних жанрів;
- 5) бібліотечно-бібліографічні, книгознавчі уміння [14].

Таким чином, батькам слід зрозуміти зміст освітньої діяльності, що дасть можливість забезпечити співпрацю з учителем класу.

Для якісного формування читацької компетентності в учнів молодшого шкільного віку й досягнення результатів учителю й батькам необхідно посилити мотиваційну складову: для чого треба добре володіти технікою читання. Слід акцентувати увагу на особистісних читацьких установках з усвідомленням важливості морально-етичних цінностей людини, розуміючи художній твір як мистецтво слова.

Коло читання для молодших школярів повинно відповідати їх інтересам, потребам. Підкреслимо, що підручники «Українська мова та читання» рекомендують художні тексти національно-патріотичної тематики, із життя дітей, подій навколишнього світу тощо. Окрім текстів, подаються творчі завдання для розвитку літературних здібностей.

Позитивним сьогодні є видання Хрестоматій сучасної дитячої літератури для читання в 1-2, 3-4 класах, з яких учні можуть дізнатися про творчість письменників, української діаспори зокрема. Як приклад, у Передмові до Хрестоматії Т. Стус, О. Луцевська зазначають, тим, хто працюватиме з текстами, необхідно враховувати: сучасна дитяча література спирається на дві основні категорії цінностей – особисті та освітні. Особисті цінності полягають у збагаченні дитячого досвіду. Науковці дитячої літератури виокремлюють такі її функції:

1. Насолода. Якщо дітям цікаво читати й вони насолоджуються читанням, то швидко розвинуть любов до слова й стануть «затятими» читачами.

2. Уява. Дитяча література розвиває та збагачує дитячу фантазію й уяву, надаючи можливість «без кордонів» домислювати життя та досвід людей.

3. Досвід та відкриття. Читаючи сучасні книжки, діти пізнають досвід та моделі поведінки, притаманні їм, їхнім одноліткам та дорослим з їхнього кола спілкування.

4. Універсальні цінності. З сучасної дитячої літератури діти пізнають і закріплюють загальнолюдські цінності особистості в соціальному, духовному та матеріальному бутті.

Освітні цінності полягають у збагаченні лексичного запасу, розвитку читання, навичок мовлення та письма. Також дитяча література впливає на фонологічний розвиток, розуміння синтаксичних конструкцій, упізнання текстових і мисленневих конструкцій [74, с. 4].

Родина повинна долучитися до читання творів у сімейному колі. Думка батька, матері чи інших членів родини допоможе дитині зорієнтуватися у подіях, дасть можливість вільно висловити свої думки. Створення домашньої бібліотеки, в якій дитячі твори, викличе інтерес до читання, до книги взагалі. Мова йде про створення Кутка сімейної книги, що може включати: українські народні та авторські казки; цікаві книги-складанки із яскравими малюнками; твори, які уподобають діти для читання; загадки, прислів'я, приказки, чистомовки; дитячі енциклопедії, журнали тощо.

Формування в учнів ціннісних орієнтацій на уроці читання здійснюється комплексно, в процесі всього уроку й має своє продовження у сімейному колі. Вдома батькам слід звернути увагу на цінності, які закладені у художньому тексті, пояснити їх зміст на конкретних прикладах.

У процесі дослідження нами розроблений алгоритм спільної діяльності сім'ї й учителя. Він включає такі питання:

1. Ознайомити батьків із вимогами сучасної початкової школи, компетентнісним підходом в освітньому процесі; сконцентрувати увагу на компетенціях, якими повинні оволодіти молодші школярі.

2. Залучити батьків до спільного оформлення осередку книги у класній кімнаті.

3. Прокоментувати систему роботи над художнім текстом під час уроку, застосування різних видів читання.

4. Рекомендувати ігри для розвитку інтересу до книги.

5. Розробити методичні рекомендації батькам щодо роботи над дитячою книгою.

6. Сформулювати вимоги до виконання домашнього завдання уроку української мови та читання (читання).

Окрім методичні коментарі для батьків. У першу чергу, вкрай важливо зрозуміти поняття «читацька компетентність», яке чути зі слів учителя, телебачення (під час проведення відеоуроків, конференцій). У методичному аспекті читацька компетентність молодшого школяра – це володіння комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень учнів, які дають можливість учневі свідомо здійснювати пошук книг, відбір інформації для виконання навчально-пізнавальних завдань і тих, які виявляються в процесі сформованості повноцінної навички читання, розуміння текстів різних жанрів, обізнаності з колом читання (доступного дітям цього віку), сформованості особистісних ціннісних суджень щодо прочитаного [15, с. 49].

В. Мартиненко, узагальнивши дослідження з цієї проблеми, зазначає, що читацька компетентність є базовим складником комуні-

кативної, пізнавальної компетентностей і передбачає опанування учнями сукупності знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень, які дають змогу дитині (відповідно до її вікових можливостей) самостійно орієнтуватися в колі дитячого читання, самостійно працювати з різними видами письмових текстів (читати їх, розуміти, знаходити в них потрібну інформацію, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати, застосовувати її для виконання навчально-пізнавальних завдань, у життєвому досвіді, у стандартних і нових ситуаціях) [41, с. 147].

Уважаємо, що необхідно залучити батьків до спільного оформлення осередку книги у класній кімнаті. Відомо, що вчитель створює навчальні осередки, з-поміж яких «читацький». Рекомендуємо класоводу, щоб учні та батьки стали співорганізаторами такого куточка (принесли улюблені книжечки, розмальовки, фарби, дитячі журнали та газети).

Бажано, вчителю на батьківських зборах прокоментувати систему роботи над художнім текстом під час уроку, застосування різних видів читання. Батьки можуть творчо підійти до реалізації методів навчання читанню вдома: ними можуть організовуватися різні сімейні форми спілкування із дитиною.

Дискусії. Хід дискусії: оголошується проблемне питання дискусії за художнім текстом; у групі батьки обирають позицію «за», дитина – «проти» (або навпаки); кожна пара обговорює свою позицію, добирає аргументи на її підтримку; батьки узагальнюють, наводячи приклади із життєвих ситуацій.

Ігри в родині. Деякі із них.

«Павутинка». Батько чи мати називають слово. Дитина добирає інші за асоціаціями, які за змістом поєднуються із запропонованим. Наприклад: школа, клас, парта, учні і т. д. Або: мама називає перший склад, а дитина добирає слова, що починаються цим складом. Перемагає той, хто створив найбільшу павутинку.

«Шукачі скарбів». Один із батьків показує дитині дитячу енциклопедію, описує певне явище чи предмет, школяр знаходить інформацію. Варто назвати сторінку, на якій шукати відповідь.

«Склад до складу – створиться слово». Із розрізної азбуки складів треба скласти слова, обговорити їх уживання у мовленні.

«Добери слово». Член сім'ї, родини називає предмет, а дитина добирає ознаку, складає словосполучення чи речення.

«Комікси». Батьки із дитиною складають комікси, моделюють гру-діалог.

«Наш театр». Батьки створюють пальчиковий театр, у вільний час складають казки чи передають зміст відомої.

«Мій малюнок». Учениця читає художній текст для домашнього опрацювання й отримує завдання: побувати в ролі художника-ілюстратора і намалювати малюнок до прочитаного твору.

«Вовк і заєць». У грі беруть участь члени родини й учениця. Один виконуватиме роль «вовка», другий – «зайця» (можна одягнути маски). «Заєць» читає перший рядок і продовжує читати далі. «Вовк» починає читати тоді, коли «заєць» прочитав перший рядок, й читає так, щоб наздогнати у читанні «зайця».

«Ребус». Сім'я сідає за вечірній стіл й опрацьовують ребуси. Приклад:

100лиця, 100лик, нами100, мі100, мі100к, Збуна, ви3, про100.

Рекомендуємо батькам взяти участь у буккросингу, тобто у русі книголюбів. Вони цілеспрямовано залишають у спеціальних шафах (на полицях і т. ін.) у школі прочитані книги, щоб інші могли з ними ознайомитися. Рух має свої правила. Головна ідея – «відпустити» книжку в мандрівку (звільнити її), таким чином перетворюючи школу на відкриту бібліотеку.

Бук-слем є цікавою формою роботи – змагання на кращу рекламу для книги. Батьки придбали книгу й створюють рекламу, дитина обмірковує, чи буде її читати.

Екскурсії у книгарню (бібліотеку). Це спільна робота батьків, родини й дитини. Треба дати можливість школяреві захопитися ілюстраціями до книг, вибрати улюблену для читання. У бібліотеці слід показати, як користуватися книгою, як її вибрати.

«Свято Інтернет-книги». Вважаємо за доцільне навчити дитину знаходити дитячу книгу в Інтернеті й спільно прочитати. Це може бути свято із захоплюючими малюнками. Окрім того, треба навчити дитину культурі спілкування із гаджетами.

«Свято сім'ї». Батьки готуються до сімейного свята. Вони обмірковують з дитиною, як скласти вітальну листівку, оформити кімнату, її дизайн. На такому дійстві слід доручити дитині прочитати вітальні листівки.

Варто правильно організувати виконання домашнього завдання з української мови та читання. Алгоритм може бути таким:

- 1) бесіда про текст, який читали у класі;
- 2) дискусія, що цікавим було на уроці читання;
- 3) читання тексту батьком (мамою) й висловлювання власної позиції до змісту;
- 4) почергове читання тексту дитини й батьків;
- 5) самостійне читання тексту учнем;
- 6) створення малюнку (афіші, реклами) до тексту у спільній діяльності;

7) бесіда за прочитаним («вільний мікрофон»).

У процесі навчальної діяльності дитини батькам важливо знати, які труднощі виникають у неї під час опрацювання художнього тексту, на якому рівні знаходяться читацькі уміння. Формувальне оцінювання дасть можливість поступово розвивати читацький кругозір, формувати у школярів демократичні та морально-етичні цінності.

Отже, нами розглянута важлива проблема – роль сім'ї у формуванні читацької компетентності молодших школярів.

СПІВПРАЦЯ БАТЬКІВ І ВЧИТЕЛІВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНІСТІ ШКОЛЯРІВ

Оксана ЛІБА

Формування фінансової грамотності людини є актуальним для всіх верств населення, безвідносно до видів діяльності, вікової приналежності. Однак, найбільш системно та цілеспрямовано фінансову грамотність можна формувати в системі освітньої діяльності всіх рівнів, починаючи від молодшого шкільного віку. Науково обґрунтовано, що чим раніше дитина у прийнятних для неї формах знайомиться з азами фінансових відносин, тим повнішим та системнішим буде формування її фінансової грамотності на наступних освітніх рівнях, і далі – по життєво розвиваючи свою здатність вільно орієнтуватись у цій складній і динамічній сфері. Відповідний рівень фінансової грамотності особи дає їй змогу управляти власними ресурсами за обставин, що змінюються. Крім терміна «фінансова грамотність», часто вживають термін «фінансова освіта» як тотожні за значенням. Однак фінансова грамотність – ширше поняття, оскільки воно охоплює як розуміння, так і поведінку, яка включає відчуття власного потенціалу, спроможність використовувати знання для прийняття раціональних рішень із метою поліпшення поточного та майбутнього фінансового стану особи. Тому фінансову освіту розглядають як процес поліпшення громадянами своїх знань та розуміння фінансових понять, послуг та продуктів.

Донедавна завдання шкільної освіти визначалися набором знань, умінь і навичок, якими мав опанувати випускник. На сьогодні такий підхід виявляється недостатнім, соціуму не потрібні всезнайки і базіки. Сучасна Україна потребує випускників, готових долучитися до подальшої діяльності, здатних практично розв'язувати життєві та професійні проблеми, що постають перед ними. Фінансова грамотність-одна з десяти ключових компетентностей, на розвиток яких орієнтується Нова українська школа. Змістовна лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» червоною лінією проходить через оновлені програми навчальних предметів закладів загальної освіти. Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).

Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки

власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів. Вона передбачає застосування: 1) інтерактивних методів навчання, завдяки яким можна змоделювати життєві ситуації на уроках і спонукати учнів мислити, спілкуватися і діяти; 2) проектну діяльність, яка забезпечує формування підприємницької компетентності. Саме завдяки навчальним проектам учні вчаться застосовувати набуті знання на практиці, працювати в команді над конкретним завданням, презентувати свої результати, шукати інформацію з різних джерел, порівнювати й аналізувати, переконувати і вести за собою; 3) організацію екскурсій, що допоможе переконати учнів у сенсі навчання, мотивує і активізує до пізнання нового; 4) звернення до досвіду учнів гарантує те, що учень стає справжнім учасником освітнього процесу, співтворцем і конструктором нових знань, винахідником і відкривачем. Сам досвід учня стає найціннішим навчальним матеріалом на уроці. Ця компетентність формується, починаючи з першої освітньої ланки – початкової школи. Але розпочитати, як стверджують психологи, батькам можна уже з раннього дитинства.

Вміння розпоряджатися коштами – це важлива соціальна гра, як-от правила дорожнього руху. Тому розмову про гроші батькам доцільно почати в ігровій формі. Імітація різних ситуацій добре готує дитину до фінансової діяльності у реальному світі. Наприклад батькам доцільно взяти на замітку:

1. Коли діти, граючись, купують щось за листочки-гривні, підтримуйте їхню активність та долучіться до неї. Касовий апарат, паперові «гроші», продукти, цінники, черга з іграшок – все це допоможе змоделювати магазин та фінансову поведінку у відповідній ситуації, і за потреби, скоригувати її порадою чи прикладом дорослого.

2. Застосуйте математичні уявлення дитини про кількість. Під час візиту до магазинів порівнюйте разом, на скільки щось дешевше, а щось дорожче, звертайте увагу на цінники.

3. Навчайте дитину складати іграшкові купюри та монети в іграшковий гаманець, рахувати, скільки грошей в ньому є і скільки залишиться, якщо купити бажаний смаколик або іграшку. Також можна використовувати іграшкові платіжні термінали, банківські картки. Ще один цікавий варіант – стратегічна гра «Монополія. Бонуси без кордонів» (для дітей віком від 8 років), у якій замість кешу використовуються банківські карти та інші іграшкові девайси безготівкового стилю життя.

4. Пояснюйте дитині, що гроші – це зобов'язання між людьми. Відповідно, заробляти гроші – це заробляти чи отримувати подяку за свою роботу.

5. Читайте з дитиною книжки про гроші. Наприклад, «Пес на ім'я Мані». Автор ділиться з дітьми основними прийомами поводження з грошима, розкажує про створення власного дитячого стабільного бізнесу та вводить у світ фондового ринку. Усе це – зрозумілою дітям мовою у формі дитячої казки.

Батьки мають прямий вплив на своїх дітей, саме батьки найбільше зацікавлені в розвитку своїх дітей, адже це прямо впливає на життя родини в майбутньому, на її емоційний, економічний стан. Тому доцільно запропонувати батькам деякі спільні навчальні проекти, ігри-квести, години відпочинку. Наприклад, ми зупинимось на персональній, або особистій, фінансовій грамотності, яка необхідна кожній людині, що хоче досягати життєвих фінансових цілей і проведемо гру-квест разом з батьками.

ГРА-КВЕСТ

Представимо команди:

- команда БАТЬКІВ
- команда ДІТЕЙ

Представимо наших членів журі:

Отже, починаємо.

Перший тур «Розминка»

Щоб успішно займатися бізнесом та управляти власними фінансами, людині достатньо добре розбиратися у економічних поняттях. У житті ми часто зустрічаємося із таким поняттям як конкуренція. Саме зараз ви стаєте конкурентами між собою і маєте назвати економічний термін. Хто перший знає відповідь піднімає руку!

Правильна відповідь – 1 бал

1	На товарі має бути обов'язково....	<i>ціна</i>
2	Якщо трудився цілий рік, то буде кругленьким...	<i>дохід</i>
3	За сметану, хліб та хек в АТБ проб'ють вам...	<i>чек</i>
4	Як дитини немає без мами, так і збуту немає без...	<i>реклами</i>
5	І лікарю, і акробату видають за працю...	<i>плату</i>
6	На гривню – копійки, на долари – центи, біжать – набігають у банку...	<i>проценти</i>
7	Люди ходять на базар, там дешевший весь...	<i>товар</i>

8	Меблі, хліб і огірки продають нам...	продавці
9	Із якого апарату видають вам стипендію?	банкомат
10	Що важче: 1 кг золота 585 проби чи 1 кг срібла 875 проби?	однаково
11	Єдина грошова одиниця багатьох європейських держав...	євро
12	Являється предметом торгівлі...	товар
13	Надання грошей в борг на певний термін.	кредит
14	Обов'язкові платежі які здійснюють фізичні і юридичні особи в бюджет	податки
15	Який плід ототожнюють з мільйоном грошових одиниць?	лимон
16	Це кошти або цінні папери, надані для зберігання в банках за домовленістю	депозит
17	Цінний папір, що випускається акціонерним товариством і дає право його власнику брати участь у його управлінні й одержувати частину прибутку	акція
18	Це великий магазин, не злічити всіх вітрин. Все знайдеться на прилавку – від одєжі до булавки	супермаркет
19	В банку для всіх висить прокламація «Гроші в панчохах з'їдає»...	інфляція
20	½ від зарплати	аванс
21	Щоб партнерів не мучили спори, пишуть юристи для них...	договори
22	Спеціально організований і періодично діючий ринок продажу товарів, майна із застосуванням молотка	аукціон

Другий тур «Веббінг для суперника»

Веббінг перекладається як «павутиння слів». Але перед тим як почати «плетіння павутини» визначимо її склад.

Перед вами на екрані зображення. Вам потрібно відгадати зашифроване в ньому слово. Це може бути слово з економіки або кулінарії, і на основі відгаданих слів проведемо конкурентну боротьбу між командами.

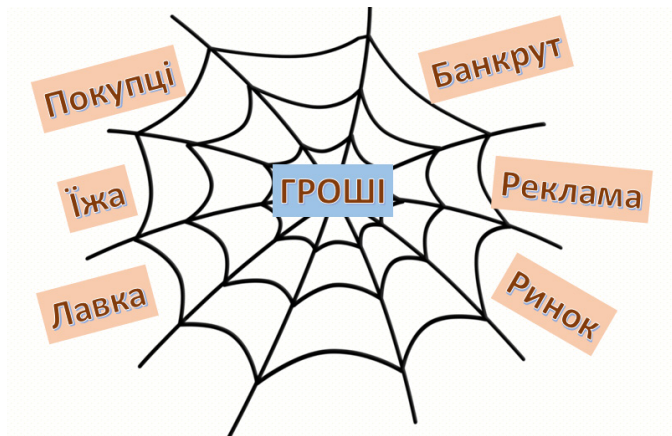
	Лавка		Бісквіт
	Борщ		Покупці
	Риба		Гроші
	Ринок		Їжа

Вам необхідно обрати термін і пов'язати його із грошима.

1 пояснення = 1 бал

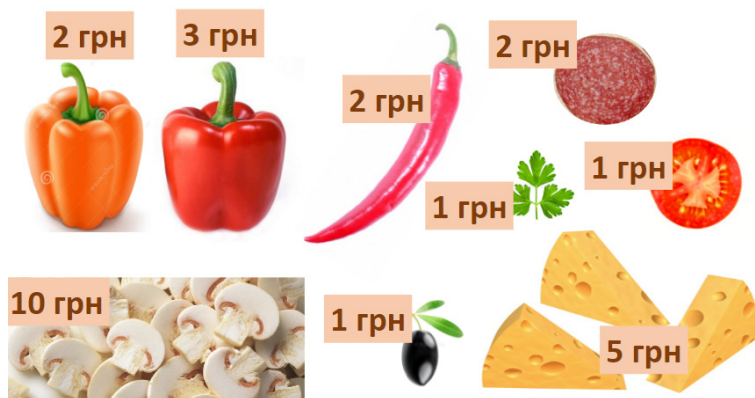
Кожній команді обирає по три слова. Хлопці обирають термін для дівчат і навпаки. Починають джентльмени.

Третій тур «Бюджетна піца від шефа»

Кожен з нас хоче досягти успіху у житті та бути заможною людиною. Чому ж не у всіх це виходить? Успіх у значній мірі залежить від того, наскільки розумно людина використовує ресурси та розпоряджається грошима. Саме час перевірити ваші навички як стратега, виробника та бізнесмена!

Правила туру. Ви отримали 60 гривень, перед вами продукти, які ви маєте придбати, щоб виготовити піцу. Серед них: такі продукти

Час на приготування піци 5 хвилин.

Зробити піцу від шефа, дати їй назву, поділити на частини та продати журі. Ціну встановлюєте самостійно. Переможе той, хто витратить менше коштів на закупку та отримає більший прибуток. Сума залишку коштів та сума отриманого прибутку і буде зараховано у ваші бали.

Четвертий тур «Мислитель»

Цей тур на основі попереднього конкурсу. Ваше завдання – порадитися в команді та вказати, коли у вас був рух, і коли ви могли «впасти». Одна команда пояснить рух, а інша – падіння. 1 відповідь – 1 бал.

**Займатися підприємницькою діяльністю —
це те саме, що їхати на велосипеді:
або ви рухаєтесь, або падаєте**

П'ятий тур «Клієнт кафе»

На свята ви відпочивали за кордоном. Повернулись в Україну із гарним настроєм та подарунками. У вас є вільний час і ви вирішили завітати до кафе. Замовили смачний комплексний обід, офіціант приносить рахунок, і виявляється що ціни в рахунку зазначені в євро.

Вам необхідно розрахувати суму вашого замовлення в національній валюті (гривнях) за умови курсу: 1 Євро = 30,89 гривень

Правильна конвертація – 2 бали

Шостий тур «Гривневі гості»

Якщо ви називаєте номінал купюри – це 1 бал, якщо правильно називаєте постать, яка зображена на купюрі – це ще 1 бал.

1. Якщо до трьох Мазеп додати Івана Франка, то що вийде? (Грушевський 50 грн)

2. Від Сквороди відняти Шевченка і Леся Українку. Хто вийде? (200 грн Леся)

3. До Лесі Українки завітали на вечерю три Шевченка. (Скворода 500грн)

4. На якій купюрі намальовано лелеку? (Леся Українка 200 грн)

За одну відповідь можна отримати 2 бали.

Сьомий тур «Раціональні витрати стипендії»

Ви отримали 500 гривень стипендії, матеріальну допомогу 300 гривень. Вам необхідно розподілити за 3 хв свій дохід по таким статтям витрат:

Особисті витрати	Для сім'ї	Заощадження
Всього витрат:	Всього витрат:	Всього витрат:

Раціональність вашого розподілу буде оцінювати журі.

Підведення підсумків «Моя професія – джерело доходу»

Вам необхідно вписати як ваша професія може принести вам дохід після закінчення навчального закладу. Наприклад: виготовлення в домашніх умовах напівфабрикатів...

Поради батькам щодо формування фінансової грамотності дітей.

1. Розмовляйте з дітьми про гроші, бізнес, економічні поняття, економічну ситуацію в родині. Головне дотримуватись довірливої

атмосфери. Це дозволить дитині засвоювати ази фінансових понять природнім шляхом і формуватиме нерозривність понять «фінансова грамотність» та «життя». А також сприятиме зростанню авторитетності батьків в очах дитини.

2. У будь-якому віці дитина повинна відчувати себе повноцінним членом родини і мати право голосу. Тому доцільно обговорювати з нею родинний бюджет, список покупок тощо. Залучайте її до реального життя родини

3. Давайте дитині кишенькові гроші. Але краще за все – фіксовану суму на тиждень. Та визначайте її шляхом обґрунтованого розрахунку необхідних витрат (проїзд, харчування й т.д.). Дитина зіштовхнеться з проблемою розподілу грошей. І навіть невдалий досвід, коли коштів до кінця тижня (придбала незапланований товар) не вистачить, буде корисним, адже вчитиме її особистої відповідальності. Головне не поспішати з «порятунком».

4. Запровадьте преміальний фонд за дотримання бюджету. Це стимулюватиме дитину й утримуватиме її від бездумних, незапланованих витрат.

5. Створіть скарбничку! Придумайте правила її поповнення. Наприклад, зовсім маленьким дітям можна видавати по монеті, щоб кожного дня вона клала її до скарбнички. Головне тут – системність. Ця, на перший погляд, нехитра дія дозволяє сформувати одну з найважливіших навичок – відкладати (накопичувати). Що в подальшому допоможе сформувати фінансову подушку безпеки, яка дозволить людині зберегти попередній рівень життя певний період часу за умови втрати джерела доходу з певних причин (переїзд, стан здоров'я, економічна ситуація тощо)

6. Якщо вам терміново потрібні кошти, не беріть з дитячої скарбнички! Вони пам'ятають цю «крадіжку» все своє життя. Запропонуйте дитині покласти її заощадження «в банк». Тобто запропонуйте відсотки за користування її грошима з обговоренням терміну повернення боргу. Це збереже довіру між членами родини й дозволить дитині познайомитись з поняттями «депозит», «відсоток»

7. Ознайомте дитину з законодавчою базою (стаття 21. Дитина і праця). Це дозволить їй зрозуміти важливість юридичних знань.

8. Беріть дітей до себе на роботу. Звичайно, якщо є така можливість і це безпечно. Залучайте її в якості помічника. Але пам'ятайте – праця повинна бути оплачена (інакше це може бути розцінено як експлуатація). Це дозволить їй познайомитись ближче з вашим життям і може вплинути на вибір професії в майбутньому.

9. Створіть для дитини можливість спробувати свої сили в різних сферах. Це можуть бути як гуртки, так і справжні об'єкти. Залу-

чіть до цього рідних, знайомих. Це дозволить їй спробувати себе в різних галузях і сприятиме профорієнтації.

10. Не соромтесь, коли ваша дитина проявляє свої підприємницькі здібності в ранньому віці, наприклад, продаючи свій продукт одноліткам. Страх того, що про вас подумають, начебто ви не здатні забезпечити дитину необхідним, дорівнює твердженню: «Я поганий батько/погана мати» і змушує нас «відбити» бажання в дитини проявляти свій хист до бізнесу. А за статистикою лише 7% населення мають підприємницькі здібності. І, можливо, саме ваша дитина входить до їх числа.

11. Надайте дитині можливість грати в бізнес-ігри. Їх багато. Вони стимулюють пам'ять, увагу. Розвивають стратегічне мислення. Дозволяють прожити досвід помилок, не сплячуючи за них справжніми грошима.

12. Часто дітям здається, що батьки на них економлять, адже рахують у витрати на себе лише кишенькові гроші, які батьки їм видають. Часто це є причиною прихованих образ. Що робити? Рахувати! Сядьте і порахуйте річні витрати на дитину: особисті речі, проїзд, харчі, комунальні платежі, навчання, гуртки, відпочинок тощо).

13. Розширюйте коло спілкування дитини з однолітками і дорослими. Це дозволить їй вдосконалювати комунікаційні навички, що необхідні кожному в повсякденному житті. Вчіть її бачити в кожній людині партнера.

Підприємливість і фінансова грамотність – одні з ключових компетентностей Нової української школи. А прийняття самостійних рішень, вміння брати на себе відповідальність, критично мислити – здобутки, притаманні маленьким здобувачам освіти. Бачення ближчої до життя школи є конкретною і реальною метою освітньої політики. Щоб навчальна діяльність мала сенс, школа повинна готувати до життя. Життєвий успіх учнів залежить від того, чи навчимо ми їх виконувати суспільні ролі, чи здобуватимуть вони ключові компетентності в дії. Пропагування і поширення підприємницької тематики і формування підприємницьких позицій та підприємливого способу мислення – важливий крок до успішної України.

МЕТОДИКА «ЧЕРВОНА ДОРІЖКА»

Тетяна МОЧАН

Методика під назвою «Червона доріжка» («Red Carpet») допомагає школам оптимально налаштувати спілкування та співпрацю з батьками, щоб вони не тільки працювали, а й могли успішно розвиватися. Щоб батьки і члени сім'ї мали можливість повною мірою брати участь в освіті своїх дітей, вони повинні передусім почуватися бажаними відвідувачами. Тільки так вони відчують, що належать до школи, а школа належить їм. Завдяки цьому батьки можуть брати активну участь в освіті своїх дітей.

Важливо, щоб у школі було тепло та гостинно по відношенню до батьків та решти відвідувачів. Щоб кожен, хто приходить до школи, почував себе бажаним гостем. Вагомим є сенс виходу на «червону доріжку» – адже на ній кожен відчувається особливим. Важливо, щоб школа могла, насамперед, зустрітися з усіма зацікавленими сторонами на початку роботи та спробувала визначити способи, за допомогою яких вона може створити більш гостинне середовище для сімей. Батьків, у тому числі батьків дітей з обмеженими можливостями, членів спільноти, членів шкільної ради, педагогів, директорів та представників школи просять подивитися на школу через призму всіх сімей, які відвідують школу.

Батьки, які розвивають стосунки з вчителями та шкільною адміністрацією, та які добровільно беруть участь у якомусь заході не менше трьох разів за навчальний рік, як правило, мають більш успішних дітей, які не тільки отримують значно вищі результати, ключові компетенції (компетенції навчання) та вміння вирішувати проблеми, але також краще відвідують школу та мають менше поведінкових проблем і більш розвинені комунікативні, соціальні, громадські та трудові компетенції.

Як саме реалізується ця методична процедура?

Виконавча команда організує екскурсію школою. Вона ходить по школі та дивиться на неї через призму батьків. Команда батьків поповниться вчителями та керівниками шкіл, а потім вони разом зроблять висновки, які застосують на практиці.

До команди повинні входити батьки/далекі члени сім'ї, працівники школи, член шкільної ради або члени місцевої спільноти. Однак важливо, щоб більшу частину команди складали батьки. Якщо беруть участь 2-3 працівників школи, для цього має бути достатньо 4-6 батьків або членів сім'ї.

Метод найефективніший, якщо команда складається із 6-10 осіб. Це просто забезпечує достатню кількість ідей та стимулів. Також важливо враховувати демографію вашої школи. Якщо ви можете, скористайтеся послугами фасилітатора, який допоможе координувати роботу команди.

Тур може тривати від 90 хвилин до 2 годин, залежно від розміру школи та команди. Дискусія між усіма учасниками – запорука успіху заходу. Фасилітатор повинен забезпечити, щоб кожен відчував себе комфортно і був залучений до процесу. Завдання учасників – спробувати уявити себе у ролі відвідувача школи та оцінити свою школу з урахуванням усіх наступних аспектів:

- Ви батько дитини, яка наступної осені піде до школи.
- Ви – батько.
- Думаю переїхати до цього району.
- Ви щойно переїхали до цієї країни.
- Ви щойно переїхали сюди з іншої області.
- Ви тільки-но переїхали з іншого району цієї області.
- Вам важко ходити.
- У вас проблеми із зором.
- Ви сусід школи.
- Ви – перший волонтер.

– Під час сьогоднішнього туру ви станете учасником однієї із чотирьох команд. Ці групи вивчатимуть такі фактори:

- Загальне середовище.
- Загальношкільна практика та політика.
- Привітний персонал школи.
- Публічні матеріали.

Таким чином, команда поділена на чотири групи. Кожен фактор буде присвячений різним аспектам життя у школі, що допоможе батькам та членам спільноти зрозуміти, що вони є бажаними партнерами у школі.

Вони оцінять, чи вітає школа учнів та батьків з різних культур та умовами життя, і якщо так, то якою мірою приділяє особливу увагу стратегіям, які можна використати, щоб зробити школу привабливішою для сімей та місцевої спільноти.

Загальне оточення та атмосфера особливо важливі: паркувальні місця, класи, вестибюль, коридори тощо.

Також важливою є співбесіда з директором та адміністративним персоналом, а також екскурсія основними приміщеннями, коридорами та місцями, доступними для публіки. Крім того, слід провести аналіз публічних матеріалів: інформаційних бюлетенів, веб-сайтів, довідників для батьків, телефонів довіри, внутрішніх ін-

струкцій та правил внутрішнього розпорядку, листівок та інших матеріалів, що розповсюджуються школою.

На основі спостережень команда заповнює Форму подяки/рекомендації, в якій відображається початкове враження про школу.

Подяка: що працює _____

<i>Рекомендації:</i>	Можна зробити з кількома ресурсами	Потреби в ресурсах	Потреби подальшого планування

Наприклад.

Загальне середовище. Як зробити свою школу більш гостинною.

Подяка.

Що працює:

- Вивіски в їдальні.
- Стенди.

<i>Рекомендації:</i>	Можна зробити з кількома ресурсами	Потреби в ресурсах	Потреби подальшого планування
<i>Знаки.</i> Ви можете розглянути можливість встановлення вказівників всередині школи до напряму відвідування загальних приміщень. Ви також можете розмістити велику вивіску, з гарним благоустроєм школи. Табличка над головним входом занадто висока, щоб її побачити але можна перемістити нижче.	Потрібно озеленення та зовнішні знаки	Для знаків і озеленення	
Привітальний банер з девізом школи будьте добрі, особливо в центральному фойє.	Може бути зроблено вчителем мистецтва		
Графік роботи школи на різних входах			

Розмістіть план школи з позначеннями на видних місцях по всій школі.			
Створіть батьківську дошку оголошень.			
Створювати різні значки (батьки та волонтери)			
Зарезервуйте кілька місць для паркування для батьків і відвідувачів.			

Загальношкільна практика та політика.

Подяка

Те, що працює:

- Соціальні заходи для сімей, добре відвідувани.
- Робота з мультикультурними сім'ями.
- Професійний вчитель: доступний для співпраці та обізнаність у навчальній програмі, ерудованість у різних питаннях.
- Ефективне партнерство з громадськими групами

<i>Рекомендації:</i>	Можна зробити з кількома ресурсами	Потреби в ресурсах	Потреби подальшого планування
Проводити місячні орієнтації для нових сімей, є психологи за потреби.	Можна запросити психолога, соціального працівника		
Запросіть спонсорів, запропонуйте зробити свій внесок у розвиток школи.			
Включіть батьків і членів громади для планування роботи школи			
Запрошуйте громадські організації бути партнерами та наставниками			

Привітний персонал школи.

Подяка.

Те, що працює:

- Деякі співробітники, які проходять повз відвідувачів у залі, вітаються кивком, усмішкою або привітанням.
- Відвідувачам дають чіткі вказівки про знаходження певних кабінетів та приміщень загального користування.

Рекомендації:	Можна зробити з кількома ресурсами	Потреби в ресурсах	Потреби подальшого планування
Розгляньте можливість зменшення розміру прилавка біля зовнішнього входу, щоб персонал міг бачити та вітати відвідувачів, коли вони входять.			
Персонал заохочувати звертатися з питанням «Чи можу я вам допомогти?» Багато шкіл використовують окремий вхід для відвідувачів, батьків та ін.			

Публічні матеріали

Подяка.

Те, що працює:

- Школа намагається надсилати додому матеріали, коли це можливо.
- Інформаційний бюлетень має приємний тон, представляє різноманітну групу учнів, підкреслює академічні досягнення та згадує доступну підтримку для заохочення успіху учнів.
- Очевидний дух волонтерства.
- Шкільні довідники містять інформацію про учнів, батьків та громаду.

Рекомендації:	Можна зробити з кількома ресурсами	Потреби в ресурсах	Потреби подальшого планування
Ви можете використовувати папір певного кольору для інформації, щоб її було легко ідентифікувати. Інформація чудова, але може бути більше			

Було б корисно включити номери телефонів певних соціальних служб, заохочувати більше волонтерів.			
Було занепокоєння щодо своєчасності повідомлення інформації батькам.			

Інструменти для успішної взаємодії з батьками

Програма участі батьків призначена для шкіл, які хочуть мобілізувати сім'ї для покращення успішності учнів. Вона містить цінні інструменти, які допоможуть школам охопити усі сім'ї.

Як відбувається співпраця батьків та школи в рамках програми залучення батьків?

Кожен з батьків спочатку заповнює форму самооцінки, завдяки якій він може визначити ступінь своєї співпраці зі школою на даний момент та можливості подальшого розвитку.

Як батько, мати, бабуся, дідусь або дорослий, що турбується, цим я даю свою прихильність допомагати нашим дітям громади досягати дійсно незалежного майбутнього.

Моя декларація про відповідальність і зобов'язання школі викладено в цих п'яти самоочевидних істинах:

Я громадянин я є учасником освітнього процесу.

Я несу відповідальність за участь у системі освіти.

Що майбутнє моєї дитини залежить від покращення державної освіти і що це покращення залежить від моєї участі.

У рамках співпраці батьки також дають так звану батьківську обіцянку, згідно з якою зобов'язуються відпрацювати певну кількість годин волонтерської роботи (зазвичай не менше 5 годин на семестрі).

Тому, як батько, мати, бабуся, дідусь або дорослий, що турбується, я беру особисту відповідальність за безпеку та освіту дитини, а також безпеку та освіту всіх дітей у цій школі.

Я зобов'язуюсь приділяти як мінімум п'ять годин свого часу школі кожного семестру.

Я зобов'язуюся приділяти мінімум п'ятнадцять хвилин кожного вечора читанню зі своєю дитиною або працюватиму разом над домашніми завданнями та освітньою діяльністю.

Очікується, що батьки також відвідуватимуть планові зустрічі з вчителями у школі, заохочуватимуть читанню своїх дітей та регулярно читатимуть разом з ними вдома, стежитимуть за домашньою підготовкою своїх дітей, а також забезпечуватимуть дітям сприят-

ливе середовище для навчання. Щороку батьки мають можливість взяти участь у волонтерській діяльності школи.

У рамках цих заходів цінуються активні батьки, які приходять на шкільні виступи та свята.

Крім того, ініціативні батьки-волонтери можуть брати участь у різних процесах прийняття рішень у рамках діяльності рад та комітетів. У свою чергу, школа пропонує батькам в допомогу інформаційну службу з домашньої підготовки, підтримку в рамках так званого батьківського центру та опосередковану допомогу різних некомерційних та інших організацій місцевої спільноти.

Ось шість основних напрямків розвитку співпраці сім'ї та школи в рамках програми залучення батьків:

1) Підтримка батьківських компетенцій:

- У кожному навчальному році школа організовує майстер-класи, готує відеоролики та інші онлайн-матеріали про освіту та виховання дітей.

2) Підтримка зв'язку між школою та сім'єю:

- Школа пропонує ефективніші форми спілкування з батьками.
- Вчителі організовують класні зустрічі з усіма батьками не рідше одного разу на рік.
- Батьки підбирають та заповнюють інструмент самооцінки, так званий «Звіт про залучення батьків». Анкета покликана допомогти батькам оцінити, якою мірою вони брали участь в успіхах своєї дитини в школі. За результатами анкетування батько може оцінити, якою мірою, наприклад, він хотів би посилити співпрацю зі школою, як це робити і як часто.
- Папки з роботами учнів відправляються додому, перевіряються та повертаються вчителю із зауваженнями батьків.

3) Підтримка волонтерства:

- Школа приймає та організує допомогу та підтримку від батьків.
- У школі організується так звана «батьківська застава» з метою набору, розширення організації батьківських волонтерів, а також інвентаризації потреб волонтерів. Батьківська обіцянка зобов'язує батьків нести відповідальність за освіту своїх дітей, за допомогою обіцянки долучаються до волонтерської роботи, зазвичай, не менше 5 годин на семестр.
- У школі створюється батьківський центр, де волонтери зможуть зустрічатись, а батьки зможуть знайти всі інформаційні ресурси.

- Школа раз на рік розсилає батькам опитування-анкети (поштою, онлайн) з метою пошуку нових «талантів» серед батьків.
- 4) *Підтримка вітчизняної освіти та навчання.*
 - Школа надає батькам інформацію про необхідні навички для учнів з усіх предметів щороку.
 - Школа надає батькам інформацію про стратегії домашньої підготовки дитини, поради про те, як контролювати виконання домашніх завдань та як обговорювати шкільні завдання вдома.
 - У школі діє календар, в якому перелічені можливі теми для обговорення у рамках домашнього завдання.
- 5) *Залучення батьків до прийняття рішень про роботу школи.*
 - Школа включає батьків в управління школою, підтримує лідерські таланти серед батьків та підтримує представників від батьків.
 - У школі може функціонувати Асоціація батьків-вчителів/Організація батьків-вчителів або інша організація, шкільні консультативні центри або комітети для батьківського комітету.
 - Школа підтримує незалежні групи, які лобіюють шкільну реформу.
 - Школа працює з центрами та комітетами на рівні округу, щоб успішно залучити ширшу спільноту.
- 6) *Сприяння участі спільноти.*
 - Школа виявляє та поєднує ресурси та послуги спільноти для зміцнення шкільних програм, а також навчання та розвитку учнів.
 - Школа надає учням та сім'ям інформацію про охорону здоров'я, культурну, розважальну, соціальну підтримку та інші програми та послуги.

Порада 1.

Знайомство зі школою. Школа обирає тему та організовує масовий захід на початку навчального року, на якому вчителі та батьки не лише краще впізнають один одного, а й знайомлять зі стилем викладання та очікуваннями від нового навчального року. Цей спільний захід, на якому всі знайомляться з усіма, ще одна дата відведена для індивідуальних консультацій.

Наприклад, можна повісити дитячі малюнки на стіни у школі та запропонувати батькам екскурсію. Вони віддадуть перевагу таким заходам і, можливо, навіть частіше ходитимуть у знайоме середовище, в якому легко зможуть зорієнтуватися.

Порада 2.

Шкільний день для батьків. Батьки побачать, що означає провести звичайний день у школі своїх дітей. Дорослі цього дня стежитимуть за своїми дітьми, годинами проводитимуть у класі, у коридорі, під час можливих переходів між корпусами та супроводжуватимуть їх на обід. Це також може бути ідеальною можливістю для тат, які іноді забувають про виховання своїх дітей. Звичайно, можуть взяти участь і дядьки, дідусі, старші брати чи вітчими.

Порада 3.

Програма підтримки взаємодії із громадськістю. Школа може організувати на території школи тематичний вечір, який розважить усю сім'ю. Наприклад, фітнес-вечором найкраще організують викладачі фізкультури чи спортивних гуртків. І дорослі, і діти можуть спробувати заняття, які їх давно подобалися, але підходящої можливості спробувати їх поки що не було – пілатес, зумба, йога, карате, кікбоксинг.

Хтось із найближчого медичного закладу може прийти та провести безкоштовні обстеження та виміряти, наприклад, кількість води та жиру в організмі.

Інший варіант – «День математики». Для сімей захоплених математикою створені станції для кожного виду діяльності – фінансова гра, розрахунок складних прикладів, побудова графіків, оцінка ваги, логічні завдання, головоломки.

Інший варіант – «День ігор», коли сім'ї можуть принести свої улюблені настільні ігри, такі як карткові ігри, доміно, монополія тощо. Також можна залучити місцевий магазин іграшок, якщо вони хочуть спонсорувати захід та пожертвувати деякі ігри.

Порада 4.

Школа може надати приміщення громадським організаціям, які організовують заходи для дітей та батьків у позанавчальний час. Або батьки можуть організувати та провести вихідні, повні ігор чи спортивних заходів, у другій половині дня після школи.

ПІСЛЯМОВА

Колектив науково-педагогічних працівників кафедри теорії та методики початкової освіти Мукачівського державного університету працював над науково-методичною проблемою моделювання партнерської взаємодії педагогів та батьків молодших школярів на замовлення Мукачівського ліцею № 8 м. Мукачева Закарпатської області впродовж квітня-вересня 2024 року на основі договору на виконання науково-дослідних робіт № 13/24 від 08.04.2024 р.

Партнерські взаємини між учнем, учителем та батьками є однією з ключових засад якісного реформування української школи. І це не дивно, адже лише завдяки порозумінню, співпраці та підтримці кожного учасника освітнього процесу можна досягти позитивного результату. У сучасному суспільстві об'єктивно назріла необхідність використання нових підходів педагогіки партнерства, конструктивної взаємодії батьків і освітніх організацій, у якій би відбувалося об'єднання виховних сил для гармонійного розвитку особистості дитини. Це педагогіка, яка відкидає систему примусів, заборон, покарань як методів виховання, і взагалі виступає проти насильства у освітньому середовищі. Позиція вчителя – не над учнем чи батьками, а разом із ними.

У методичній розробці «Робота з батьками молодших школярів: інструменти партнерської взаємодії» зацентовано увагу на соціально-педагогічному партнерстві, як чітко визначеній системі взаємин усіх учасників освітнього процесу (батьків, учнів, учителів), що повинна забезпечувати:

- на рівні сім'ї – створення стимулюючої духовної та морально-психологічної атмосфери; оволодіння необхідним обсягом психолого-педагогічних знань; інтеграцію зі школою;
- на рівні діяльності педагога – стимулювання до творчого пошуку, уміння бачити проблеми та засоби їх розв'язання; пріоритет взаємин співробітництва, співтворчості; модернізація форм, методів навчання та виховання.

Прогнозовано, що педагогічна просвіта батьків буде ефективною за реалізації наступних умов: створення сприятливої атмосфери (коли педагогічний колектив позитивно налаштований на партнерські стосунки і міжособистісну взаємодію з дітьми та їхніми родинами); постійне спілкування між родиною дітей і закладом освіти, яке має інтерактивну та перцептивну його складові; сприйняття батьків як колег. Як показує практика, найбільш ефективними формами співпраці ЗЗСО та сім'ї є: індивідуальні бесіди і консуль-

тації, батьківські «круглі столи», батьківські клуби, тренінги, метод кейсів, включення батьків у процес занять з дитиною, інформаційні стенди і тематичні виставки тощо. Різні форми роботи обов'язково повинні бути взаємопов'язані і мають представляти єдину цілісну педагогічно-просвітницьку систему.

Кожен заклад освіти має свої напрацювання у побудові дійсно глибоких партнерських стосунків між школою та батьками. Саме успішні кейси дають наснагу, підштовхують до пошуку нестандартних рішень у розв'язанні несподіваних ситуацій. Немає єдиного рецепту, якими шляхами йти, але є рецепт, як іти: з повагою до людських потреб, людської гідності та людських стосунків.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. A Dual Approach to Parental Engagement: Parental Involvement and Support for Education // ERIC Database. – 2012. – Режим доступу: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED537851.pdf>.
2. Goodall, J., Montgomery, C. Parental Engagement: A Continuum of Parental Involvement to Engagement / J. Goodall, C. Montgomery // In Parental Engagement in Children's Learning: A Holistic Approach to Teacher-Parents' Partnerships. – IntechOpen, 2020. – Режим доступу: <https://www.intechopen.com/chapters/73935>.
3. Арват Ф. С., Благін В. М. Родинно-сімейна енциклопедія. Київ : Богдан, 1996. 314 с.
4. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу. *Учитель початкової школи* 2018 № 8 С. 3–7.
5. Баришовець, Н. Організація управлінської діяльності щодо формування ключових компетентностей учнів за умов розбудови Нової української школи .Партнерство учасників освітнього процесу за умов реалізації Концепції Нової української школи. *Управління школою*. 2019. № 1/3. С. 43–46.
6. Батьківські збори як одна з форм взаємодії з батьками // Вихователь. com.ua. – 2023. – Режим доступу: <https://vohovately.com.ua/cons/5628-roditselskie-sobraniya-kak-odna-iz-form-vzaimodejstviya-s-roditelyami.html>.
7. Батьківські збори: шляхи до партнерства та співпраці: методичний посібник для вчителів початкових класів / уклад.: О. В. Пагава, Я. О. Чернишова. Харків.«Друкарня Мадрид», 2018. 96 с.
8. Бех І. Виховні приписи у становленні особистості. Початкова школа. 2014. № 7. С. 1- 3.
9. Бібік Н.М. Нова українська школа: poradnik для вчителя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2017. 206 с.
10. Брижак Н. Ю., Трифанова, Д. А. Залучення батьків до освітнього процесу в умовах реалізації концепції Нової української школи. *Наука майбутнього [Електронний ресурс]* : збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В.В. Гоблик. Мукачево : РВВ МДУ, 2021. Випуск 1(7). С.135-141.
11. Бродюк, Д. О, Митровцій А. М., Товканець Г. В. Батьківські компетенції та їх вплив на формування особистості дитини. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції* : збірник тез доповідей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2019 року, м. Мукачево) / гол.ред. Т.Д. Щербан. – Мукачево : МДУ, 2019. – С.67-68.
12. Булатов М. Просвіта/освіта. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. К.: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис. 2002. 742 с.

13. Бутенко О. Г. Моральне виховання молодших школярів: педагогіка партнерства в Новій українській школі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць*. Київ. Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. Вип. 71. С. 42-45.
14. Вашуленко О.В. Оцінювання читацьких компетентностей молодших школярів. *Початкова школа*. 2007. № 12. С. 16-20.
15. Вашуленко О.В. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 48–50.
16. Генезум. Педагогіка партнерства – невід’ємна складова у роботі з батьками // Генезум. – 2022. – Режим доступу: <https://genezum.org.ua/pedagogika-partnerstva-robo-ta-batky>.
17. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь. 1997. 376 с.
18. Гончарук, О. Як проводити батьківські збори в школі / О. Гончарук // Експертус Освіта. – 2024. – Режим доступу: <https://oplatforma.com.ua/yak-provodyty-batkivski-zbory-v-shkoli>.
19. Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p#Text>
20. Державний стандарт початкової освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
21. Детинич Н. В. Взаємодія сім’ї та школи як запорука ефективності виховного процесу. *Педагогічна майстерня*. 2018. № 5. С. 4–8.
22. Журнал «На Урок». Педагогіка партнерства: як успішно взаємодіяти з батьками // На Урок. – 2020. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/journal/pedagogika-partnerstva-yak-uspishno-vzaemodiyati-z-batkamy>.
23. Закон «Про освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (дата звернення: 2017)
24. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n766>
25. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії. К.: Наука, 2000. – 308 с.
26. Інститут модернізації змісту освіти. Методичні рекомендації щодо проведення батьківських зборів / Інститут модернізації змісту освіти // Шкільне життя. – 2021. – Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi>.
27. Калініна Л. М., Лісова Н. І. Соціальне партнерство як предмет розгляду в змісті підручника для керівника освіти. *Проблеми сучасного підручника: ключові компетентності та предметні навички: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (електронне наукове видання), 20-21 травня 2021 р.* Київ: Педагогічна думка. С. 98–102.
28. Кирлик О. В., Паук І.В., Товканець Г.В. Особливості побудови співробітництва вчителя з батьками учнів. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції* : збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції (21-

- 22 жовтня 2021 року, м. Мукачєво) / гол.ред. Т.Д. Щербан. Мукачєво : МДУ, 2021. С. 309 – 310.
29. Кисла О. Ф., Ландар Т. О. Реалізація ідей Нової української школи шляхом взаємодії школи та родини. *Молодий вчений*. № 8 (72). 2019. С. 241–244.
 30. Ковальчук В. А. Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2023. 100 с.
 31. Коломис А. М. Співпраця школи, сім'ї та батьківської громади як важливий компонент ефективної діяльності закладу освіти: реалізація проєкту «психолого-педагогічна освіта батьків». *Виховна робота в школі*. 2018, № 5 С. 43–44.
 32. Концепція «Нова українська школа» URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 2016)
 33. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
 34. Котирло Т. В., Щербина Д. В. Освіта і просвіта батьків, членів родин: практичний посібник. Київ: ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2019. 219 с.
 35. Коханова О. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник. Київ: Вид-во ПП Щербатих О. В. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2004/1/O_Kokhanova_PPTP_2_IPSP.pdf. (дата звернення: 2023)
 36. Кравченко В., Ковганич Г. Соціальне партнерство школи і сім'ї: переосмислення проблем і перспектив. *Довідник директора школи, 5–6 (травень–червень)*, 2015. К.: С. 27–34.
 37. Кравченко Т.В., Трубавіна І.М. Допомога батькам у вихованні дітей. Київ : ДЦССМ, 2004. 100 с.
 38. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707221/1>. (дата звернення: 2022)
 39. Культура добросусідства. Батьківські збори по-новому: актуально, інтерактивно, корисно. Програма та методичні рекомендації / [редактори-укладачі: О. В. Аніщенко, М. А. Араджіоні, А. І. Гусєв, В. І. Потапова]. К.: ТОВ «Прометей», 2019. 544 с.
 40. Лалак Н., Лабош К. Вплив сім'ї на формування громадянської позиції молодшого школяра в соціальному середовищі національних меншин *Перспективи і пріоритети педагогічної освіти в епоху соціальних викликів : колективна монографія / за заг. ред. Н.М. Авшенюк, Г.В. Товканець. Мукачєво : МДУ, 2021. С.262-275.*
 41. Мартиненко В.О. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2013. Випуск 15. С. 145–151.
 42. Матвієнко О. В. Формування педагогічної культури батьків у процесі педагогічної взаємодії сім'ї та школи. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2019. № 19(2). С. 6-15.
 43. Мельничук С.Г. Педагогіка (Теорія виховання). К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 288 с.

44. Назаренко Д.М., Співпраця з батьками як шлях формування творчої особистості гуртківця. Кам'янець-Подільський, 2016. 83 с.
45. Ніколенко Л. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. *Методист*. 2018. Т. 6. С. 84–92.
46. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навчально-методичний посібник / Т. М. Бабко та ін. Київ: Освіта, 2020. 208 с.
47. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
48. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Розділ 8. Співпраця з батьками. URL: https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/10/rozdz_8_Batki.pdf
49. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навчально-методичний посібник / Т. М. Бабко, О. В. Банах, А. В. Вознюк, Г. А. Коломовець, Л. Г. Кундрик, О. М. Мельник. К.: Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с.
50. Новик І. М., Ткаченко К. О. Педагогічне просвітництво батьків. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (52). С. 417–420.
51. Онаць О. М., Калініна Г. М., Малуґа М. М., Мелешко В. В., Попович Л. М., Топузов М. О., Чижевський Б. Г. Економічно-правові умови державно-партнерської взаємодії суб'єктів управління опорних закладів освіти: практичний посібник. К.: КОНВІ ПРІНТ. URL: <https://undip.org.ua/library/ekonomichno-pravovi-umovy-derzhavno-partnerskoj-vzaiemodii-sub-iektyv-upravlinnia-opornykh-zakladiv-osvity-praktychnyposybnuk> (дата звернення: 2021)
52. Павлюк А. О., Товканець Г. В. Взаємодія батьків і вчителя початкових класів як умова стимулювання освітньої діяльності молодших школярів. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції*: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 жовтня 2023 р., Мукачево / Ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2023. С. 324 – 325.
53. Партнерська взаємодія між школою та сім'єю як необхідна умова формування системи цінностей дитини (з досвіду роботи) : навч.-метод. посіб. / уклад. Г. М. Стеценко, Н. Г. Тіхонова. Кропивницький, 2023. 48 с.
54. Партнерська взаємодія. Партнерська взаємодія школи і сім'ї як фактор оновлення сучасної освіти: науково-методичний збірник. Запоріжжя: СТАТУС. URL: <http://lib.iita.gov.ua/id/eprint/710553>. (дата звернення: 2021)
55. Паскевська Ю. А., Щербина Д. В. Педагогічні засади організації просвіти батьків у загальноосвітніх, позашкільних закладах: метод. рекомендації. К.: ППООД імені Івана Зязюна НАПН України. 2019. 105 с.
56. Паук І. В., Товканець Г. В. Готовність майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії з батьками як педагогічна проблема. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції* : збірник тез доповідей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конфе-

- ренції (24-25 жовтня 2019 року, м. Мукачево) / гол.ред. Т.Д. Щербан. Мукачево : МДУ, 2019. С.366-367.
57. Педагогіка партнерства – інноваційна технологія. URL: http://mkvpk.blogspot.com/p/blog-page_25.html (дата звернення: 08.08.2023).
 58. Педагогіка партнерства в умовах Нової української школи: методичні рекомендації. Центр професійного розвитку педагогічних працівників. Ковель, 2022, 74 с.
 59. Педагогіка партнерства: як успішно взаємодіяти з батьками. URL: <https://naurok.com.ua/post/pedagogika-partnerstva-yak-uspishno-vzajemodiyati-z-btkami> (дата звернення: 08.08.2023).
 60. Пехарева С., Савченко Л. Організація роботи з батьками в сучасному закладі освіти. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2019. Випуск 5. С. 51–57.
 61. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf
 62. Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результативний шкільної освіти. *Рідна школа*. 2011. №8-9. С. 4-8.
 63. Сесик О. О. Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули нової школи. Класному керівнику. Усе для роботи. 2017. № 6. С. 5–7.
 64. Стаднік Н. В. Інформаційно-просвітницька робота з батьками молодших школярів у взаємодії школи і сім'ї. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint>.
 65. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. Київ : Рад. школа, 1978. 263 с.
 66. Товканець Г. В. Кирлик О.В. Батьківська компетентність як умова гармонійного розвитку особистості дитини. *Materialy XV Międzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji «Wykształcenie i nauka bez granic – 2019»*, 07–15 grudnia 2019 roku po sekcjach: Pedagogiczne nauki. Volume 6. С.52-55.
 67. Товканець Г.В., Паук І.В. Критерії і рівні готовності майбутнього вчителя до роботи з батьками учнів початкової школи. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2020. Випуск 2 (47). С. 191 – 194.
 68. Транзактний аналіз. URL: <https://psychology.space/psypedia-post/tranzaktnyj-analiz/>
 69. Устинова Н. В. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей та молоді. *Принципи гуманістичної педагогіки*. 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://readbookz.com/book/172/5533.html>
 70. Федірчик Т., Дідух В. Педагогіка партнерства як чинник формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах Нової української школи. *Гірська школа українських Карпат*. 2019. № 21, С. 50–54.
 71. Фіданян, О. Традиційні батьківські збори – це немодно. Олена Фіданян про те, як київські школи шукають новий формат співпраці з батька-

- ми / О. Фіданян // Нова українська школа. – 2018. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/tradytsijni-batkivski-zbory-tse-nemodno>.
72. Філанчук С.В., Лінчук В.К. Технологія роботи класного керівника з батьками учнів. Новоград-Волинський, 2006. 22 с.
73. Фурман А. Концепт досвіду в індивідуальній психології Альфреда Адлера. Психологія і суспільство. 2012. № 3. С. 78 – 94.
74. Хрестоматія сучасної дитячої літератури, 1–2 класи. Укладач Стус Т. В.; автори передмови Стус Т. В., Луцевська О. В. Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с.
75. Щербань П. М. Пам'ятай ім'я своє : Заповіді сімейної педагогіки К. : Вища школа, 2006. 191 с.
76. Яланська С. П. Психологічні аспекти педагогіки партнерства нової української школи. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8036/1/62> (дата звернення 2021).
77. «RED CARPET» – системна співпраця сім'ї та школи – поради організації Appleseed). URL: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/systematicka-spoluprace-rodiny-a-skoly-prakticke-tipy-z-americke-organizace-appleseed>

Науково-методичне видання

**РОБОТА З БАТЬКАМИ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ:
ІНСТРУМЕНТИ
ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

За загальною редакцією Товканець Г.В.

У авторській редакції

Верстка Андріяни Дербак

Дизайн обкладинки Василюки Куклишин

Підписано до друку 08.11.2024 р. Гарнітура CharterITC.

Формат 60х84/16. Ум.друк.арк. 7,0.

Наклад 50 прим. Замовл. № 221К.

Оригінал-макет виготовлено та видруковано:

ТОВ «РІК-У», 88006, м. Ужгород, вул. Карпатської України, 36

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5040 від 21.01.2016 р.

ISBN 978-617-8390-41-9

9 786178 390419

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>